פרשת **בשלח** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתפ"ד שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ג
קדו"ש יאמ"ר כו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
פיתחי קרתך ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
למען ציון לא אחשה ..... יא
פשוטלחן פלכם ..... יב
דברות קודש ..... יב

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

הנני ממטיר לכם לחם מן השמים

צעד אחר צעד מלווה באנחות, צועד לו העני בין עיר לעיר כשמשא כבד רובצת על שכמו, המשא הכביד מאוד על הליכתו והוא השתרך לאיטו כשהוא נאנח ומתנשף בכבידות, והנה, עברה באותה דרך מרכבה, היושב במרכבה הי' טוב לב ובראותו את העני הרובץ תחת משאו נכמרו רחמיו עליו, הוא עצר את המרכבה והציע לעני לעלות למרכבה ולנסוע יחד עמו.

העני הודה לו ובשמחה הוא עלה על המרכבה והם המשיכו לנסוע, לפתע הבחין בעל המרכבה שהעני אמנם יושב על הספסל, אולם הוא ממשיך לשאת את המשא הכבד על כתיפו ואינו מניחו מידו, הוא פנה אליו ואמר לו שהוא תמה על מעשה זה, שהרי הוא יכול להניח את המשא מידו ולפוש מהמאמץ הגדול.

ענה לו העני: הנני מכיר לך טובה על כך שלקחת אותי במרכבה שלך, אולם אינני מעוניין להטריח אותך ואת הסוסים לשאת גם את המשא הכבד שלי, די לך בכך שאתה מסיע אותי, את החבילה אמשיך להחזיק לבדי.

צחק בעל המרכבה מאוד והסביר לעני: מאחר שעלית למרכבה עם המשא שלך, אין כל הבדל אם הנך מחזיק את המשא ביד או שהנך מניח אותה מידך, בכל מצב הרי הסוסים נושאים את משאך, לכן, הורד אותו מכתיפך, כי במעשה זה אינך מקיל עלי במאומה והנך גורם קשיים לעצמך, ללא תועלת כלשהי לזולת.

והנמשל מובן, עמל הפרנסה הוא אחד מהדאגות הגדולות הסובבים ומעיקים את האדם במשך ימי חיותו עלי אדמות, לא מועטים המה הרובצים תחת עול בלכלת ביתם למצוא טרף ולחם חקם, ואכן מבחינת עין הגשמי קשה מאד להתמודד עם דאגה גדולה זו כי רבה היא, גם אנשים שהינם מאמינים בני מאמינים ויודעים שהקב"ה הוא המחיה אותם ואת בני משפחתם, חוששים בעניני הפרנסה מפני העתיד.

אך מאידך מצאנו נוחם לנפשינו להתגבר ולהחזיק מעמד בכל מצב שהוא, והוא עפי"מ שאחז"ל "מאן דיהיב חיי יהיב מזוני" הקב"ה שנותן לנו חיים הוא זה שנותן לנו גם מזונות, האדם דומה בהנהגתו לאותו עני היושב בעגלה וממשיך להחזיק את החבילה בידו, כדי לא להכביד על העגלה.

הפסוק אומר "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך" חובה עלינו לבטוח בה' שיתן לנו את כל צרכינו, נשליך את יהבנו על ה', אל לנו לדאוג ולהמשיך להחזיק את החבילה בידינו, ה' הנושא אותנו ואת חיינו, נושא גם את המזונות שאנו נזקקים להם.

בקשה מעומק הלבֿ!

מאת מנהלי ישיבותינו הק' בארצינו הקדושה ואייראפע יצ"ו

בס"ד

מכנף הארץ זמירות שמענו
צבי לצדיק - ווי א בליץ אין א העלן טאג האט אפגעקלינגען די בשורה מרנינה, אז **עטרת ראשינו כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א** האט באשטימט צו פראוועון דעם קומענדיגן **שב"ק פר' משפטים לס' "ועבדתם את ה' אלקיכם", "שבת שקלים" הבעל"ט**, אינאיינעם מיט די בחורי חמד, תלמידי ישיבותינו הקדושות פון ארץ הקודש און אייראפא, אינעם **עיר האבות "סיגוט, רומעניא"**, לרגל די הילולא קדישא פון **מרן רבינו הגה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע** המשמש ובא.

א חרדת קודש באפט ארום וועט מ'טראכט בלויז אריין איבער דעם "מקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש היא", דער הייליגער פארבט וואס נעמט ארום צו באזוכן דעם מקום שהתפללו בו אבותינו, אין דעם הייליגן שול הויף וואו אבות אבותיו הק', די צדיקים וקדושים שרפי מעלה, ארויף ביז צום הייליגן **ישמח משה** זי"ע, הגה"ק **רבי אלעזר ניסן** זי"ע, מרן הגה"ק בעל **ייטב לב** זי"ע, מרן הגה"ק בעל **קדושת יו"ט** זי"ע, מרן הגה"ק בעל **עצי חיים** זי"ע, מרן הגה"ק **רבי יקותיאל יהודה** זי"ע הי"ד, און מרן רבינו הגה"ק בעל **ברך משה** זי"ע – האבן אלע משפיע און מרביץ געווען תורה ויראה טהורה און געפירט די מלחמת ה' לשעתם ולדורות, וואס דאס ווערט היינט נמשך בגאון ועוז דורך נכדם ממשיך דרכם בקודש, כ"ק מרן רבינו הגדול הגה"ק שליט"א עד ביאת ינון.

ועל כולם, איז דאך באקאנט אז "מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה", אנגעהויבן פון מרן הייטב לב זי"ע האבן רבותינו הקדושים געפירט א ישיבה פאר בחורים, און אויפגעשטעלט תלמידים גדולי תורה והוראה און טויזנטער ערליכע חסידים ואנשי מעשה, ווי דער הייליגער ייטב לב זי"ע האט באפוילן צו שרייבן אויף זיין מציבה "העמיד תלמידים הגונים וישרים", און געזאגט "שלא אבוש עם תלמידיי לא בעולם הזה ולא בעולם הבא", און דאס איז נמשך געווארן ווייטער ביז צו ביטערע קריג. - **דעריבער טאקע האט כ"ק מרן רבינו שליט"א בוחר געווען צו פראוועון דעם "שבת אין סיגוט" מיט די בחורי חמד, צו קענען ממשיך זיין די עבודת הקודש פון הרבצת התורה פאר תלמידים הגונים וישרים, משמיע זיין דברי תורה ומוסר, פארלערנען שיעורים ברבים, און מדריך זיין די בחורים את המעשה אשר יעשון, צו מקיים זיין "והשיב לב - תלמידים הקרויים - בנים על אבותם", בדרכם של אבותיו הקדושים רועי דור ודור זי"ע.**

ווי נאר די שמועה איבער אזא שבת איז באקאנט געווארן צווישן די בחורים, האט דאס אנגעצינדן אן אש קודש אין די הערצער פון די פרחי הצאן. די טייערע בחורי הישיבות קוקן ארויס שוין א לענגערע צייט אז "אור פניך עלינו אדון נשא", זייענדיג מעבר לים רחוק משולחן אביהם. און ווי נאר זיי זענען נתבשר געווארן איבער די "מתנה טובה ושבת שקלים שמה", האט דאס אויפגעפלאמט די הערצער מיט א הייליגע תשוקה, "רצונינו לראות את מלבינו", און מ'גרייט זיך צו דעם געהויבענעם היסטארישן שבת "בבית נכון ונשא" מיט אן הכנה דרבה, בלימוד שעות רצופות ועבודת התפלה ותיקון המעשים אין די יעצטיגע ימי השובבי"ם.

מטעם הנהלות הישיבות – מיט די הילף פון נגידי אנשי שלומינו שיחיו - איז שוין געווארן אינווועסטירט האראוואניע פון אומצאליגע שעות און ריזן סכומים געלט צוצוגרייטן אלע טעבנישע חלקים פון אזא שבת, אז דאס זאל ברענגען דעם תכלית הנרצה, צו מרומם זיין די טייערע בחורים, במחיצתו פון כ"ק מרן רבינו שליט"א.

על כן, וועגדן מיר זיך בכל לשון של בקשה, צו אנשי שלומינו די בכל אתר ואתר:

מיר פארשטייען דעם הייליגן פייער וואס אזא שבת רופט ארויס ביי אנשי שלומינו, און ווי שטארק עס באגערט מיטצוהאלטן אזא געהויבענער "שבת שקלים" בצל הקודש, אבער ווי דערמאנט האט כ"ק מרן רבינו שליט"א באשטימט דעם שבת בלויז פאר די בחורים פון ישיבותינו הקדושות אין ארצה"ק און אייראפא, עס איז אונזער איינמאליגע געלעגנהייט לראות ולהראות, צו קענען נהנה זיין מאור תורתו וצדקתו פון מרן רבינו שליט"א, מיר האבן שוין דערין אריינגעלייגט כוחות עצומות און דמי"ם תרתי משמע, אז דאס זאל ברענגן א מורא'דיגן התעלות און אויפטוהן די מאקסימום לתועלת די בחורים,

בעטן מיר אייך, סיי "בעלי בתים" און סיי "בחורים פון אנדערע ישיבות", צו לאזן דעם שבת בלויז פאר די בחורים פון ישיבותינו הק', כדי נישט צו שטערן דעם תכלית און התעלות פון דעם שבת בצל הקודש!

דאס איז פאר אונז א געלעגנהייט וואס לאו בכל יומא מתרחיש, זאל מען בשום אופן נישט פרובירן צו קומען אויף שבת, למען לא ניגע לריק, נישט צו שטערן און צוברעכן די האראוואניע וואס מיר האבן שוין אריינגעלייגט, און וואס מיר קוקן ארויס צו בענעפעטירן פון אזא שבת התעלות והתרוממות, מיד ולדורות.

ויהי רצון שנזכה עוד רבות בשנים להתחמם לאורו הגדול של מרן רבינו שליט"א,
ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור ודור, ולאורו הגדול נסע ונלך בקרוב לקבל פני משיח צדקינו באנפין נהירין בב"א.

החותמים מתוך תקוה להבנה, וכשם שקבלתם שכר על הדרישה, כך תקבלו שכר על הפרישה

הרב פנחס שלעזינגער מנהל רוחני ישיבה קטנה **לאנדאן יצ"ו**	**הרב יואל קעלנער** מנהל רוחני ישיבה קטנה **מאנטשעסטער יצ"ו**	**הרב ישראל קליין** מנהל רוחני ישיבה קטנה **אנטווערפען יצ"ו**
הרב מרדכי יאזשעף מנהל רוחני ישיבה גדולה **בני ברק יצ"ו**	**הרב יצחק דוד יאקאב** מנהל רוחני ישיבה קטנה **בני ברק יצ"ו**	**הרב יהושע קליין** מנהל רוחני ישיבה קטנה **ירושלים ת"ו**

אם הי' לפרעה כח הליצנות, לא היו מועילין כל המכות

ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים, "שמעתי ממורי ורבי איש אלקים קדוש **מהור"ר מנחם מענדיל מרימנאב** נבג"מ, שאמר על 'ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים', שאמרו רז"ל (ע"ז יט.) על 'ובמושב לצים לא ישב' (תהלים א, ב) זה פלשתים, שפלשתים ליצנים היו [ולפיכך לא נחם אלקים דרך ארצם]. ואמר: **אילו היה יודע פרעה שעם ליצנות יכולין להכחיש כל העולם לא היו ישראל יוצאים מתחת ידו לעולם** ח"ו [ופרעה לא היה נגוע במדת הליצנות, **"כי אם היתה זאת בפרעה לא היו מועילים לו גם העשר מכות, כי היה מעביר ומחליש ומכחיש הכל ע"י ליצנות".** ילקוט מנחם, ליקוטים עמ' רכטן]. ובפעם שנית אמר והראה באצבעו דרך חלון ואמר בזה הלשון: **רואים אתם שזה שמים, ועם ליצנות יכולין להכחיש שזה אינו שמים!** ואחר סעודתו אמר בביתו: אתם סבורים שבבית מדרשינו היום בשעת התפילה לא היו ליצנים, היום התפלל זה, והיו מתלוצצים שמאריך ואין קולו ערב בתפילתו, ע"כ ודפח"ח".

תפלה למשה להרח"ק מסאמבור זי"ע (פר' ויצא)

ההתבוננות הנכונה ותשובה קודם תפילה ועסק התורה

דבר אל בני ישראל וישובו ויחנו לפני פי החירות בין מגדול ובין הים לפני בעל צפון. "התורה הקדושה מרמזת ומורה לנו בזה דרך טובה וישרה, בהתנהגות האדם בעת ליימוד התורה ובעת התפלה, היינו **שיתיישב בדעתו ושכלו קודם הלימוד או התפלה, לפני מי הוא עומד,** על דרך דע לפני מי אתה עומד (ברכות כח: ע"ש) וכמו שהחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפלה כדי שיכוונו את לבם למקום (שם ל:). וזהו: **'וישובו ויחנו לפני פי החירות'** שישובו בתשובה שלימה לפניו קודם שעושים חירות לפיהם. ובזה (ע"ש שישובו, ע"ז), **'ויחנו'** יתנו חן לדיבורם בקודש, **'בין מגדול'** היינו תפלה, כמ"ש (משלי יח, יז) 'מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב' (ודאה במדרש שוחר"ט תהלים קמב, שהפסוק מוסב על תפלה) **'ובין הים'** היינו לימוד תורה, ע"ד הנקרא ים התלמוד, **'לפני בעל צפון'** היינו, **"שיבינו וישכילו לפני מי הם עומדים עבודתם, ולפני מי הם עומדים הלא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, אשר כל הצפונות והנסתרות הוא יודע, ולפניו נגלו כל תעלומות לב ומחשבות האדם ותחבולותיו".**

אוהב ישראל

הקב"ה הורה בזה למשה רבינו דרך הנהגה למנהיג הדור

ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, משה רבינו ע"ה היה עניו גדול מכל האדם, וכמו שהתורה"ק בעצמה מעידה עליו והאיש משה עניו מאד מכל האדם, **והנה מנהיג העם צריך שינהג את נשיאותו ברמה ובחוזק,** ובעת צורך אפילו בתקיפות, נגד ראשי העם, בלי שום התבטלות להם. ומשה רבינו ע"ה שהי' עניו מכל האדם, ראה הש"י שלא יהיה בכוחו להנהיג אותם בתקיפות כזה, כי יהי' לו התבטלות אליהם, ויאמר אין אני כדאי להיות ראש ומנהיג, כי מה אני, כדרך הענוים. אמר לו הש"י **'מה תצעק אלי'** כי ידוע שלשון **'מה'** הוא ענין עניוות, כמו שנאמר (שמות טז, ז) 'ונחנו מה', וזהו שאמר לו הקב"ה **'מה', תצעק 'אלי', היינו בדברים הנוגעים אלי היינו לחקב"ה צריך לחיות לך בעניוות,** אבל **'דבר אל בני ישראל'** ותיבת 'דבר' הוא לשון קשה (רש"י במדבר יב, א) שלבני ישראל צריך אתה להתנהג ביד חזקה, **ואל יהיה לך בעניוות נגדם, כי לישראל אתה ראש ומנהיג. 'ויסעו'** שכן הוא בענין נסיעה להצדיק, שלא יהיה להצדיק ענוה עד שלא ירשה להאנשים לנסוע אליו, לא זו הדרך, רק תנהג נשיאתך ברמה שאתה נשיא ישראל, ובאם שיצטרכו לנסוע לצדיק, לא ישבו בביתם רק יסעו אליך, ולא תדחה אותם במידת הענוה שבך.

אמרי קודש ממרן הקדוש מצאנז זללה"ה
שבתחילת ספר חמדה גנוזה, וכ"ה בעוד ספרים בשמו

אנו גורמים שגם הקב"ה יאמר שירה כפי איכות כונתינו

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשירה לה' וגו'. הפסוק מתחיל בלשון יחיד "ישיר", ואח"כ בלשון רבים "ויאמרו", וחוזר ללשון יחיד "אשירה". וי"ל, דאיתא (תדבא"ר ריש פי"ח): "כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו", ולכאורה צ"ב מה שייך לומר כביכול "כנגדו". אמנם ידוע מאמרם ז"ל (ברכות ו.) שהקב"ה מניח תפילין, וכתוב בהם: "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (דה"א יז, כא), ואמר להם הקב"ה לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר "שמע ישראל ה"א ה' אחד", ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר "ומי כעמך ישראל" וגו'. **הרי שכפי שבני ישראל מקיימים המצוות, באותה בחינה הקב"ה מקיים אותן, כביכול.** וכשבני ישראל מקיימים מצוות ומכוונים לייחד ולהגדיל שמו ית', כן הוא ית"ש מכוון לגדל ולרומם את ישראל. **וזו הכוונה: "הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו", כלומר, באותה בחינה עצמה שהוא לומד,** ואם לומד בכוונה להמשיך שפע רב בכל העולמות, הקב"ה גם כן משפיע לו כל טוב, ואם לומד בכוונה לייחד שמו הגדול ית', אזי הקב"ה גם כן לומד בבחינה זו לרומם ולגדל קרנו. וזה הפירוש בפסוק: **'אז ישיר' כי כמו שישראל היו אומרים שירה, היה הקב"ה גם כן אומר שירה, וישראל אמרו בכוונה זו שיזכו וגם הש"ת יאמר שירה.** וזה פירוש: **"אז ישיר"** וגו' פירוש, בשביל שיאמר הש"ת שירה: **"ויאמרו"** שניהם שירה, היינו הש"ת וישראל, ולכן כתוב כאן לשון רבים, דקאי על שניהם, **ואח"כ מפיים ואומר מה היתה שירת ישראל, לכן כתיב בלשון יחיד דקאי על שירת ישראל, דכל אחד אמר שירה שלו.**

הרח"ק מהר"ש מבעלזא זללה"ה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים רפוחות ורעיתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

מעשה בראשית כפופים לתורה ועמליה
לעשות ככל אשר יגזרו עליהם וממשלתם עליהם

וישב הים לאיתנו, לתנאו הראשון. צריך לדעת אופן התנאי כו'. **"אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה, ולעשות כל אשר יגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא"**, כו'. והנה ביציאת ישראל ממצרים עדיין לא קבלו התורה ואין גזירתם על הנבראים גזירה, ולזה לא הככים הים ליחלק להם וטען למשה 'אתה נבראת בששי ואני בשלישי', זה רמז כי אינו בן תורה **שאם היה בן תורה הנה הוא קודם לו, כי התורה קדמה לעולם כולו**, ולזה נתהכם ה' והוליך ימינו לימין משה פירוש הראהו כי הוא בן תורה, המתייחם לה ימין דכתיב (דברים לג ב) מימינו [אש דת למו] וגו', וכשראהו תיכף ומיד נקרע כתנאי הראשון, **ולזה כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה, יביא בידו שטר חוב אחד לכופו ליחלק לפניו**, ותמצא שכשלא רצה ליחלק לרבי פנחס בן יאיר ולהמתלוה עמו רצה לקונסו, ופחד הים ממנו.

אור החיים

תפילה

כשישראל אומרים שירה למטה
חש"י כביכול אומר עמהם שירה למעלה

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר. נראה לפרש בעזרת השם, דהנה הבעל שם טוב אמר פירוש הפסוק **ה' צלך**, שהשם יתברך ברוך הוא מתנהג עם האדם גם כן כמו הצל. כמו שכל מה שהאדם עושה גם הצל עושה, כן הבורא ברוך הוא מתנהג עם האדם גם כן כמו שהוא עושה. **ונמצא כשישראל אמרו השירה בשעת גאולת מצרים אז היה הקדוש ברוך הוא גם כן שר כביכו"ל את השירה הזאת. והנה 'ישיר' לשון יפעיל הוא. וכך פירוש הפסוק 'אז ישיר'**, כלומר שישראל פעלו בשירתם. **'את השירה הזאת לה'**, כלומר שהקדוש ברוך הוא כביכו"ל גם כן ישיר את השירה הזאת. **'ויאמרו לאמר'**, שהיו אומרים שיאמר השם יתברך גם כן את השירה.

קדושת לוי

צריך בכל יום לגשת לתפילה בהתבוננות חדש ברוממות אל ובגדולתו. ותחילת התפילה בהתאמצות דוקא

ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו כו'. [עיי"ש שהקשה איך יצאו בהשכמה ללקוט קודם התפילה]. **אך התורה הקדושה מלמדת לנו דרך גדול לעבודת בוראינו ית"ש, והוא כי מן הראוי הוא שישכיל האדם ויתבונן בכל יום ויום קודם תפלתו ברוממות האל וגדולתו ית"ש, ויתחכם באיזה ענין ושכל יעמוד להתפלל לפניו, ואיזה פירוש של שבח ובינה ותהלה שיכוין, כי אין מן הראוי לעמוד לפני מלך בשר ודם לומר אף לפניו בכל יום תהלה ושירה אחת כאתמול גם היום גם למחר בלי שום השתנות, על אחת כמה וכמה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה להתפלל לפניו בכל יום בשוה, וצריך להשכים ולהתבונן איזה שכל חדש בכל יום ע"י התבוננותו ברוממות האל ית"ש**, וזהו שירו לד' שיר חדש [תהלים צו א] היינו **שצריך להשכיל בכל יום לומר שיר חדש, היינו שהתפלה תהיה באיזה ענין ושכל חדש שלא היה בו ביום אתמול ומקדמת דנא**, ועתה נאמר שגם לקיטת המן בכל יום ויום קודם תפילתם היה לצורך זה, שיתבוננו בו ברוממותו וגדולתו האל יתעלה, ויראו איך המטיר להם לחם מן השמים שזה למעלה מן הטבע, מאין זה **כי אם שיש בורא המשגיח ובעל יכולת ומרומם על כל ברכה ותהילה, וזהו היה להם להכנה אל התפלה להתפלל בשכליות חדשים ופירושים ותהלות ותשבחות שונים בראותם רוממות האל מאד.** והנה פירושי התורה נקראים דבר כד"א בדבר ה' שמים נעשו, שהוא על ידי התורה כלי אומנותו של הקב"ה, וזהו **'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצאו העם ולקטו דב"ר יום ביומו'**, פי' שילקטו בדברים השייכים לאותו יום, והיינו פירושי התורה והתפלה שנקראים דברים חדשים, השייכים לאותו היום ביומו, והיא ע"י התבוננות וראית עין בעין רוממות וגדולת האל בירידת המן, **ולקיטת המן היה לקיטת אלו הדברים.**

ועוד הקדים אדומ"ו זללה"ה הקדמה אחת לבאר הפסוק השני הנ"ל,שהשכיל והתבונן **למה החמה היא באדמימות כל כך בצאתה ואח"כ היא נכבית ומתלבנת**, והבין הטעם, כי באמת אין רצון החמה לצאת להזריח על העולם כדאיתא בגמרא [ויק"ר פל"א ט], אך היא עושה באימה רצון קונה, והיא מוכרחת להתגבר מאוד נגד רצונה רצון גופני וחומר ולבטל רצונה מפני רצון בוראה ית"ש, ומחמת זה בא לה האדמומית שמוכרחת להכריח רצונה בהכרה, **והוא כענין האדם עומד להתפלל, ונפשו משתוקקת אל קונה, וחגוף העכור נוטה להיפוך להפרידה, והיא מוכרחת להתגבר מאוד ולהתפלל בכוחות גדולות עד בא לו האדמימות בפניו**, ואמר אדומ"ו שאינו יכול לבאר זה הענין כל כך על בוריו כי יש בזה ענין מוסתר אינו מושג כלל, **אמנם אחר כך כשכבר נתחמם ונתלהב מאוד, והיינו כשבא באמצע התפלה, ואז כבר ניתש וחלש רצון הגופני, ונמס על ידי התחממותו והתלהבותו בתפלה.**

והענין הזה רמזה לנו התורה בפסוק הנ"ל, **'וילקטו אותו בבוקר בבוקר'**, היינו לקיטת הדיבורים ושכליות חדשים אל תפילתם כנ"ל, רק היו צריכים עדיין התגברות מאוד, אמנם אחר כך **'וחם השמש'**, כלומר כשכבר נתחמם בהתלהבות ועבודות וכחות גדולים אז **'ונמס'**, **פירוש שנמסו ונשתברו כל המסכים ורצונו הגופני המבדילים כו'** (עיי"ש).

מנחם ציון (שלה)

דבש תמרים

פנינים יקרים, מבאר חפרוה שרים, רעותינו הקדושים עצי התמרים

אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים. יבואר לפי דברי השלה"ק על מה שאמרה רחל הבה לי בנים, שחשבה שהי' מנע ממנה פרי בטן כי מתאווה לתפלתן של צדיקים, ולכן אמרה הבה לי בנים דהיינו שירבה בתפלה, ועי"ז השיב לה יעקב שזה היא דווקא באי"י שהוא תחת הקבי"ה בעצמו, אבל בחוי"ל שהיא תחת שרי מעלה אין הקבי"ה מייסר הצדיק מפני שמתאווה לתפילתו, כי אולי יפסיקוהו עוברי דרכים שרים החיצונים, וזהו שהשיב יעקב התחת אלוקים אנכי, האם אני באי"י שהוא תחת יד הקבי"ה בעצמו, ובזה פי בשמיי דזהו שאמר והנה מצרים נוסע אחריהם, היינו שרו של מצרים נסע אחריהם, שהפילו הי לארץ והוסר ממשלתו ואז היה בכוח בניי לבקש אף בחוי"ל שאין מעכב על ידן, והנה מבואר במדרש כי השר של מצרים היה נדמה לפרעה כמין סוסים, והיינו אשריה לחי אף שהוא בחוי"ל, כי גאה גאה כתרגומו היינו שהשפיל הסטי"א ואין מעכב על ידי בניי לשיר ולהתפלל גם בניכר, סוס ורכבו רמה בים שהשפילם הקבי"ה ואי"כ הוא המנחיג, ולכך אשירה לה'.

(ישמח משה)

☆

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ויאמרו לאמר. יתבאר בהקדם דברי האלשיך עה"כ ואתחנן אל הי בסעת ההוא לאמר, עי"ד שאומרים קודם התפילה אדי שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, ענינו כי בעמדו להתפלל יראה ורעד יבא בו וחיל ורעדה יאחזנו עד כי מגודל החד והבושה מי אנכי שאזכה להתפלל ולהודות וכו', בלתי אפשרי לפתוח שפתיועד כי מוכרח לבקש רחמים אדי שפתי תפתח וכו', וז"ש ואתחנן אל הי וגו' לאמר, היינו שיהא בכוחי וביכולתי להתפלל לאמר אתה החילות, וז"ש כאן אז ישיר

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

מפלת הרשעים נסתבב דייקא ע"י היראים המתחברים עמהם

ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם על כלו. וכל רכב מצרים. וברש"י פי' מהיכן היו הבהמות הללו, אם תאמר משל מצרים הרי נאמר 'וימת כל מקנה מצרים', ואם תאמר משל ישראל והלא נאמר 'וגם מקנינו ילך עמנו', משל מי היו, מהירא את דבר ה', מכאן היה ר"ש אומר כשר שבמצריים הרוג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו. **ושמעתי פעם מפ"ק מרן מסאטמאר זי"ע,** שאמר על אותן יראי' ה' ההולכים שלובי יד עם הציונים, **כי המצריים נטבעו בים רק מחמת שהי' ביניהם גם יראי' ה',** כי אלמלא הם, מהיכן הי' להם סוסים לרכוב ולרדוף אחרי בני ישראל בשש מאות רכב ופרשיו, הלא גוועו כולם במכת דבר, אלא כנ"ל וכמו שפירש רש"י ז"ל בפרשת בשלח (פסוק וכל רכב מצרים, 'מהירא את דבר ה' היו כו'), **נמצא שהיראים שבהם גרמו למפלתן, שיטבעו בים סוף, וד"ל.**

אמרי דבש (פרק י"ז, דף קכ"ז)

השם גבולך שלום, חלב חיטים ישביעך

ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים, שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. פעם אחת ביום שבת קודש פרצה שריפה בבית הרב החסיד המפורסם מוה"ר יוסף ליב כהנא ז"ל, ואכל את כל מחמדי' ל"ע, ובשבת שלאחריו דרש הגה"ק רבינו בעל ייטב לב זיעוכי"א האבדק"ק סיגוט יצ"ו, ונשא מדברותיו בקודש בביהכ"נ דשם, ובין הדברים הזכיר מאמר חכז"ל (מסכת שבת דף קי"ט:) אין הדליקה מצוי' אלא במקום שיש חילול שבת וכו', וליהוי ידוע לכל שברור הדבר אצלי שאצל הרה"ח הנ"ל לא הי' ח"ו חילול ש"ק, והדליקה נפלה רק בעון של בני העיר שיש ביניהם חילול שב"ק, היינו שיש שאינם נזהרים בהוצאה לרשות הרבים ר"ל, כי בימים ההם עדיין לא הי' עירוב בעיר סיגוט יצ"ו, והמליץ הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע הפסוק (תהלים קמז, יד) השם גבולך שלום וגו', היינו אם יהי' עירוב בעיר, אז יהי' עירנו בבחינת 'רשות היחיד' שהוא כענין שלום, כגוף אחד. **"ומי שיעשה ויפעול עשיית העירוב לזה, אני מבטיחו חלב חטים ישביעך וגו', כלומר שלא יחסר לו דבר מעולם, ואני מבטיח לו עולם הבא",** וזקנינו הנגיד הצדיק המפורסם בחסידותו ובפעולותיו הנשגבות מוה"ר משה ארי' פריינד זצ"ל כו', עשה והשתדל והרבה פעלים לצורך הדבר, ולא עלתה בידו, שהמתנגדים לדבר, עמדו בעוכריו ועכבו הדבר להכעיס. וסיפר רבינו זי"ע (ה"ה האדמו"י מנאסוויד) שאחר פטירתו של הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע, פעל אביו ה"ה זקנינו זצ"ל ותיקן את העירוב, ואמר ע"ז הלא אמרו חכז"ל (חולין ז:) גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם וכו', וע"כ בודאי הבטחתו זו של הייטב לב זי"ע נשארה לעולם.

גדולת יהושע (דף כ"א)

וגוי שעלה בלבן של משה וישראל לשיר, אך מגודל היראה והפחד והבושה עמדו ולא יכלו דבר דבר, ע"כ ויאמר תחלה שבקשו רחמים לאמר, שיהא בכוחם ויכולתם לאמר הנאמר אחר כך דברי השירה הזאת.

(ייטב לב)

☆

ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום. יש לבאר דהנה תיבת היום מורה על התשובה, שע"י שידע האדם שאין לו אלא אותו היום שעומד בו בלבד לחיות ע"פ האדמה וכמאמר התנא שוב יום אחד לפני מיתתך וע"כ החי יתן אל לבו לשוב לפני הי בכל עת וזמן בלב שלם, והנה איתא בגמי כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, ודקדק הטורי זהב דאי לא עשה תשובה, שבת מאי מהני ואי עשה תשובה, שבת למה לי, וכתב לבאר דמיירי שעשה תשובה, אלא דתשובה לא מהני שיהא מוחלין לו כדאיתא עבר על כריתות ומיתות בית דין, תשובה תולה ומיתה ממרקת, קא משמע לן כאן דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו, מהני תשובה שיהא נמחל לו, וזייש אכלוה היוים היינו התשובה, ולכאורה האיך מהני תשובה על כל, ע"ז אמר כי שביית היוים, ושניהם כאחד טובים ומכפרים.

(קדושת יו"ט)

☆

אז ישיר משה. ובגמי איתא באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה, אמר להן הקב"ה מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני, יתבאר עפיי"מ דאי במכילתא נטית ימינך תבלעמו ארץ באיזה זכות ניתנה להם קבורה, בשכר שאמרו הי הצדיק, אמר הקב"ה צדקתם את הדין אני לא אקפח את שכרכם, ואתן לכם מקום קבורה, ומעתה יי"ל כי כל זמן שלא זכו המצרים לקבורה לא היה מקום לומר שירה ע"ד שאמר **עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו**. ונראה לבאר על פי דברי המדרש עה"כ וישמע אלקים את קול הנער וכו', אמרו לפניו אדם שהוא עתיד לחמית בניך בצמא אתה מעלה לו באר, אמר להם עכשיו מה הוא וכוי איני דן את האדם אלא בשעתו, והקשו המפרשים הא בן סורר ומורה נהרג על שם סופו שעתיד לכלות ממונו ומלסטם את הבריות, וכאן אמר הקב"ה איני דן את האדם אלא לפי שעתו, ותי ביפה תואר דשאני בי,ד של מטה שהוא יותר קשה, כמו שעונשין משלשה עשר שנה, ואילו ביי"ד של מעלה אין עונשים אלא בן עשרים, והנה כמו כן יי"ל שהים טען שיש לדון את בניי על שם סופן שעתידין לחטוא בהענל , אבל כיון שהקב"ה בעצמו בא במדת חסדו לדונם, ע"כ לא היו נידונים על שם העתיד ונקרע הים לפניהם, ועל זאת שבחו אהובים ורוממו לאל ובניי ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כולם, עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זיה אלי ואנוהו, וכפירשיי בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, שהיו מראין כי כל מה שזכו לישועה באה מחמת שדן אותם הקב"ה בעצמו, ודיני שמים הם דיני רפיא בחסד וברחמים ואינו דן את האדם על שם סופו.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

הדרך היחידי לנצחון הוא כשהולכים עפ"י תורה

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק. ביאר רבינו הקדוש זללה"ה תחת אחד השיחים את דברי הרמב"ן בפ' בשלח, על הפסוק 'וכאשר יניח ידו וגבר עמלק', וכי משה היה עושה שיגבר עמלק עליו, אלא אסור לאדם לשהות שלש שעות כפיו פרושות השמים. **ובכן נתבונן במצב של אז, עת צרה וסכנה נוראה, עמלק בא להלחם, משה וישראל בצער, ובכל זאת אם ההלכה נפסקת שאסור להשהות כפיו שלש שעות, מניח משה את ידיו, על אף כי גבר עמלק, כלומר, אין מציאות ללחום עם עמלק ולנצחו אם עוברים על ההלכה**, ואם עוברים על ההלכה, הרי ממילא זהו נצחונו של עמלק ח"ו.

עולמות שחרבו (דף ס"ו)

טוב יותר לצאת למלחמה מסוכנת מלדור בכפיפה אחת עם הרשעים

ויאמר כי יד על כס י-ה מלחמה לד' בעמלק מדר דר. שמעתי מהרב משה שמעון ווינטרויב, שאמר בשם כ"ק מרן האדמו"ר רבן של כל בני הגולה מסאטמאר זצוק"ל זיע"א, מלחמה לד' בעמלק מדר דר למה, משום (דברים כה, יח) ויזנב בך את כל הנחשלים, כלומר את הערב רב אשר הענן פלט אותם, ויש להקשות למה פלט אותם הענן, הלא באם הענן היה קולט את הערב רב פנימה כמו יתר עם ישראל, לא היה יכול עמלק לעשות להם ולא היו צריכים לעשות מלחמה בעמלק מדור דור, **אבל התירוץ הנכון "כי יותר טוב מלחמה לד' בעמלק מדור דור מאשר להיות עם הערב רב תחת ענן אחד"**, ודפח"ח.

ים של שמואל (דף ע"א)

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וגו' פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה. במדרש רבה (פ"כ ס"ז) כשאלת פרעה את העם מי נווח ווי, פרעה נווח ווי וכו'. ויש להבין למה נווח פרעה ווי. ועוד דהיה לו להעמיד דרשה זו לעיל בפ' בא דמיירי מעיקר יציאתן של ישראל ממצרים, כאשר אמר פרעה (לעיל יב לג) קומו צאו מתוך עמי, ולמה בפרשתן אשר הזכיר ענין יציאתן ממצרים רק בדרך אגב.

וי"ל בדרך למות דהנה כתיב (תהלים קה לח) שמח מצרים בצאתם כי נפל פחדם עליהם, שהיו המצרים שמחים בצאתו ישראל מתוכם ידם, שעל ידי זה נפטרו מכל הצרות והיסורין שבאו עליהם בשבילם, ועל כן כשמעו פרעה דים חשש פן ינחם העם ברואתם מלחמה ושבו מצרימה, ובשביל כן לא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, נתבהל שמא יאבדו בחמת למצרים, ועל כן נווח ווי, דמה לו לצרה הזאת שיחזרו ישראל אליו מחרי שכבר סבל על ידם די והותר.

ס"ג בשלח תשכ"ז

ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל וגו'. במדרש רבה (שמו"ר פ"כ סי"ט) עליו הכתוב אומר (משלי י ח) חכם לב יקח מצות, שכל ישראל היו עסוקים בכסף וזהב, ומשה היה עסוק בעצמות יוסף, שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף וגו'. וכן הוא בתנ' סוטה (דף יג.). והקשה במהרש"ל למה תיאר עבור זה בתואר חכם, הלא היה מתאים יותר לתוארו בשבילו כן בתואר נדיב או בתואר חסיד.

ונראה על פי שאמרו עוד שם בגמרא, שהניחו ישראל את עצמות יוסף למשה להתעסק בו, כי אמרו כבודו בגדולים יותר מבקטנים. ואמנם משה רבינו שהיה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב ג), בודאי חשב בדעתו כי שאר בני ישראל חשובים ממנו, ואם כן עליו לעמוד מן הכלל ולא להתעסק בו, רק להניחו למי שחשוב ממנו, אך כשראה כי אין חשוב וגדול אחר מתעסק בזה, אז הבין בחכמתו כי אין הזמן כעת להשתמש במדת הענוה [הפוך ער פארקערט אין אנדערע מקומות אז יענעט איז ניצט קיין צייט צו פרעווען עניות], אלא מדרגה ויגבה לבו בדרכי ה' (דברי הימים-ב יז ו), ולכן הניח מדת ענותנותו וזירז עצמו להתעסק בחשוב גדולה הלזו. ולזה נאמר עליו חכ"ס לב יקח מצות, כי בשביל שהשתמש בחכמתו זכה למצוה זו, אבל אם היה משתמש בצדקתו או בחסידותו, לא היה זוכה למצוה גדולה הלז.

ס"ג ואתחנן (נחמו) תשכ"ה

[וסיפר ר' יוסף פרענקל ע"ה משוויין יע"א, שהיה שם טכח בעת אמירת התורה הנ"ל, כי עדיין מצלצלים באזני איך שאמר רבינו דיבוריו באש קודש: אז עס איז נישט דא קיין אנדערער גדול וואס שטעלט זיך ארויס, שטעלט מען זיך אליין ארויס. והבינו כולם על מה ירמזון מילין].

וינער ה' את מצרים בתוך הים. לומרים בתפלת שחרית (בעזרת תחנוניו) וזדים טבעת וידידים העברת, ולכאורה היה מן הראוי לומר בהיפך, מתחלה וידידים העברת ואחר כך וזדים טבעת, כי מתחלה היה וידידים העברת ורק אחר כך היה וזדים טבעת.

ויש לומר דילוג (ע' תהן עזרת כהן) טבעת המפיקורסים דקריעת ים סוף היה בדרך הטבע, כי כן דרכו של הים לסוג לאחור בעיזה זמן מסיוס. אבל כשראו לית שמיר היה לגיתנו ונטבעו הזדים, מזי ידעו הכל כי יד ה' עשתה זאת ולא נעשית על פי דרכי הטבע. וזהו כוונתינו בתפלה, וזדים טבעת, דבעת שנטבעו הזדים ידעו הכל למפרע כי וידידים העבר"ת, היינו שאתה ה' העברת לחסד בשידוד המערכה ולא בדרך הטבע.

אחרון של פסח בעיר סאטמאר יצ"ו, בשיחה עם תלמידו הרה"ח ר' לייבעלע פאשקעס ז"ל הי"ד, והובא בתמר יפרח הג"ה אות קו

כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. והקשו המפרשים על סיום דבריו כי מי ה' רופאך, הלא כיון שלא יהיה שום מחלה, למה יצטרכו עוד לרפואה. וגם יש לדייק בריבוי דקרא כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, כי נראה מזה דהכתובת הקפ"ה היא רק על המחלות שהיו במצרים, אבל מה יהיה עם שאר המחלות שלא היו במצרים, וכי הם יבואו על בני ישראל חלילה.

ובחלומי רמיתי לפרש כוונתו על דרך זה, שאם יתנהגו ישראל כשורה, אז כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, ומאחר כך מסיים הכתוב ומה

יהיה עם שאר המחלות, על זה אמר כי אני ה' רופאיך, כי אף אם יבואו עליך מלילה אחד משאר המחלות, ירפאך ה' מהם.

פ' בשלח תש"ו, הובא בקונטרס פעולת צדיק לחיים (להרה"ח ר' חיים מרדכי שניינבערג ע"ה) עמוד סב, ששמעו מפי רבינו ז"ל

ויאמר משה אל אהרן אמור אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני ה' כי שמע את תלונותיכם. וים להבין תחלה קרבו לפני ה', הלא העיקר הוא מה שמע ה' את תלונותיהם, וקריבה זו מה מועיל.

ואפשר לומר בדרך מוסר להגיה תחת התלונה שהתלוננו בני ישראל הרי היתה על הקב"ה בעצמו, וכמאמר הכתוב (שם ח) לא עלינו תלונותיכם כי על ה', ואם כן גודלי היה זה חטא ופגם לבני ישראל, ופגם זה גרם להם להתרחק מה', וכדרכה של עבירה שגורם ההתרחקות מהשי"ת, ועל כן הוצרך משה רבינו להזהירם שיחזרו בתשובה ויתקרבו שוב אל ה'. וזה שאמר קרב"ו לפני ה', שירחו להתקרב אל ה', והטעם כי שמע את תלונותיכם, והתלונה הלא היתה על ה', ועל כן גרמה זאת שתתרחקו מה', ולכן התובה מוטלת עליכם לחזור בתשובה, ועל ידי זה תזכו להתקרב שוב אליו יתברך.

כתו"ק פ' בשלח (הובא בשיב לבב)

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' מלא העומר ממנו למשמרת לדורותיכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציאי אתכם מארץ מצרים. פירש"י לדורותיכם בימי ירמיהו, כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים ניחא מלאכתנו ועסוקו בתורה מהיכן נתפרנס, הוצרך להם לנצנת המן, אמר להם אתם רואו דבר ה' (ירמיה ב לא), שמעו לא נאמר אלא רואו, זהו נתפרנסו בעודתיכם, הרבה שלומין יש לו למקום להכין מזון לירמיו, ע"כ. ויש לעיין דמשמע מזה דאין האדם צריך לעסוק במסחר כלל, אמנם הלא מצינו מקרא מפורש (דברים יד כט) למען יברכך ה"א בכל מעשה ידך אשר תעשה, אם כן חזינן מזה כי על האדם לעסוק בשיזה עסק לצורך הפרנסה.

ויש לומר כי נודעי לא היה כוונת ירמיה הנביא לומר שלא יעסקו ישראל כלל בעסק הפרנסה, ויצא להם אתם מן השמים, כי לגם זה לא זכה רק דור המדבר בלבד, ולעתיד לבא בבילת המשיח נזכה לזה עוד הפעם שירד לנו מן השמים. אלא ירמיה הנביא בא ללמדינו בזה לימוד לדורות, כי מהשפעת המן יפעלו הפרנסה לכל הדורות הבאים עד דוריו אלה, ולזה אמר להם הרבה שלומין יש לו למקום להכין מזון לירמיו, היינו שים לו יתברך הרבה דרכים כיצד להשפיע פרנסה לבני ישראל, דכשאר יתנהג האדם על דרך התורה, ולא יעשה את הטפל לעיקר, רק יתמין בהקב"ה שהוא זן ומפרנס לכל, ויקבע עתים לתורה, אז יזכה ליהנות מהשפעת מן ההוא. וזהו שהוכיחם ירמיה הנביא על שאלתם, נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס, הוצרך להם בבילת המן, להרחות להם שהשפעה זו יתמשך עד הנה לאלו שיעסקו בתורה.

ס"ב בשלח באחד משנים הראשונים על אדמת אמעריקא, מפי הרה"ח ר' משה האנדלער ע"ה

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק. כתב הרמב"ן, ורבותינו אמרו במדרש (ספר הבהיר אות קלח) וכי משה היה עושה שיגבר עמלק עליו, אלא לומר לאדם שהות שלש שעות כפיו פרושות השמים, ולכן הניח משה את ידיו, וכשאר יניח ידו וגבר עמלק, עכ"ד. והנה הבה ונתבונן במצבן של ישראל בעת ההוא, מלד אחד היה עת לרה ליעקב וסכנה גורלה כי בא עמלק להלחם עם ישראל, ומשה ובני ישראל הטטרו על חובבן מולדתי, ועם כל זה כיון דהלכתא ליפסקא שאסור לשהות כפיו פרושות השמים שלש שעות, הניח משה את ידיו, ואף שזה גרם אחר כך כי וגבר עמלק. וכל זה לפי שאין במציאות נלחום עם עמלק ונצאתו, אם עוברים על חיוב הלכה, ואדרבה אם עוברים על סוס הלכתא, אזי זה עצמו נצחונו של עמלק הוא.

עולמות שהרבו עמוד סו

ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור. פירש"י נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק. ויש להבין דבזכירת מעשה עמלק כתיב (דברים כה יח) ויזנב בך כל הנחשלים אחריך, ופירש"י חסרי כח מחמת חטאם שהיה הענן פולטן. ולכאורה כיון שזה גרם אחר כך שלא יהיה שמו וכסאו שלם, ויהיה מלחמה לה' בעמלק מדור דור, אם כן למה הניח הקב"ה שיבוא הדבר לידי כך, הלא היה יכול לבבד שיקלוט הענן גם החנשים החטאים. אלא מוכח מזה דמוטב שיהיה מלחמה לה' בעמלק מדור דור, ושלא יהיו שמו שלם וכסאו שלם, ובלבד שלא יהיו ישראל הבשרים יחד עם הערב רב [לייטש מען פון עמלק'ן מדור דור, אבער נוזאמען מיטן ערב רב טאר מען ניסט זיין, מ'מוז זיין עקסטער].

ס"ג יתרו תשכ"ב ותשכ"ה

סיפורי צדיקים, בגיאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

אז ישיר וכו' ויאמרו לאמר

הרה"ק ר' שמואל מקאמינקא זצוק"ל שמע שהרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצוק"ל שהי' עוד צעיר התחיל להתנהג באדמורו"ת ונסע אליו לראות אם הוא ראוי לזה בשבת בעת תפילת שחרית כשאמר הרה"ק ר' פנחס "הכל יודוך" ניגש הרה"ק מקאמינקא ועמד בצדו זמן רב והקשיב לתפילתו, אח"כ אמר שבשעה שאמר ר' פנחס הכל יודוך אז כל הברואים בכל העולם התחילו להודות לה', וזהו אז ישיר משה וכו' ויאמרו לאמר שבשעה שאמרו שירה ויאמרו לאמר שכל הברואים בשמים ובארץ ובתוך הים אמרו אתם שירה לה'. **(בית אברהם)**

אז ישיר משה

מסופר על הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זללה"ה בעמדו בתפילה לפני מלך אל חי וקים דבר יום ביומו, הי' עבודתו בכוחות עצומות במסירות נפש ממש, פעם אחת היה בעיר לבוב ושמע שיש ציפור אחת שהיא אומרת שירה פעם אחת בחייה, ואז היא מזמרת בהתלהבות כל כך עד שגופה מתבקע והיא מתה, והלך וראה אותה והיה מתעורר ממנה לעבודת ה', ותמה על עצמו היתכן שאני נשאר שלם בגופי אחרי תפילתי, מה ערך יש לתפילה כזו, למחר הכין עצמו בהכנה דרבה והתפלל בהתלהבות למעלה מכוחות אנושי עד שנפל למשכב מחוסר אונים, ובדקוהו הרופאים ואמרו שנסדק ריאתו רח"ל, ונתיאשו הימנו באומרם שאין תרופה למכתו ח"ו, ואמר הרה"ק רבונו של עולם האם רק תפלה אחת כזו היתה רצוני להתפלל, הלא כמה וכמה תפלות כאלה אני רוצה להתפלל ולשפוך שיח לפניך ה', אחר זה זכה לנס וחזר לבריאותו, לימים אחר כך כשהיה בלבוב וראה אותו אחד מן הרופאים שבדקוהו בפעם ההוא, אמר הרופא העוד רבי זה חי, נשבע אני שהוא חי בלא ריאה, ע"כ סיפור המעשה. ועפי"ז יל"פ מה שפתחו ישראל ואמרו בשירת הים, אז ישיר משה, ודקדקו המפורשים למה אמר ישיר שהוא לשון עתיד, ועיין ברש"י, ומביא עוד בשם המדרש מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה. אכן לפי הנ"ל י"ל דהנה כתב האריז"ל בליקוטי תורה בפרשתן, עוז וזמרת יה, פסוק זה נאמר בראש השירה, כי פרחה נשמתן, ושמעו קול שירה, ופתח הקב"ה את אזניהם ושמעו זמירות כל צבא מרום ועל ידי כן חזרה נשמתן בהם כמבואר בזוהר הקדוש (בשלח דף מה.), וזהו שאמר עזי וזמרת יה, פי' כחי ועזי שהיה לי, היה על ידי זמרת יה, פי' על ידי אותן זמירות ששמעתי מן מלאכי השרת שאמרו לשם יה, שעל ידי זה ויהי לי לישועה, שנושעתי מן המות, עכ"ד. ויש לומר דבעת אמירת שירת הים זכו ישראל לבחינה זו, שמגודל התלהבותם בההכנה לאמירת השירה פרחה נשמתן מהם, ולזה אמרו בתחילת השירה אז ישיר משה ובני ישראל בלשון עתיד, כלומר שאנו רוצים לומר עוד בבחינה ובעבודה כזו כמה וכמה שירות ותשבחות לה' על כל הנסים והנפלאות שעשה עמנו, וע"י בקשה זו חזרה להם חיותם והודו ושיבחו לשמו הגדול. וזה נרמז בדברי רשיז"ל מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, שאז באותה שעה זכו בני ישראל לחזור לבריאותם השלימה וניצלו ממיתה לחיים, ובכן מכאן הוכחה וראיה לתחיית המתים בעת שתעלה רצון מאת הבוי"ת.

(מתוך דרשת הגה"צ אבדק"ק סאטמאר-וויליאמסבורג שליט"א לפני תלמידי התלמוד תורה פה בני ברק, א' פרשת בשלח תש"ע לפ"ק)

ראתה שפחה על הים

עודו בנערותו ישב הגאון ר' שמעון סופר והאזין לשיעורים שהשמיע אביו הגדול החתם סופר בפני בני ישיבתו הרמה, כאשר למדו חומש ורש"י בפר' בשלח הביע החתם סופר את התפעלותו ממדריגת הנבואה שזכתה שפחה פשוטה במעמד הנשגב של קריעת ים סוף עד שאחז"ל שאפילו יחזקאל הנביא לא זכה למדריגה נשגבה זו. קפץ ממקומו שמעון בנו הינוקא, ואמר: אבא! אני אגיד לך הכוונה באופן פשוט הנה כשתרצה לשלוח מכתב ע"י המשרת שאינו יודע ומכיר כתב ולשון אינך צריך לחתום את האגרת בחותם אף אם תמסרוהו לידו כשהיא פתוחה מה בכך, הוא יביט ויראה ולא יבין מה כתוב שם לא כן אם תשלח האגרת ע"י אחד מתלמידך היודע ומבין לקרוא את תוכן המכתב אז בוודאי תחתמהו כראוי כי אם יראה בוודאי יבין, כך, סיים הבן את הסברו, ראתה שפחה על הים, היא ראתה אבל לא הבינה מה היא רואה בבחינת אותו משרת הנושא אגרת, התלמידים שנכחו באותו מעמד שחקו ושמחו לשמוע את דברי הקטן והתפעלו מבן אהובו של רבם. **(מכתב סופר)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם. שמעתי בשם הקדוש החוזה מלובלין זלה"ה, שאמר בדרך צחות על הרבנים שנוסעים לפעמים להצדיק הגדול שבדורם, ואם כי בעיניהם הם בעצמם צדיקים תמימים וישרים, עם כל זאת נוסעים לראות אם האמת הוא שהצדיק המפורסם גדול מהם, ובאמת הצדיק הגדול נסתרה דרכו בקודש וטמיר ונעלם מהם. ואף אם ידבר לפעמים בפשיטות עם פשוטי עם, אף על פי כן הוא דבוק במחשבתו עם דיבורו בעולמות העליונים, והם לא יבינו דרכו ודביקותו בו יתברך כי נפלאת בעיניהם. וזהו שכתוב '**ויבואו מרתה**', זהו שמו של הצדיק שמורה דרך ה' להקרובים אליו. '**ולא יכלו לשתות מים ממרה**', רצ"ל לשתות מים אין מים אלא תורה (ב"ק יז.) '**ממרה**', מהצדיק הגדול. לבעבור '**כי מרים הם**', כלומר יחשבו שגם הם יוכלו, ועל כן לא יוחקקו הדיבורים הקדושים בלבבם כלל.

מבשר טוב

בעזהשי"ת

שוהל הויף

ק"ק סיגוט

רומעניע יצ"ו

בשורה טובה תרשן עצם בהיוודע הבשורה המתיקה כי

איתן אדונינו
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
יעלה ויבוא לעשות את השבת הגדול

שבת שקלים

פרשת משפטים, מבה"ח אדר הבעל"ט
בצל הקודש של רבותינו הקדושים זי"ע
בעיר האבות סיגוט יע"א

לרגל הילולא קדישא של
רבינו הגה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע

וכאוות נפשו ודצו"ק של כ"ק מרן רבינו שליט"א
השבת קודש יחי' מיוחד אך ודק
לבחורי חמד תלמידי ישיבותינו הק'
מרחבי ארץ הקודש ואיראפע

היות, שמנהגי הישיבות מארגני השב"ק, השקיעו רמים תרתי משמע להצלחת השב"ק, ושבנין השוהל-הויף עם כל אגפי' יהיו מיועדים אך ורק לרבנן ותלמידיהן, עד יום ראשון פ' תרומה בשעת הצהרים.

ובכן, שמחים אנו להודיע לכל הקהל הקודש אנ"ש שיחיו די בכל אתר ואתר
החפצים לשהות במחיצתו של צדיק בושא ההילולא קדישא ולשפך שיח על מקום מנוחת קדישו של אחד צדיק הקדוש לדקדר בדבר ישועה והזמים

שיכולים לעלות ולהראות ולהסתופף בצל הקודש החל מיום ראשון אחצ"ה, אצל:

עריכת שולחן השחור
סעודת הילולא רבתי
ביום א' - ליל ההילולא קדישא - אחר ליום כ"ט שבט
בהיכל בידמ"ד עצי התמרים

וכן יערכו ההזדמנות ביום ראשון לעת ערב
לאנ"ש תושבי איראפע ויארה"ק להיכנס אל הקודש פנימה
לברך ולהתברך בברכת צדיק בעצם יומא דהילולא קדישא.
ויזכו משאלותינו במהרה טובה וישועה ורחמים!

ביום ב' באשמורת הבוקר יזקים
עליה
לציון הקדוש
יחד עם מרן רבינו הגה"ק שליט"א

תפלת שחרית ביומא דהילולא
בדוכא עם הדחת מלך
בהיכל בידמ"ד עצי התמרים

אחד החשוקה ומקדים מעמד
הנחת אבן הפינה
לבית
בנין הכנסת ארחיים עטרת תשובה-חויף
במעמד הזעדרות הרשפי אש קודש

יחד עם
מסיבת לחיים
חברות קדיש
במשמעו של רבינו בעל ההילולא זי"ע

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל
הנהלת ה"שוהל הויף" דק"ק סיגוט

אוֹר פָּנֶיךָ עָלֵינוּ אֲחוֹן נְשָׂא, וְשָׂקֵל אֲשָׂא בְּבֵית נָבוֹן וְנָשָׂא

אז ישיר משה ובני ישראל וגו' אשירה לה'. אי' בגמ' (סוטה ל:) בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה וכו' ויש להבין הלשון נתנו עיניהם, ונל"פ עפי"מ דאי' בגמ' (חולין צ"א:) חביבין ישראל יותר ממלאכי השרת, כי המלאכים אין מזכירין את השם אלא אחר שלש תיבות (קדוש קדוש קדוש) וישראל מזכירין אחר שתי תיבות (שמע ישראל) והקשו שם הלא גם אצל המלאכים מצאנו אחר ב' תיבות (בריך כבוד), ותירצו, ההיא אופנים אומרים, והמה חשובים יותר ממלאכי השרת, עי"ש, והנה כאן הזכירו ישראל את שם ה' אחר תיבה ראשונה "אשירה לה'" (כי פסוק ראשון "אז ישיר" אינו אלא סיפור מעשה, והתחלת השירה היא מ"אשירה לה'"), וא"כ לכאורה תמוה האיך עשו כן, והלא לא מצינו מעלה גדולה כזו, וי"ל דאיתא במדרש ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכו', כי כולם היו רואין את השכינה, והיו מראין באצבע "זה אלי ואנוהו", עוד אי' במדרש שאפילו האופנים אין ראוים לראות את השכינה, נמצא שישראל על הים היו חביבין יותר מהאופנים, ולכך הזכירו אז את שם ה' אחר תיבה ראשונה, אמנם לדורות דיינו שנהיה שוים אל האופנים,

ובזה מדויק לשון הגמ' נתנו עיניה"ם לומר שירה, כי ישראל היו מסופקים אם להזכיר שם ה' אחר תיבה הראשונה או לא, ורק אחרי שנתנו עיניה"ם וראו את השכינה, הבינו שהיו אז במעלה יותר מן האופנים, ובזה מיושב גם אמרם ז"ל "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל", ולכאורה הלא הפסוק "זה אלי ואנוהו נאמר בשירת האנשים, ומנין שגם הנשים זכו לראות השכינה, ברם לפי האמור שלכן הזכירו את השם אחד תיבה אחת, משום שזכו לראות כבוד השכינה, א"כ דון מינה לגבי נשים שגם בהן מצאנו שהזכירו את השם אחד תיבה אחת, דכתיב "יתען להם מרים שירו לה'", א"כ שפיר מוכח שגם הן זכו לראות השכינה וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל.

(מעשה רוקח)

☆

ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסתם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין. ונראה עפי"מ דאי' בגמ' (שבת קמ"ז:) ר' אלעזר בן ערך איקלע להתם, כי הדר אתא קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא החדש הזה לכם, אמר החרש היה לבם, ואי' בשם הגה"ק ר' שמשון מאסטארפאלי זי"ע לפרש דהנה השר של שכחה ריי"ב שמו, ושם הממונה על הזכרון דז"ך, ואותיות האמצעיות של הח"ד"ש ה'ז"ה ל'כ'ם הוא דז"ך, ונתהפך לו באותיות ריי"ב החי"ד"ש ה'י"ה ל'ב'ם, עי"י"ש, ובזה נל"פ מאמה"כ ויקרא שם המקום "מסה ומריבה" ותני והדר מפרש על ריי"ב בני ישראל, כלומר מה שהלינו ישראל הי' משום שר של שכחה ששמו ריי"ב ושיכח מאתם כל הנסים ונפלאות שעשה להם הקב"ה.

(נפש יהונתן)

☆

(ובאלופי יהודה כתב לפרש בזה מאמה"כ (דברים י"ז ח') כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם וכו' דברי ריבות בשעריך שאם תראה שיפלא ממך דבר למשפט ושולט עליך השכחה, אז סימן שדברי ריבו"ת בשעריך ששם ריי"ב מלאך הממונה על השכחה בשעריך

☆

[ועי' בפני דוד (פר' בא) שמפרש שלכן נקרא המלמד תורה לישראל בשם רב"י כי ע"י הלימוד שמשריש בבני ישראל הוא מבטל מהם השכחה ששם השר של שכחה היא ריי"ב]

דורש טוב

שבתון שבת קודש לה' מחר, את אשר תאפו אפו וגו', איתא בגמ' ביצה דף ט"ו דרמז לעירוב תבשילין מן התורה, 'את אשר תאפו אפו', **וקשה כיצד נרמז בזה עירוב תבשילין.**

ונראה דהנה ידוע בכללי הדקדוק שבהוספת האותיות 'ון' בסוף המילה מורה על הקטנת דבר ההוא, כגון 'אישון עין' נקרא כן משום שרואין צורת איש קטן בתוך האישון, ולפי זה מורה מילת **'שבתון'** על שבת בבחינה קטנה, דהיינו יו"ט הקל משבת, כיון שמותרים בו מלאכות אוכל נפש. ואמר הכתוב **'שבתון'**, כלומר אם יום טוב היום אשר חל **'שבת קודש לה' מחר'** דלמחרת הוא שב"ק, אזי **'אשר תאפו, אפו'** אל תאפו אלא על מה שאפיתם כבר מאתמול מערב יו"ט, **'ואת אשר תבשלו בשלו'** תבשלו רק על מה שבישלתם אתמול

ומסיים הכתוב, **'ואת כל העודף הניחו למשמרת עד הבוקר'** כי מה שעירוב תבשילין דרבנן מועיל אף דמלאכות שבת אין נעשין ביו"ט מדאורייתא, **היינו מטעם** דבעצם מדאורייתא הרי אמרינן 'הואיל ואי מיקלעי אורחים', וממילא שרי בכל גווני לבשל ביו"ט אף שאין צריך לו עתה, **ורק מדרבנן** כיון דלא אמרינן 'הואיל' לכן צריכין עירוב תבשילין (עיין מג"א ושאר אחרונים ריש סי' תקכ"ז) אשר עי"ז נמצא שבאמת הוכנו המאכלים ליו"ט אלא שהיות שלא באו אורחים נשתיירו המאכלים למחרתו וזה רמז הכתוב באמרו **'ואת כל העודף הניחו למשמרת עד הבוקר'** היינו לשבת, **כי רק בתורת עודף רשאין להכין מיו"ט לשבת.**

(הרה"ק מהארנסטייפל זללה"ה)

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040. | **Fax** 845.783.2684

בס"ד

זְמַן קְהִילָה לְכָל הִיא!

עומדים אנחנו כעת בימי השובבי"ם ת"ת, ימים המסוגלים לתשובה ותיקון המעשים, והן עתה עדיין מגיענו מדי יום ביומו שמועות מבהילות ומפחידות ממצבן של אחינו בני ישראל ברחבי העולם המוטלים על ערש דוי, ואף אחר שעבר עלינו כוס התרעלה במשך שנתיים האחרונים כאשר רבים וטובים מבני קהלתינו החשובים נעדרו ל"ע בהשאירם אחריהם משפחות שבורות ורצוצות שכולים וגלמודים, מכה המהלכת טרם הוסרה מתוכינו ה"י, ורבים מצפים לישועה קרובה.

גם מצב הרוחני של בני הנוער זועקת עד לב השמים, סכנת הזמן והתקופה אורבת בכל פינה ופינה והפילה חללים שנעקרו בתהום הכלים הטמאים שעושה שמות בארץ בעוה"ר, ומי לא יחרד ממצב צאצאציו הגדולים והקטנים שיגדלו בדרכי התורה והיראה המקובלת דור דור, באין פרץ ואין צוחה ברחובותינו.

אי לזאת קבע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לאסוף את כל אנשי שלומינו מנער ועד זקן

אהבת קדומים, בעלי בתים, אברכים, יושבי אוהל, ובחורי הישיבות הקדושות

להקהל ולעמוד על נפשינו אצל

מעמד
עת רצון

לסיים כל ספר תהלים ברוב עם

בתוך ימי השובבי"ם המסוגלים לתשובה ותיקון המעשים

ביום ערב שב"ק יתרו הבעל"ט

בשעה 5:00 באשמורת הבוקר

בהיכל בית המדרש הגדול קרית יואל

בהשתתפות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

עוּרוּ נָא, הִתְעוֹרְרוּ נָא, בְּעַד הַנֶּפֶשׁ חֲנִי נָא!

כל הקהל הקודש הקטנים עם הגדולים, לבוא אל בית ה' לשפוך שיח לבבינו לפני מלך שומע תפלה, אבינו אב הרחמן שמע אנקתינו וקבל תפלתינו, חוסה נא ה' עלינו ברחמיך והצילנו מזעמך, אבינו מלכינו בטל מעלינו כל גזירות קשות ורעות, מנע מגיפה מנחלתך, שלח רפואה שלימה לחולי עמך וזכרינו לחיים טובים וארוכים, חמול עלינו ועל עוללינו וטפינו, ותהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך.

הנהלת הקהלה

קוּם קְרָא אֶל אֱלֹקֶיךָ!

חמשה עשר בשבט, ראש השנה לאילנות:

כי האדם עץ השדה (דברים כ, יט)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

יום חמשה עשר בשבט הוא אחד מהזמנים התמוהים מאוד, שלא מצינו בדברי חז"ל שום רמז כל דהו מענין וסגולת היום, רק מה שמובא בדברי התנא במשנה מס' ראש השנה (דף ב) שמונה את ארבעה ראשי שנים, ובאילנות לב"ש הוא א' בשבט, ולב"ה הוא ט"ו בשבט. ובפשטות אין ראש השנה זה נוגע רק לענין הלכה, דהיינו לגבי תרומות ומעשרות, שאין תורמין משנה זו לחברתה, ולמנין השנים, שמונין לערלה [דהיינו שהשנה השלישית לא מסתיים אלא בסיום שנה של שנות האילן שהיא ביום ט"ו בשבט ר"ה לאילנות, ולכן כל האילנות שיחנטו קודם לט"ו בשבט של שנה ג' אסורים משום ערלה אע"פ שנגמור גידולן לאחר ט"ו], ולנטע רבעי, ולבכורים, שאין מביאין בכורים משנה לחברתה, ולשמיטה, שכל הפירות שחנטו בשנה השביעית קודם ט"ו בשבט נחשב לשנה השישית ואינו קדוש בקדושת שביעית, אבל לאחר ט"ו הוא קדוש בקדושת שביעית, וכן בשנה השמינית כל שנחנט קודם ט"ו בשבט נחשב לשנה השביעית וקדוש בקדושת השביעית.

יום חמשה עשר בשבט הוא אחד מהזמנים התמוהים מאוד, שלא מצינו בדברי חז"ל שום רמז כל דהו מענין וסגולת היום, רק מה שמובא בדברי התנא במשנה מס' ראש השנה (דף ב) שמונה את ארבעה ראשי שנים, ובאילנות לב"ש הוא א' בשבט, ולב"ה הוא ט"ו בשבט. ובפשטות אין ראש השנה זה נוגע רק לענין הלכה, דהיינו לגבי תרומות ומעשרות, שאין תורמין משנה זו לחברתה, ולמנין השנים, שמונין לערלה [דהיינו שהשנה השלישית לא מסתיים אלא בסיום שנה של שנות האילן שהיא ביום ט"ו בשבט ר"ה לאילנות, ולכן כל האילנות שיחנטו קודם לט"ו בשבט של שנה ג' אסורים משום ערלה אע"פ שנגמור גידולן לאחר ט"ו], ולנטע רבעי, ולבכורים, שאין מביאין בכורים משנה לחברתה, ולשמיטה, שכל הפירות שחנטו בשנה השביעית קודם ט"ו בשבט נחשב לשנה השישית ואינו קדוש בקדושת שביעית, אבל לאחר ט"ו הוא קדוש בקדושת שביעית, וכן בשנה השמינית כל שנחנט קודם ט"ו בשבט נחשב לשנה השביעית וקדוש בקדושת השביעית.

ובדרך אגב מבואר בספר 'חמרא טבא' [להגה"ק מבארנוב ז"ל] דבר נפלא, וזת"ד: "איתא ב'קדושת לוי' אשר מכת ארבה הותחל בחצי שבט, עיי"ש, ובהיות כי ביום זה הוא ראש השנה לאילן ובא להם השרף להוציא פירות, על כן זה לעומת זה במכת ארבה כתיב (שמות י, טו) ויאכל את כל עשב הארץ 'ואת כל פרי העץ' אשר הותיר הברד, שלא נמצא זאת בכל המכות רק בארבה ומטעם המבואר", עי"ש.

ובדרך אגב מבואר בספר 'חמרא טבא' [להגה"ק מבארנוב ז"ל] דבר נפלא, וזת"ד: "איתא ב'קדושת לוי' אשר מכת ארבה הותחל בחצי שבט, עיי"ש, ובהיות כי

ביום זה הוא ראש השנה לאילן ובא להם השרף להוציא פירות, על כן זה לעומת זה במכת ארבה כתיב (שמות י, טו) ויאכל את כל עשב הארץ **ואת כל פרי העץ** אשר הותיר הברד, שלא נמצא זאת בכל המכות רק בארבה ומטעם המבואר", עי"ש.

ובפשטות לא מצינו שום רמז על יומא הדין שהוא חג או יומא דפגרא. אולם הראשונים מעתיקים 'תשובת רבינו גרשום מאור הגולה' (סימן יד) מה שהשיב על שאלה האם מתענין ביום ט"ו בשבט, ומשיב שאין מתענין 'דלא מצינו תענית בראש השנה כלל', והטעם שכיון דתני בהדי שאר ראש השנה דהיינו ראש השנה, סוכות, פסח, דשם אין מתענין, רביעי נמי אין מתענין, ואע"ג דאינו חג כלל, מ"מ כיון דתני בהדי הדדי להא מילתא נמי דומה אהדדי, עי"ש.

ויותר מזה מבואר ב'טור' (סימן תכ"ח) וזל"ק: "וסימן לידע איזה חודש חסר ואיזה חודש מלא, כל דסמיך למלכא חסר, 'ניסן מלך' שבו חג המצות, אדר הסמוך לו חסר, 'סיון מלך' שבו חג השבועות, 'אב מלך' שבו היו קוצצין עצים לקרבן, 'תשרי מלך' שבו המועדות, **'שבט מלך' שבו ראש השנה לאילנות**". וכן מבואר במהרי"ל (הל' טבת שבט, אות ב) **דחודש** שבט מלך משום דבחמשה עשר בו הוא ראש השנה לאילנות, עי"ש.

ובספר 'מקור חיים' [לרבינו חיים כהן ז"ל, תלמיד לרח"ו זי"ע] בסימן תקע"ב (סק"ג) כתב בענין זה, וזל"ק: "וכבר נתבאר מה שאמר בזוהר ממה שאמר ראש השנה 'לאילנות' ולא שנינו ראש השנה 'לאילן', משמע שהוא ר"ה לכל איש ישראל, כי האדם מכונה לאילן שנאמר כי האדם עץ השדה", עי"ש. וב'צמח צדיק' (דף תק"ב) כתב, וזל"ק: "אמר חותני הקדוש מרוזין ז"ל שכמה צדיקים היו רגילים ללבוש בגדי שבת בט"ו בשבט, **והיו אומרים שהוא ראש השנה כי האדם עץ השדה**", עי"ש.

וכעין זה מצינו בספר 'מאמר המנהגים' [למהר"ם חגיז זי"ע] שכתב: "ועוד אודיעך דכאשר האדם עץ השדה, הנהגתי ג"כ מה שראיתי מרבותי נ"ע וממורי שהי' נוהג בט"ו בשבט להרבות בברכות פירות האילן **ולהתפלל להשי"ת שיחדש עלינו ועליהם שנה טובה**", עי"ש.

גם מצינו שהי' עושין בו סעודה, כמבואר במהרי"ל שם בשינויי נוסחאות שהי' משמחין בסעודה, ובמנהגי וורמישא (שבט אות רי"א) מבואר יותר, וז"ל: "והוא יומא דמפגרי ביה רבנן המלמדים, ובפרט למקרי דרדקי והוא יום משתה ושמחה למלמדים והתלמידים, ונוהגין לתת לתלמידים יין שרף ולשמוח עמם", עי"ש. וגם להלן מזה במנהגי ל"ג בעומר שם, מוסיף החוות יאיר בהגהותיו, וזל"ק: "והוא יומא דמפגרי ביה רבנן ועושין יום משתה ושמחה והמלמדים נותנין יין שרף לתלמידים **כמו בחמשה עשר בשבט** עי"ש, הרי מבואר שהי' מנהג פשוט לעשות כן ביום ט"ו בשבט.

ובירחון 'וילקט יוסף' שנת ט"ו (קונטרס י, סי' צ"ג) כתב רמז נאה בשם הרה"ג ר' יצחק מוועראבו ז"ל [בעל אלף כתב, ושו"ת שיח יצחק] וז"ל: "ולענ"ד מרומז בתורה [פ' בחקותי] כל אשר יעבור תחת השב"ט העשיר"י יהי' קודש לה', דהיינו יום ה' עשר שבט קודש לה'..", עי"ש.

ובדרך אגב, מבואר דבר פלא בספר 'יוסף לקח' [להגה"ק רבי אליעזר אשכנזי זצ"ל בעל מעשי ה'] על מגילת אסתר (ט, י"ט) דכל הימים טובים חלים ביום ט"ו באמצע החודש, וזת"ד: דכל ימי שמחת אומה ישראלית הם בט"ו לחודש, פסח וסוכות וט"ו בשבט וט"ו באב, ואם בפסח טעמו עמו שאז נגאלו הלא בסוכות אין בו טעם זה, וכן ט"ו בשבט לעשותו ראש השנה, וט"ו באב, ואפשר להיות אומה ישראלית נמשלת ללבנה ראוי לעשות במילואה וכו', עי"ש.

ובספר 'זכר דוד' [להגאון רבי דוד זכות ז"ל ממודינא] מאמר ג' (פרק צ"ז) האריך בזה, וזל"ק: "וא"ת ולמה לן לכבודי כולי האי יומא דקא גרים לבטל נפילת אפים ותענית והלא ראש השנה הזה אינו מעלה

ומוריד לנו בגולה, דהא ההוא לסדר המעשרות הוא דאתא כדי שלא נעשר משנה לחברתה, א"נ נפקא מינה לענין שנה שלישית של שמיטה שנוהג בה מעשר שני כמ"ש רז"ל ובחוצה לארץ אין תרומות ומעשרות נוהגות בה להשיב לה' וכו'.

ומביא שם מש"כ ב'טור ברקת' דהאדם עץ השדה, אבל עדיין צריך להבין במאי האדם בחינת אילן דיום זה יהא ראש השנה לאדם, אמנם הרי הוא כמבואר עפ"י מ"ש הנזר הקודש בבראשית רבה (פ"ה ס"ט) שהעולם נתייסד על שורש הטוב והרע עבור בחירת האדם, וכן בארץ מעורבים ניצוצי טוב ורע, וכל הצמחים היוצאים מן הארץ שהם אוכל ויש בהם טעם וריח הם מצד הטוב, וכל הצמחים שאינם אוכל ואין בהם טעם וריח כעצים ואבנים ואילני סרק הם מצד שורש הרע, וכן כיוצא בו כל פסולת האוכלים כעוקציהן וקליפיהן וסובן ומורסתן הם מצד שורש הרע, ואמנם כל פרי ופרי יש בו בחינה מיוחדת מצד שרשו ומזלו העליון, ויש מהם שהכל טוב ואין בו פסולת כמו פרי התאנה, ויש מהם כולו רע כאילן סרק שהכל קליפה, ויש פירות שיש להם אור פנימי טוב ומקיף רע ולפיכך מוח הפרי הוא מלגאו והקליפה חופפת עליו מבחוץ כמו האגוזים ורמונים, ויש מהם בהיפך שיש להם אור מקיף טוב ואור פנימי רע, ולפיכך המוח מלבר וקליפה מבפנים הוא הגרעין שבתוכו כמו זיתים ותמרים וענבים, וכן כיוצא בו בבני אדם יש מהם שאור המקיף ופנימי שלהם כולו טוב והם כולו טוב לשמים ולבריות, ויש מהם בהיפך אור המקיף ופנימי שלהם כולו רע והם כולו רע לשמים ולבריות, ויש מהם באור מקיף טוב ופנימי רע הוא טוב לבריות ורע לשמים, ויש מהם באור פנימי ומקיף רע והוא טוב לשמים ורע לבריות.

ובכן תבין מ"ש במדרש חזית, שישראל נמשלים בכמה מיני פירות בגפן ותאנה ותמר ואגוז, כי לכאורה יפלא מה טעם להמשיל האנשים לפירות ולמה פעם המשילם לפרי זה ופעם לפרי זה, אמנם עם הנזכר הוא מבואר כי ממש בני האדם הם כדמות הפירות בבחינת אור מקיף ופנימי, פעמים הכל טוב ופעמים מקיף טוב ופנימי רע ופעמים בהיפוך, ובהיות בישראל כמה מדרגות יש מהם טוב לשמים ויש מהם טוב לבריות ע"י אור הפנימי ומקיף, לכן קצתם נמשלין לפרי זה וקצתם לפרי זה כפי ערך מעשיהם, וכן הוא אומר כי האדם עץ השדה כלומר שהאדם דומה לעץ השדה באור פנימי ומקיף, ולכן הזהיר שם שלא לכרות עץ מאכל ניצוץ טוב מצד הפנימי והמקיף והוא מתברר ע"י אכילת אדם כנודע.

והענין כי כמו שהיום ראש השנה לפירות האילן לענין המעשרות, דחשבינן להו שנה מט"ו בשבט, דהואיל וירדו רוב גשמי שנה ועלה השרף באילנות ונמצאו פירות חונטים מעתה, **כן דוגמתו למעלה ראש השנה לפירות האילן העליון, להשפיע את שפעו הקדוש לפירותיו הם הם העולמים אשר מהם ישתלשל וירד פה למטה באילנות ועל משטרם, דהיינו דבאילן הקדוש דנשמות ישראל בחינת תאנה ותמר ושאר פירות, נמי נחנטין היום**, וכח חינוט הנשמות תלוי בדין היום", עכת"ד נפלאים.

ועוד טעם כתב שם בשם מקובלים: "ועוד נ"ל דיועיל תיקון זה להוציאנו ולהצילנו מרשות שר הא' מע' שרים ולא יקטרג עלינו לעכב השפע בפירות, דהא כתבו גורי האר"י זלה"ה שלכל שר מק' שרים יש לו רשות שנה אחת ואין רשות לאחר לעבור בשל חבירו, ומשום הכי אין לעשר מן החדש על הישן כי אם לכל אחד בשנתו, וצריך לעשות תשובה בשנה ההיא כי אין תשובת שנה זו מועלת לשנה אחרת, וזה סוד קורעין לו גזר דין של שבעים שנה, והטעם דנקט המספר של שבעים שנה, דדוקא שבעים שנה הוא ברשותם של השרים והקב"ה חס עליו וקורעו, אבל כשיגיע האדם לשמונים שנה אין לשרים בכלל רשות עליו וזה סוד ואם בגבורות שמונים שנה, והתיקון הזה נעשה בכח הברכות שעושין על הפירות" וכו', עי"ש שהאריך.

ובסו"ד מסיק: "ואשרי אנוש יעשה זאת ויזכור כי ראש השנה לאילנות עמד לנו בימי המן כשהפיל פור הוא הגורל מחודש לחודש כמ"ש בתרגום שני: 'בשבט

לא על [הגורל] מן בגלל די ביה הוא ריש ירחא שתא לאילניא' עי"ש, ואע"ג דדבריו כב"ש דלא כהלכתא, מ"מ למדנו שזכות ר"ה הזה הועיל שלא נברר לאבד בו עם ישראל בחדש שבט, מלבד דכבר יש להם טעמים אחרים הנאמרים לתועלתם כמ"ש במדרש אסתר עלה שבט זכות אנשי כנסת הגדולה בכ"ג, בו נתקבצו כל ישראל על פילגש בגבעה ועל צלם מיכה, וכן אמרו רז"ל שבט מזלו דלי, זכות משה דלה דלה.

ועל דרך רמז כתב הר"כ מספרים תהלות ה' בדף מ"ד (ע"ב) דמה שנהגו העולם להרבות קצת שמחה ושלא לומר תחינה ביום ראש השנה לאילנות הוא לרמוז על הבטחון לאדם דוגמת האילן, כי יש לעץ תקוה, וסימן כימי העץ ימי עמי דהיינו עץ החיים, שנזכה לאכול ממנו ולחיות לעולם וכו' עכתד"ה.

וב'מעגלי צדק' [להרה"ק ר' מענדעלע מדעש ז"ל] כתב, וזל"ק: "דהעולם אומרים דהוא יו"ט של אדם הראשון שנתיירא כאשר נתקטנו הימים בחורף ואח"כ בט"ו שניכר שהתחיל להתגדל עשה יו"ט, ולענ"ד שנתיירא מעונש ארורה האדמה, וראה בימות החורף העלים נשרו מהאילנות וכל עשב נתייבש חשב שהוא מחמת הקללה הנ"ל ושוב לא יהי' פירות, וכשראה בט"ו בשבט דנכנס כח החנטה בהאילנות הבין ועשה יו"ט, אולם אנו בני ישראל אין עיקר השמחה בשביל הגוף רק עיקר שמחת הנפש [עי"ש שהאריך בזה], ע"כ לענ"ד גם ביום הזה עיקר שמחת הנפש דקרא כדכ' כי האדם עץ השדה, ועתה הוא בשב"ק [כנראה הי' חל כן בשנת תרכ"ה], כי מי שאינו חונט בשב"ק זה להתלהב בלב האהבה ודביקות וקביעות אמונה שלימה על נסיך ועל נפלאותיך וטובתיך, גם בכל השנה לא יעשה פירות מצות ומעש"ט, ע"כ הוא ר"ה לחניטת אילנות, ממילא גם בכל השנה יעלה למעלות ביראת שמים עד למעלה", עכדתה"ק.

ועי' בייטב פנים (מאמר שובו בנים אות י"ד) שכתב דבר נפלא, וזל"ק: "**והיום יום ט"ו בשבט שלשים יום קודם פורים יש לנו לדרוש מענינו של אותו יום, לקבל עלינו עול מלכות שמים ועול תורה ומצות בלב שלם,** ועיצומו של יום מעיד על זה שכן בזה היום ט"ו בשבט ראש השנה לאילן, דקיימא לן הלכה כבית הלל, נמצא בזה היום עולה שרף באילנות והפירות חונטין אף שלא נראה מבחוץ השתנות מתמול שלשום, עם כל זה נכנס בפנימותו בתוכו ושורשו לחלוחית ושרף שמזה מתחיל לחנוט עד אשר יעשה פרי, ממנו נקח כי האדם עץ השדה אם כי אין כאן שינוי מעשה בפועל עם כל זה בזה היום יכניס לחלוחית טוב במחשבה שבמוחו ובלבו לעשות רצון אבינו שבשמים, ומאז יתחיל לחנוט עד אשר יבא לעשות פרי במעשה כאשר יבא לידו ויקיימנה", עי"ש.

ומדי דברו בו זכור אזכרנו **את אשר שמעתי מפ"ק של כ"ק מרן רבינו שליט"א** בתוך דברו"ק, מה שדרש ביום ט"ו בשבט זה עשרים שנה (בשנת תשס"ג) וזה הי' תו"ד: "והנה מיום חמשה עשר בשבט יכולים ליקח התחזקות לכל איש ישראל, דהנה יום זה הוא באמצע החורף, והשלג והכפיר הוא בארץ ועצי השדה הן ריק מן הפירות והשדות שממין בלא עשב, ועם כל זה גילו לנו חז"ל (ראש השנה יד:) שביום זה מתחיל החנטה באילן, ומתחיל שנה חדש לאילנות ומזה יתגדלו פירות חדשים, ואעפ"י שבחוץ אינו ניכר כלום, מכל מקום בתוכיות ופנימיות האילן כבר יש איזה גיד שנמשך בתוכה חנטה חדשה ויעלה למעלה ולמעלה עד שיציץ ציץ ויהי פורח פרי ובקיץ כאשר יגיע זמן הלקיטה ילקטו פירות נאים ומתוקים, **וזה נותן חיזוק לאיש הישראלי כאשר מתדמה לעצמו שאין לו תקוה לישועה והוא תוהו ושמם, יתבונן בזה כי האדם עץ השדה, ובתוך החושך כאשר אינו מאמין בעצמו אז מתחיל החנטה, ובעזה"י יצמח ממנו פירות נאים ומתוקים**, ויעזור השי"ת שנוכל ללקטם ולהנות מהם, ובעת התחלת החנטה יש להתפלל שיזכינו השי"ת שנוכל גם להנות מפירות החדשים", ע"כ.

ודבר נפלא ראיתי בספר 'מנחת יצחק' (דרשות, לט"ז בשבט) וז"ל שם: "כי נודע דבית שמאי הם מסיטרא דגבורה ובית הלל מסיטרא דחסד, והרי הלכתא כבית הלל דט"ו בשבט הוא ר"ה לאילן, וביום זה מסוגל להתפלל על אתרוג כשר ומהודר למצוה, ולתקן בזה

החטא של אדה"ר שיתהפך העבירה למצוה ע"י תשובה מאהבה כמדת ב"ה, **א"כ הוי יום זה זמן מסוגל לתשובה מאהבה**", עי"ש.

ועי' בשו"ת ארץ צבי (ח"ב עמ' שמד) שכתב בשם האבני נזר: "כי בכל שנה אחר ט"ו בשבט הוא מרגיש שינוי בחידושי תורה שלו, שעיקר ראש השנה לאילן קאי על חידושי תורה", כי ביום זה יכולים לזכות להתחדשות בתורה, שהרי נאמר (שופטים כ, יט) 'כי האדם עץ השדה', והתורה נקראת (משלי ג, יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה', והתורה וקודשא בריך היא וישראל חד הם, וביום זה בו עולה השרף באילנות והמים נכנסים באילנות, גם אצל האדם נכנסים בו המים של עץ החיים, אין מים אלא תורה, ופירות האילן רומזים על חידושי תורה שהם פירותיו של האדם.

ואכן כתב כזה החידושי הרי"מ (ט"ו בשבט): וז"ל "אפשר להכיר בחידושי תורה שנאמרו קודם ט"ו בשבט ולאחר ט"ו בשבט. בחודש שבט מגישים מן השמים חידושי תורה מה שהאדם יחדש כל ימות השנה, זה מה שכתיב... הואיל משה באר את התורה", עי"ש.

ומוסיף ומבאר שזה היה דייקא בחודש שבט **בשנה הארבעים**, שעד שנה זו אין אדם עומד על דעת רבו, כמו"כ משה יכול לחבר את התורה שבכתב עם זו שבעל פה דוקא בשנה הארבעים, וזכה להבין בה ולבאר ספיקותיה.

עוד כתב שם: "החודש שבט נקרא ע"ש שֵׁבֶט, כי בחודש הזה מגישים מן השמים חידושי תורה מה שהאדם יחדש בכל ימות השנה, וזהו בית שמאי אומרים באחד בשבט ראש השנה לאילנות כי האדם נקרא אילן, כי האדם עץ השדה וגו', ויען שבית שמאי הם חריפים הטעם משום זה ראש השׁנה שלהם הוא קודם לר"ה של בית הלל שאומרים ט"ו בשבט", עי"ש.

וכהוספה לזה ראוי לציין מנהגו של הגאון הנודע בעל ה'אדרת' [רבי אליהו דוד תאומים ז"ל], וכה ציין בהנהגותיו: "ביום חמשה עשר בשבט למדתי הלכות מעשר בספר הרמב"ם ובגמרא ראש השנה. חזרתי לחדש דבר מה כערכי, ויהא חשוב כקיום מצוה במעשר אילן, והתפללתי לה' שיזכני באותה המצוה בפועל ממש מן התורה. ומאז נראה לי שהראשונים קבעו יום זה ליום טוב, שלא לומר בו תחנון, הוא כדי להזכירנו מצוות הפרשת מעשר אילנות..."

וב'בית אהרן' [לקוטים] כתב, וזל"ק: "במשנה בא' בשבט ראש השנה לאילן כו' בית הלל אומרים בחמשה עשר בו, ולמה לא נקט לשון רבים ראש השנה "לאילנות", כמו דנקט מתחילה ראש השנה לשמיטין וליובלות כו' ולירקות, ותירץ על פי המדרש (ב"ר סא, ו) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק' משל למלך שהיה לו פרדס והיה בו שתי אילנות כרוכים של סם חיים ושל סם המות וכו' וכך הוא הפירוש במשנה כאן ראש השנה **לאיל"ן היינו לאילנא דחיי לקבל חיות מאילנא דחי על כל השנה**, והמשכיל יבין", עי"ש.

ובספר 'אוהב ישראל' מצינו שמיום ט"ו בשבט מתחילין ימי רחמים וחסדים, וזל"ק: "עוד נראה לומר טעם אחר, כי ידוע שמחודש חשון מתחילין הימים להיות קצרים, שמורים על בחינת דין, ולכן גם הצירופים של ג' חדשים הללו מתחילין שלא כסדרן, אבל חודש שבט אינו כן, **כי מחצי החדש שהוא ט"ו בשבט מתחילין ימי הרחמים כידוע**, ולכן חצי הראשון של הצירוף משם הוי"ה הקדוש הוא בהיפוך היינו ה"י, חצי השני הוא כסדר היינו ו"ה, **להורות כי מאז מתחילין ימי הרצון והרחמים וישועה תהיה לנו על ידי משיח צדקינו שיבוא במהרה בימינו אמן**", עי"ש.

ונסיים ברמז נאה, במעשה שאירע להרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב ז"ל שישב פעם בסעודת חמשה עשר בשבט ומגודל העניות לא הי' שם פירות, ונענה ואמר איתא במשנה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, בפירות אלו יכולין לצאת ידי חובת הפירות בט"ו בשבט ומקבלין שכר על זה לעולם הבא", ודפח"ח.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **יחזקאל שרגא בראך** ז"ל

בן הרה"ח ר' שלמה יודא ז"ל

נלב"ע י"ג שבט

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י בנו

מוה"ר **שמואל חיים בראך** הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בבארא פארק יע"א

לעילוי נשמת

האה"ח מרת **סאסא פייגא**

פאלאט שעק ע"ה

בת הרה"ח ר' שמואל ז"ל

נלב"ע י"ט שבט

הונצח ע"י נכדה

מוה"ר **חיים צבי פריינד** הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

חוקים להורותם

הלכות יומיות, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

פרטי דיני קדימה בברכות המצויים ביותר

בחמשה עשר בשבט

ענין אכילת פירות בט"ו בשבט

במגן אברהם (סי' קל"א ס"ק ט"ז) **כתב בשם תיקון יששכר** (דף ס"ב כ"ה) **בט"ו בשבט ראש השנה לאילנות, נוהגין האשכנזים להרבות במיני פירות של אילנות ע"כ.**

בירושלמי (קידושין פ"ד) **רבי חזקיה ר' כהן בשם רב עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא אכל, ר' לעזר חשש להדא שמועתא ומצמיח ליה פריטין ואכיל בהון מכל מילה חדא בשתא, ובפירוש פני משה** (שם) **ביאר דר' אלעזר היה מאסף לו פרוטות קטנות כדי לקנות בהן מכל דבר חדש לפחות פעם אחת בשנה, א"נ הא דקאמר עתיד אדם ליתן דין וחשבון שראת עינו ולא אכל משום שאינו נותן לבו לחזור אחריהן לברך ולהודות השם ב"ה שברא מינים אלו להחיות בהן בני אדם, וכמו שאינו נחשב בעיניו טובת יתעלה ב"ה, וע"ז קאמר דר' אלעזר היה חושש לשמועה זו והיה רואה להביא עצמו לידי חיוב לכל הפחות פעם אחת בשנה כדי לברך על כל מין ומין, וליתן שבח והודיה לאל יתעלה ברוך הוא ומבורך, המשגיח ומפרנס ומכין מזון לכל בריה וצורך כל נפש חיה, יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים.**

האוכל פת ושאר מאכלים

האוכל פת ושאר דברים מברך קודם על הפת, ועל שאר המאכלים אם הם מאכלים שדרכם לאוכלם בסעודה אינו מברך עליהם, ואם הם מאכלים שאין דרכם לאכול בסעודה מברך עליהם, ואפילו מאכלים שדרכם לבוא בסעודה, אולם בסעודה כזו מטרת אכילתו הוא רק בשביל ריבוי המינים, ובלא זה לא היה אוכלו [כגון זית בסעודה שאין הדרך לאוכלו], צריך לברך עליו.

דעתה אינו אוכלו מחמת דברים הבאים בסעודה, ובס' מרא דשמעתתא הביא שהגה"ק הגאב"ד רמ"א פריינד זצ"ל בירך על הזית בט"ו בשבט אף כשאכלו בסעודה, כיון שלא אכלו לשם סעודה אלא לשם אכילת פירות בט"ו בשבט.

האוכל חטה תפוחה [שלוה] ושאר פירות

יש לפניו מין משבעת המינים [שברכתו העץ] וחטה תפוחה [שלוה - פאפ"ט וויה"ט, שוג"ר קריס"פ שברכתם האדמה] ושניהם חביבים אצלו בשוה יקדים לברך על החטה, ואם מין העץ יותר חביב עליו יקדים לברך עליו.

(אם החיטה חביב היא קודמת, דיש בה שני מעלות א. חביב, ב. מוקדם בפסוק, ואם שניהם חביבים בשוה מברך על החיטה, דחטה מוקדם בפסוק, כפי שנקט במשנ"ב (סי' רי"א ס"ק י"ח) כפי המ"א, אלא דלפי הגר"א מברך בזה על איזה שירצה, ואם העץ חביב מברך על העץ שהוא חביב).

האוכל פרי העץ ופרי האדמה

מונח לפניו פרי העץ ופרי האדמה [חוץ ממין חטה], אם שניהם חביבים עליו בשוה או שהעץ יותר חביב עליו מקדים לברך על העץ, ואם פרי האדמה יותר חביב עליו יקדים לברך על מין האדמה, אפי' כשהעץ היא ממין שבעה.

(שו"ע (שם סעי' ג', ובמשנ"ב סקי"ח), וחביב היינו שפרי האדמה תמיד חביב עליו יותר, ובביאור הלכה (סוף ד"ה וי"א) הוסיף דבעינן שהאדמה תהא חביב עליו גם עתה, דאם העץ חביב עתה עליו מברך על פרי העץ אף שהאדמה תמיד חביב עליו, ויש שכתבו דמנהג העולם לברך קודם ברכת העץ אפי' כשמין האדמה חביב עליו יותר, וכפי שכתב בכף החיים (סק"ו וסק"ד) כתב ליישב מנהג העולם שאף כשהאדמה חביב מקדימים לברך על מין העץ).

האוכל פירות ואתרוג דמצוה

אם יש לפניו מז' המינים או שאר פירות שחביבים יותר מברך עליהם, ואם אין לפניו מז' המינים או שאר פירות שחביבים יותר, מסתבר דמברך על האתרוג דמצוה.

(בס' אורחות חיים (סי' תרס"ד אות ח) הביא בשם יפה ללב הענין לאכול בט"ו בשבט האתרוג שקיימו בה המצוה, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' ס"ח אות כ"א) ציין לדבריו דיש ענין לקיים מצוה עם חפץ שקיימו בה מצוה, ולכן מסתבר שיש לו חשיבות להקדימו, אלא כיון דאין זה דין מפורש לכן אינו קודם לשאר דיני הקדימה שהם מפורשים בשו"ע, וכ"כ בס' מלבושי מרדכי (סי' ה' הע' כח) בשם בעל שבה"ל זצ"ל, ובס' דרכי חיים ושלום (סי' תתל"א) הביא

שבעל המנח"א זצ"ל היה נוהג לטבל את הפרי משבעת המינים בתוך לחלוחית האתרוג ובירך ואכלם כאחד, בכדי לצאת שני המעלות.

פירות שמברכים עליהם שהחיינו

יש לפניו פירות חדשים ושאר פירות, אם שאר הפירות הם ממין ז' או שמוקדם בפסוק או מין שחביב עליו מברך עליהם, ואם שאר הפירות אינם ממין ז' או שאינם מוקדמים בפסוק והם חביבים בשוה, יש הנוהגין לברך על מין החדש שמברכים עליו שהחיינו.

(דבפרי חדש יש לו חשיבות הן מחמת השמחה שבו והן מחמת שמברכין עליו ברכה מיוחדת, אלא דאין להקדים זה לפני שאר דיני הקדימה המפורשות בשו"ע, וכן הביא בס' מלבושי מרדכי (סי' ה' הע' ל' בשם בעל שבה"ל זצ"ל)).

ירקות שיש בהם קדושת שביעית

יש לפניו מין אדמה שיש בו קדושת שביעית ומין שאין בו קדושת שביעית, מסתבר שיברך על המין שיש בו קדושת שביעית.

(כיון דיש פוסקים הסוברים דיש מצוה באכילת פירות שביעית כפי שלמד בפי' מגילת אסתר בדעת הרמב"ן (בס' המצות עשין מ"ע ג'), ולכן יש מקום לומר דיש חשיבות להקדימן, כשאין סיבה אחרת להקדים את המין השני).

אכילת הפירות כפי סדר הפסוק

מעיקר הדין דיני הקדימה אינו נוהג אלא בשעת הברכה, ולא בשעת האכילה, ולכן אחר שבירך ואכל ממין המוקדם, הרשות בידו לאכול שאר המאכלים כפי רצונו, אולם יש הנוהגים בט"ו בשבט לאכול כל הפירות כפי סדר הפסוק.

פשטות הראשונים והשו"ע משמע דההחשיבות הוא על הברכה ולא על האכילה, וכ"כ בס' תורת חיים (סי' ר"א ס"ק ז') ונעתיק לשונו עיקר הענין להקדים הוא יען שמברך עליו דבזה מראה חשיבות אותו דבר שעליו הוא מברך ומשבח להשי"ת, ולכן מברך על מין ז' שהוא חשוב מחשיבות ארץ ישראל או החביב, אבל אם כבר בירך אזי ליכא שום חשיבות בהקדמה, עכ"ל, והדבר מצוי כשאוכלים הפירות בט"ו בשבט דכשבירך בופה"ע על הפרי הראשון א"כ אין צורך לאכול אח"כ לפי סדר הפסוק, אולם עי' בס' מרא דשמעתתא שכתב שהגה"ק הגאב"ד רמ"א פריינד זצ"ל נהג לאכול כל שבעת המינים בט"ו בשבט כפי סדר הפסוק על אף שכבר בירך על פרי הראשון, ובס' מלבושי מרדכי (סי' א' הע' ו) הביא בשם זקינו בעל שבה"ל זצ"ל דדיני קדימה נאמרו רק על הברכה, ומה שיש אוכלים בט"ו בשבט לפי סדר המעלות לסלסול בעלמא עושים כן ע"כ.

ובסעודת מצוה מבואר בחת"ס (החדשים, סוכה ו. רש"י ד"ה דבש) דיש לאכול לפי סדר הקדימה אף שבירך כבר, דהוא חידש ליישב הקושיא האיך ילפי' דיני קדימה מפסוק בתורה "ארץ חטה ושעורה וגו'" הרי חיוב ברכה הוא רק דרבנן, והאיך אפשר שהתורה כתבה דין שמה"ת אי אפשר לקיימה, ותי' שעיקר דין קדימה הוא מה"ת וילפי' מינה לכל המצות המעשיות שיש בהם דין קדימה, כגון אם יש לפניו להפריש ביכורים או תרומות ומעשרות או לאכול סעודת מצוה דצריך להקדים את הפירות המוקדמים בפסוק ולקיים בהם המצוה תחילה ע"כ, ועפי"ז כתב בס' ויקהל משה (להגאון רבי משה שאול קליין שליט"א, ח"א עמ' שיא) דכאשר אוכלים כמה מיני פירות בסעודת שבת לא סגי במה שמברכים על פרי הראשון על פי דיני הקדימה, אלא אף לאחר מכן צריך להקדים אכילת הפירות המוקדמים בפסוק אע"פ שאינו מברך עליהם שכבר פטרם בברכה שבירך, מפני שיש בהם מצות עונג שבת באכילתם ע"כ, ואולי עפי"ז יש לבאר מה שהבאנו מהגה"ק הרמ"א פריינד זצ"ל שבט"ו שבט אכל כל הז' מינים כפי דיני הקדימה אף שכבר בירך, כיון דיש בזה ענין לאוכלם בט"ו בשבט הרי זה נחשב כמצוה.

אגוזים ותפוחים

יש שכתבו שאחרי החשיבות של הז' המינים והאתרוג יש חשיבות לפירות שנמשלו בהם ישראל כגון אגוזים ותפוחים כמ"ש אל גנת אגוז ירדתי כתפוח בעצי היער ויש להקדימם לשאר פירות.

(כף החיים אות ז', אולם בקובץ מבית לוי מובא בשם שבה"ל זצ"ל דאין נוהגין כן, ומסתבר דאף הרוצים לנהוג כן, זהו דוקא כשאין לפניו מעלות הקדימה המפורשים בשו"ע כמו גדול ושלם וחביב).

האוכל פת ופירות לחוד

האוכלים בט"ו בשבט רק פת ושאר פירות, אם אינם אוכלים גם שאר מאכלים, אינו מברך על הפירות.

(דהנה נחלקו הראשונים כשקובע סעודתו על הפירות אי צריך לברך על הפירות, ובשו"ע (סי' קע"ז סעי' ג') הביא המחלוקת וסיים דטוב שיאכל מתחילה הפירות עם פת ואז אינו מברך כלל על הפירות שיאכל, ונמצא דאם יקבע סעודתו רק על הפירות ויאכל מתחילה פירות עם פת, נמצא שאינו מברך על הפירות, ואשר ע"כ אם רוצה לאכול הפירות בתוך הסעודה ולברך עליהם, ידקדק לאכול עוד תבשילים בסעודתו, כדי שלא ליכנס בכלל קובע סעודתו על הפירות, ואז יוכל לברך על הפירות).

גרגיר של רימון או של ענב

האוכל הפירות שלא בתוך הסעודה, נכון ליזהר שלא לאכול פחות משיעור כזית מפרי שהוא בריה כגון גרגיר של ענב או של רמון, כשאינו אוכל כזית משבעת המינים.

(והטעם די"א שבאכילת בריה כיון שהיא דבר חשוב נתחייב בברכה אחרונה אפי' בפחות מכשיעור, וי"א דאף בריה צריכה שיעור, ולכן מספק פסק המחבר דלא יאכל ממנה פחות משיעור שלא להכנס לספק ברכות, ולכן אם אינו אוכל כזית משבעת המינים הריהו בכלל ספק בריה).

חטה תפוחה [שלוה]

חטה תפוחה [שלוה, פאפ"ט וויה"ט שוג"ר קריס"פ] הנעשית מגרעיני חטה קלופים שנתפחו ע"י חום, ברכתם בורא פרי אדמה.

(כיון שהגרעינים לא נתבשלו כלל ורק נתפחו ע"י חום ואינו חשיב בישול, ונחשב כאוכל דגן חי שברכתה אדמה).

ונכון שלא לאכלם אלא בתוך הסעודה.

(דהתוס' נסתפק אי יש לברך לאחריהם ברכת מעין שלש דאע"פ שברכתם הראשונה אדמה, מ"מ כיון שמין דגן הוא אפשר שצריך לברך מעין ג', ואף ד"על המחיה" אינו יכול לומר כיון שאינו מין מזון, יאמר "על האדמה ועל פרי האדמה", כמו שאומרים "על העץ ועל פרי העץ", אלא כיון דלא מצינו שתיקנו נוסח זה לכן נשאר הדבר בספק, אלא דהמ"א פסק דכיון דמעיקר הדין ברכתו בורא נפשות לכן כשאכלו שלא בתוך הסעודה יברך בורא נפשות, ואף פחות משיעור הרי הוא בכלל הספק כיון דכל גרעין של "חטה" נחשב ל"בריה" וספק הוא שמא נתחייב בברכה אחרונה).

אכן לקטנים יש להקל לאוכלם אף שלא בתוך הסעודה ויברכו לאחריהם בורא נפשות (הגאון רבי שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל).

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרבותינו הק' בעלי ההילולא זי"ע

י"ב
שבט

הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע

רבינו נולד בשנת תק"ב לאביו רבי נח אשר היה פרנס בעיר נעשוויז מגזע רבינו מרדכי יפה בעל הלבושים ונקרא על שמו, בהיותו ילד פעוט נטלו אביו לקבל את פני הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א שנקלע אז לעירם. נתייתם מאביו בגיל צעיר מאוד, ובימי נעוריו נתקשר אל רבו הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, וכן נסע להרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש זיע"א, וצדיקי דורו העידו בו שהוא המובחר שבין תלמידי הרה"ק מקארלין, כבר בגיל י"ב דרש בבית הכנסת הגדול בווילנא פלפול נפלא אשר הדהים את לב כל שומעיו. לימים, כשגדל והיה לרבן של חסידים התפלל שישתכח הדבר. ורצון יראיו יעשה, עד שנחשב בעיני מתנגדיו לעם הארץ, על אף שהיו בקי נפלא בשני התלמודים, תוספתא, ספרא, וספרי פוסקים ראשונים ואחרונים וכל כתבי האריז"ל, (כפי עדות תלמידו המובהק הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע), לאחר הסתלקות רבו הק' בשנת תקנ"ב הכתירוהו החסידים אלוף לראשם והטילו עליו אדרת הנשיאות, בשנת תקנ"ג התיישב בלעכאוויטש שבמדינת ליטא וברבות הימים הוטלה עליו נשיאות קודש 'מעות ארץ ישראל' במדינה זו. והיה מראשוני הצדיקים להפיץ את תורת החסידות שם, נודע בקדושתו הנוראה ועבודתו הנפלאה בהחדרת האמונה הטהורה והיה יסוד האמונה ועמוד העבודה. רבים השיב מעון רבות פעל עבור עניי ישראל, העמיד תלמידים גדולי עולם וכלשון נכדו הרה"ק בעל 'דברי שלום' זללה"ה, 'וכמה מהם שהיו מוחזקים לבעלי רוח הקודש וגלוי אליהו ז"ל', נקרא בחיבה ה'סבא קדישא' כי ממנו נמשכה שושלתא קדישתא של צדיקים ועבדי ה' במדריגות רמות תחת נשיאות צדיקי קאברין וסלאנים בדרכי החסידות ביראת השם ואש קודש במדינות ההם, כן מכונה 'מארי דכיא' (כדאי' בגמ' מגילה על שם 'מרדכי'). בשנת תק"ע כאשר בא לשנות חיי"ם נסע לחתונת נכדו הרה"ק רבי שלמה חיים מקוידינוב בן בנו הרה"ק רבי אהרן זיע"א שנועדה להיות בעיר סטאלין, ובהיותו שם נתעלה לשמי רום ביום השישי י"ג לחודש שבט ושם מנו"כ, אמרותיו הטהורות החודרות כליות ולב, פוזרים בספרי תלמידיו ותלמידי תלמידיו לרוב, מהם בספר אור ישרים, כתבי רמ"מ, תורת אבות, ועוד, ולאחרונה קובצו לפונדק אחד, בספר 'מירא דכיא'.

בפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

בלתי לה' לבדו

רבו הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע אמר עליו [על הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זיע"א] שקידש כל אבריו בלתי לה' לבדו. והרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע אמר כי שליש העולם עומד עליו. ואילו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע אמר עליו שהוא 'מנהיג הדור', והוסיף לומר 'קודש קדשים הוא'.

אור ישרים

ידע כל הנסתרות

זקיני הקדוש מלעכאוויטש העיד על רבו מוהר"ש הנ"ל [הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א], שהיה מכיר שיחת עופות שיחת דקלים שיחת מלאכי השרת, וכל מה שמפורש בגמ' על רבי יוחנן בן זכאי, וסיים, ולא העלים ממני כל זה.

דברי שלום י"ד

כתנות אור

הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוש זצ"ל אמר על מרן הסבא קדישא (מלעכאוויטש, אבי שושלתא קדישתא דקאברין וסלאנים) שבענין אמונה, שהיה בזה במדריגה גבוהה עד מאוד כידוע, היו עוד צדיקים שהיו במדריגת אמונה כמוהו, אבל בטהרת המדות שלו, היה כאדם הראשון קודם החטא.

אור ישרים

תנה בנך לבך לי

בהיותו ילד הביאו אביו רבי נח לפני הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע שעבר פעם דרך עירו על מנת שיברכו בהתמדה. לפני צאתם מן הקודש לקח הרה"ק מקארלין את הילד וקירב אותו אל לבו במשך זמן מועט, לאחר מכן אמר לאביו כי מעתה כבר ילמוד בהתמדה. לימים, כשסיפר רבינו עובדא זו, גילה כי ליסד אותו באותה שעה כיצד לעשות בעלי תשובה.

אור ישרים

אורייתא קא מודעת ליה

פעם אחת שמעתי ממנו [מהרה"ק רבי אהרן מקוידינאוו זיע"א], אשר סיפר כי הרה"ק רבי מרדכי

מלעכאוויטש נ"ע היה פעם אחת במינסק, וצחקו המתנגדים מהדברי תורה שלו, אשר אינו מיושב כל כך בהפסוק, ואמר הרה"ק רבי מרדכי, מה רוצים הם ממני האם כוונתי ליישב בהפסוק, אני רוצה ליישב הפסוק בקרבי, עכ"ל הק'.

'זכר צדיק' דף י"ח ע"ב

לך והודיעם

הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע חידש כל כך הרבה חידושים נפלאים בענין שבת קודש, ופתח בה כאלו מעיינות חדשים, והשפיע כל כך בעולם ובאנשיו את אור קדושת השבת, ואף באנשים פשוטים החדיר כל כך את ההרגשות של קדושת שבת עד שהיה לבם רותח בקדושת השבת.

אור ישרים

ונחנו מה

פעם אחת שאלו את הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע מהי הדרך לזכות לענוה, ויען, אז מ'פיהלט אז מ'איז גארנישט, שוב שאלוהו היאך מגיעים להרגשה זו, ענה 'מען איז דאך טאקע גארנישט'.

'בסוד קדושים' עמ' ר"ו

אוהב ישראל

שמעתי מאחי הרה"ע [רבי אהרן] מקאידינאוו זללה"ה שאמר זקיני מהר"מ מלעכאוויטש 'סיידין' שלא יוליכו אותי אחר פטירתי דרך גיהנום, אבל אם יוליכו אותי דרך גיהנום, וועל איך איין נשמה ניט לאזין דארטין, וואלט איך וואס פאר איין גן עדן וועל איך האבין כשאדע שנשאר נשמות של ישראל בגיהנום.

'שם אהרן' עמ' י"א

ויתן על פניו מסוה

שמעתי כי דודי זקיני הרה"ק מוה"ר נח שאל לאביו הוא זקיני סבא קדישא מוה"ר מרדכי נ"ע מלעכאוויטש העולם אומרים שהל"ו צדיקים הם נסתרין, אם כן הצדיקים שבדורינו המפורסמים אינם מל"ו, והשיב לו אביו ז"ל, בלשון אשכנז, "א שיינער משא ומתן וואלט גיווען אז מיר וואלטין מער ניט גיווען נאר וויא מי זעהט אונז".

'דברי שלום' עמ' קמ"ו

ממהרים לבא

מרן הס"ק זי"ע היה מצוה לאנ"ש, כי הבאים אליו לשבת קודש יקדימו לבוא ביום ד' לכל הפחות, שכן הבא ביום שישי הרי בליל שב"ק עודנו תחת השפעת טלטול הדרך, בשחרית של שבת הוא רעב וחפץ לאכול, בשלוש סעודות ימהר כבר לדרכו חזרה, ומתי יהיה אצלי. דרכו בקודש היתה להתחיל בתפילה בעש"ק בחודשי החורף חצי שעה אחרי חצות היום, ובחודשי הקיץ התחיל בשעה שלוש אחר הצהרים.

'דברי שמואל' ר"ח

קדוש עליון

כשהרגיש רבינו כי קרב עת הסתלקותו, לקח את ציציותיו בידו האחת ובשניה אחז בהזקן דיוקנא קדישא שלו, ואמר בניגון: "א–ל חי חלקנו צורנו, צוה להציל ידידות שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרינו", במשך פעמים רבות, עד שהחזיר את נשמתו הטהורה ליוצרה. על קברו של רבינו גדלו הדסים, ואמר על כך תלמידו ר"מ מקאברין כי זה מצד שהיה מלאך הברית הנקרא "הדס" (עי' זוהר ויקהל ר"ח ע"ב על הפסוק (זכריה א, ח): "והוא עומד בין ההדסים").

דברי שלום, אור ישרים

אור עולם

הרה"ק מקאברין זי"ע אמר על הסבא קדישא מלעכאוויטש זי"ע, שלא רק אנשיו שהכירוהו ונסעו אליו יש להם שייכות אליו, אלא אף הדורות הבאים, כי לעכאוויטש היא תורה שלמה ובתורה נאמר (דברים כ"ט) 'את אשר ישנו פה ואת אשר אינו פה', והלכאוויטשער בעצמו אמר, שהנקודה שלו תמשיך לבעור עד ביאת המשיח.

אור ישרים

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

ויהי ידיו אמונה

אחת העבודות הקדושות ביותר היה אצלו להשריש אמונה בלבבות בנ"י, וגם עם אנשים פשוטים היה חוזר "אני מאמין" כ"כ הרבה עד שהיה חוקק האמונה בלבם, והיה עושה מופתים גדולים ופועל ישועות בכח האמונה שהיה משריש בזה שנזקק לישועה, וכאשר בא לפניו יהודי שהיה שרוי במצוקה גדולה היה מאיר בו באור האמונה עד שהיהודי האמין כי טבע ולמעלה מן הטבע שוים הם אצל הקב"ה וע"ז המשיך עבורו ישועה שהיתה למעלה מן הטבע.

מעשה והביאו אל מעונו יהודי כפרי שנשברה רגלו באופן קשה. צוה שישכיבוהו על גבי המטה שניצבה בחדרו. פנה אל החולה ואמר לו: אמור אחרי: 'אתה גבור לעולם ה' וכו' סומך נופלים ורופא חולים וכו' אח"כ שאלו: אתה מאמין בכל זה, והשיב: הן. גער בו: 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני', אמור שוב: אתה גבור וכו'. ושאלו שנית: אתה מאמין, וכשהשיב הן, גער בו כבתחילה, וחזר אתו פעם שלישית, עד שהחולה מעצמו צעק בכל כוחו: אני מאמין, אני מאמין. מיד צוה עליו שירד מן המטה, והנה הבריא לחלוטין והולך כאחד

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

בראשית ברא

מרן הס"ק מלכוויטש אמר 'בראשית ברא' יהודי אינו צריך אלא להתחיל, לעשות הראשית, ואחר כך כבר עוזרו השי"ת, ו'בראשית' היינו בשביל ההתחלה וראשית זו, 'ברא' השי"ת את העולם.

נחלי אורה

היצה"ר מתיירא מיישוב הדעת

'ויחן שם ישראל נגד ההר' (שמות י"ט ב'), היינו כשרוצים לעשות חניה ויישוב הדעת, אז 'נגד ההר', תיכף ומיד מתעורר נגדם היצה"ר הדומה להר, הוא מנגד להלחם בם.

'נחלי אורה'

עבודתך החביבה עלינו

'נחלה לישראל עבדו', פירוש שהעבדות נחשבת לישראל לנחלה טובה.

(הס"ק מלעטזיטש זי"ע) הגדש"פ 'שיח אבות' עמ' קכ"ו

לא להשבר, ולא להתגאות

אמר אא"ז סבא קדישא מלעכיוויטש זצוק"ל על הכתוב (תהלים קל"ט י"ב) 'כחשיכה כאורה', בכ"ף הדמיון, דלפעמים נדמה להאדם שחושך לו, ובאמת הוא אור לו הן בגשמיות והן ברוחניות, ולפעמים ח"ו בהיפוך שנדמה לו שאור לו ובאמת ח"ו להיפך, וזהו 'כחשיכה' כמו חושך 'כאורה' כמו אור.

'מחשבת נחום' עמ' נ"ט

לך בכחך זה

בשם הס"ק מלעכאוויטש זי"ע, 'להודיע לבני אדם גבורותיו' (תהילים קמ"ה י"ב), וועז יונגע לייט זאלן וויסן זייערע גבורות, וואלטן זיי מויערן געבראכן.

'מאמר מרדכי' ח"א עמ' ס"ח

האדם. אך כדי שלא יתפרסם הדבר צוה שישאוהו לאכסניא וישכב שם עוד יום אחד. ואמרו שעליו נאמר, ויהי ידיו אמונה, שהיה פועל ישועות ע"י השראת האמונה בלב בנ"י כאיש שפועל בידיו.

תורת אבות טז, ושם מעשי אבות נ"ה

עניו מכל האדם

הרה"ק ר' מרדכי מלעכאוויטש זי"ע היה מפורסם לבעל מופת גדול, והמתנגדים ריננו אחריו שאין זה מצד הקדושה ח"ו, ואמרו עליו שהוא עם הארץ ומכשף רח"ל. כשהגיעו הדברים אל הרה"ק, נענה שאכן כנים הדברים ואמת הוא שע"ה הוא שאימת שבת עליו וכמאמרם ז"ל "עם הארץ אימת שבת עליו", ושוב אמר כי גם "מחשב" (נשמע כאומרים "מכשף") הוא, שמחשב הפסד מצוה כנגד שכרה כו', כמו שציוו חז"ל במס' אבות (פ"ב מ"א).

פניני תורה וחסידות

דבריו עושים פירות

פעם אחת באור לארבעה עשר בניסן הגיע לעיר 'מוש' אחד שנסע מלעכאוויטש אל עירו, וכשנפרד ממרן הס"ק (הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע) אמר לו שיפרוס שלום בשמו לאנ"ש ב'מוש' ויאמר להם בהאי לישנא "בודקין בחורין ובסדקין", אך מפני שהתאחר מאד ומיהר לדרכו, ניגש האיש אל ביהכנ"ס ודפק בחלון מבחוץ וקרא בקול: "הרבי אמר, בודקין בחורין ובסדקין". המעשה היה לפני תפלת ערבית, ונכנסו הדברים בלבם, והיו מתפללים אח"כ מעריב במשך כמה שעות בבכיות ובצעקות, עד שיצא קול הברה בעיר שהחסידים נטרפה דעתם עליהם.

"תורת אבות" ע' רע"ז, אות כ"ח

על כן המו מעי לו

הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע היה אומר בפסוק (ירמיה לא יט) "כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'" שעל האדם לקיים בכל שנה ושנה "מדי דברי בו" כלומר שיתנצל וישיח לבו לפני ה' זיך אויס רעדען פאר'ן בורא כל עולמים כי אכן "זכור" אני את שפל מצבי בשנה שעברה שלא ניצלתי את הזמן כראוי ועברתי על מצוות ה' ואף אם לפעמים זכרתי מהקב"ה אך לא היה זה מספיק ולכן מהיום והלאה "אזכרנו עוד" ולא אשוב לכסלה עוד ועי"ז יזכה לסיפא דקרא "המו מעי לו" לעורר עליו אהבת ה' וממילא ישיב לו הקב"ה באותה מדה "רחם", הגם שרחמתי עליו כבר "ארחמנו נאם ה'" שירחם עליו עוד ויזכה לשנה טובה. וחסידים מספרים שכאשר חזר הרה"ק בעל ה"סוד העבודה' מסלאנים זי"ע על מאמר זה הגיד שאין ביד גאון לומר 'ווארט' כזה, ורק צדיק יסוד עולם יכול לאומרו כי בענוותנותו מרגיש תמיד בשפלות עצמו ובפנימיות לבו משתוקק אל הקדושה ולהתקרב אליו יתב"ש ולכן שב תמיד על העבר ומקבל על העתיד להשתפר עוד ועוד.

באר החיים

לא תשנא את אחיך בלבבך

ר' גרשון מחסידי לעכאוויטש, היה מכניס אורחים גדול, ובעירו היה איש עשיר יותר ממנו ואף פעם לא רצה להכניס אורח, ולא עוד אלא כשהיה בא אליו אורח שלחו לר' גרשון, הדבר חרה לר' גרשון ונסע ללעכאוויטש והתנצל על זה שיש לו תערומת על היהודי, ואמר לו הלעכאוויטשער: לא תשנא את אחיך בלבבך היינו לא תשנא את אחיך במה שיש לך לב טוב.

הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זצוק"ל

מדבר שקר תרחק

הרה"ק מהר"מ מלעכאוויטש והרה"ק מוה"ר אשר מסטאלין זי"ע (בן רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע) שניהם נסעו אחר פטירת רבם הרה"ק מוה"ר ר' שלמה מקארלין לרבינו ר' ברוך ממעזיבוז, ומנהגם היה שהרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש נסע דרך סטאלין ומשם נסעו שניהם למעזיבוז, פעם אחת בא הרה"ק מלעכאוויטש לסטאלין, ואמר לו הרה"ק רבי אשר, תמתין אצלי וכו', והמתין ונולד אז הקדוש רבי אהרן (בעל בית אהרן) זי"ע, והרה"ק מלעכאוויטש היה סנדק, והרה"ק רבי אשר היה אוחז, ובעת שבירך הרה"ק מלעכאוויטש הברכה, אמר ויקרא שמו בישראל 'מורה מורינו רבי אהרן', ואח"כ לקחו התינוק להרה"ק מלעכאוויטש שיברך אותו, ויניח ידו על ראשו ובירך אותו, "דו זאלסט גאט נישט נארין, דו זאלסט זיך נישט נארין, און זאלסט לייטין נישט נארין'.

מתוך כתבי הרה"צ רבי נתן נטע הכהן זצ"ל

אבד"ק קאליבעל, מובא ב'שמע שלמה'

ויאמרו בגויים ה' מלך

סיפר ר' אברהם ב"ר יואל אשכנזי ששמע מר' איטשע גאניצער (מהחבורה של ר' משה מידנער זצ"ל), אשר בעיר אחת ושמה 'סאמארגאן' שבליטא שהיה מקום של מתנגדים לדרך הבעש"ט ותלמידיו, אתרמי פעם שבא לשם ללמוד בחור אחד מחסידי הרה"ק מלעכעוויטש זי"ע, וכמובן שהסתיר מהם הדרך החסידות, ופעם התלהב הבחור בניגון ערב באמצע לימוד השיעור, וחבריו הרגישו שהוא מכת החסידים, והתחילו ללחוץ עליו לגלות להם מקור מחצבתו והתקשרותו, ונאלץ לגלות להם שהוא שייך ללעכעוויטש, ובקשוהו שיאמר להם איזה דבר תורה מרבו, אמר להם מה שאמר הרה"ק על הפסוק דכתיב אצל יוסף הצדיק שאמר לאשת פוטיפר "איך אעשה הרעה הגדולה וחטאתי לאלקים", דלכאורה היה לו לומר 'וחטאנו לאלקים', כי הלא גם לבני נח היה הדבר אסור, רק שיוסף הצדיק לא רצה לשתף עצמו עמה בכלל אפילו בדיבור לומר וחטאנו שנינו, ובהיותם תלמידי חכמים ובעלי עבודה החליטו שתורה כזו יכול לומר רק יהודי שלומד תורה לשמה, ושלחו בחורים מהמובחרים שבחבורה לתהות על קנקנו לחוות דעתם עליו, והבחורים נשארו בלעכעוויטש זמן רב ולא חזרו אליהם, החליטו לשלוח עוד בחור בר דעת ובר אוריין להביא להם חוות דעת וגם הוא נשאר שם, כן נסעו אחד אחר השני עד שכל החבורה הגיעו ונשארו

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

אמונה ע"י עבודה

הקאברינער זי"ע פי' בשם מארי דכיא זי"ע (הרה"ק מהר"מ מלעכאוויטש) 'ונאמן הוא בעל מלאכתך' (אבות ב ט"ז), על ידי עבדות ויגיעה קומט צו אמונה. [פי' 'ונאמן' היינו שיהיה הש"י נאמן בשכלך, היינו שתשיג השגת וידיעת הבורא, ע"י שהוא 'בעל מלאכתך', היינו שאתה עושה מלאכת ה' ביגיעה]

'כתבי הרמ"מ' אות ח'

זעיר איהי רב

'מאוד מאוד הוי שפל רוח, שתקוות אנוש רימה' (אבות פ"ד), פירוש 'רימה' מלשון התרוממות. [פי' כדאי לך להיות שפל רוח כי עי"ז אתה יכול לקוות להתרוממות גדולה]

'תורת אבות' עמ' פ"ז

בזאת תבחנו

'מה אנו מה חיינו' (תפלת שחרית) בשם הלעכוויטשער, באם רציתם לדעת 'מה אנו', אזי תראו 'מה חיינו', ממה יש לנו חיות. [אשר בזאת יכול האדם לבחון את עצמו ומצבו, כשיתבונן מאיזה דברים יש לו חיות]

'זכרון עז' ח"א עמ' קנ"ב

חלקינו בתורתך

אמר מרן אדמו"ר מוהר"ש זי"ע בשם מרן מלעכוויטש זי"ע, 'ותן חלקינו בתורתך', יש הרבה דרכים להתקרב אליו יתברך, אך אנו מבקשים שחלקנו יהיה על ידי תורה.

'ברכת אברהם' ח"א עמ' ע"ב

בכל דרכיך דעהו

מרן הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע לא אמר בשבת קודש פר' ויצא דברי תורה, ושאל לו ע"ז הרה"ק רבי שלום ווילייקע'ר ז"ל, וענה לו כי בפרשה זו נהיה תורה שלימה ממה שאיש יהודי אוכל ושותה, מוליד בנים, ועוסק בעסקיו אפילו בערמומיות, אם הוא לשם שמים הוא תורה כמו שמצינו אצל יעקב אבינו.

'בית אברהם' עמ' כ'

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

תמים תהיה

אמר הרה"ק מלעכעוויטש זי"ע שאם לא הולך כמו שרוצים, אזי צריך לרצות כמו שהולך.

אור ישרים

חובות הלבבות

הרה"ק הס"ק מלעכאוויטש ז"ל אמר, עד שנסעתי לצדיקים היה הרבי שלי ה'חובת הלבבות'. (מהזקן רבי נחום אלי' מבריסק ז"ל מחסידי קאברין).

'אבקת רוכלים' עמ' קצ"ז

שהכל נהיה בדברו

חסיד אחד בא לפני הרה"ק מלעכאוויטש, והיה לו משא כבד של דאגות להשיח לפני רבו, כאשר הגיע, שמע את הרה"ק מברך 'שהכל נהיה בדברו'.

לשמע הברכה, נשתתק החסיד ולא דיבר עוד מאומה, ברכה זו תירצה לו את כל קושיותיו ודאגותיו, כי מה לו לשאול ולדאוג אחרי 'שהכל נהיה בדברו', בדבר ה'.

שרפי קודש

בשמחה תצאון

הרה"ק רבי מרדכי לעכאוויטשער זי"ע אמר כשיהודי יהיה בעת צרה ח"ו יבקש "בזכות מרדכי בן אדל", אך בתנאי שיבקש בשמחה ללא שום מרה שחורה,

אוצר ישראל ח"א עמ' רה

אש תמיד תוקד

אמר הרה"ק מלעכעוויטש זי"ע אשר מי שאינו יכול לפעול בנפשו לגשת להתפלל בהתלהבות מיד אחרי שנכשל בעבירה חמורה שבחמורות, הרי זה לא דרך עדיין על מפתן החסידות. [וכן יש מימרא בנוסח קרוב לזה בשם הרה"ק מצאנז זי"ע, עם פי' עה"פ אש תמיד תוקד וגו', בספר י"ג אורות].

אמונת עתיך ח"א, ע' רי"ב

בלעכעוויטש, והתחילו לעבוד את השי"ת על דרך לעכעוויטש, ביניהם היו גם כמה אברכים, ונעשה בעיר רעש גדול מזה והתאספו המשפחות והחליטו שלא יתנו להם ליכנס לביתם, וכך הוה כשחזרו האברכים לעירם וחותניהם לא נתנו להם ליכנס לביתם, אזי יצאו כל החבורה מחוץ לעיר ומצאו שם איזה צריף ישן, וקבעו את מקומם לתורה ותפלה, וכל פעם יצאו שני חברים ואספו מעט אוכל מהסביבה והיו בצער ועוני גדול, והם עבדו את השי"ת בדרך לעכעוויטש בהתלהבות עצומה, ומזמן לזמן נסע כמה מהחבורה ללעכעוויטש.

פעם אחת נחלה אחד מהם ושלחו שליח להזכירו אצל רבם הרה"ק מלעכעוויטש, וענה להם הרה"ק "ויאמרו בגויים ה' מלך", ואע"פ שלא הביט תשובת הגה"ק חזרו לעירם באמונה ובטחון והמשיכו עבודתם הקדושה בהצריף הרעוע, והנה הפריץ של סמארגאן חגג את יום הולדתו, ובאו אליו הרבה פריצים להשתתף בשמחתו, ואח"כ נסעו עם הפריץ ביחד לראות את רכושו בשדות והגנים וכו', ומדי עברם ע"י הצריף ברוכבם על סוסים ורומחים על כתפיהם שמעו קולות התפלה שבקעו מהצריף וראו את עבודתם בהתלהבות, נשארו שם ברוב דרך ארץ לזמן רב, והחסידים לא הרגישו כלל שהגוים עומדים שם והמשיכו בעבודתם. הפריצים בראותם עבודת החסידים נתפעלו מאד, והתחילו לצעוק על הפריץ של סמארגאן, שוטה שבעולם שדות וכרמים ורפתות בקר שאין בהם שום חידוש הראיתם לנו, וכאן יש לך אנשי מעלה מלאכים ממש ולא ספרת לנו כלום, וגם הלא הם אישי אלקים ואיזה דרך ארץ להשאירם במצבם כזה. הפריץ נתבייש מזה מאד ומיד שלח לברר בשל מי הרעה הזאת, ונודע לו שהעיקר גרם לזה איזה גבירה אחת שגם חתנה היה בין הנוסעים ללעכעוויטש, ותיכף הסגיר את הגבירה הנ"ל בבזיון גדול, וצוה להם תיכף להכניסם לבתיהם ולכבדם באופן היותר נעלה, ואם לא ישמעו לקולו יאסרם את כולם כך בבזיון, וכן נעשה כרצונו, ואחר כך נהפך כל העיר סמארגאן לעיר של חסידים, ואז הבינו מה שאמר להם רבם הקדוש "ויאמרו בגוים ה' מלך", כי ע"י הגוים בא להם הישועה.

אוצר ישראל ח"ב, ע' מ"ב

שובו בנים שובבים

הרה"ק רבי מלעכעוויטש היה תלמידו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זללה"ה, פעם אמר לו הרבי שיסע תיכף לביתו, הוא לא רצה ליסע והרבי גער בו שיסע תיכף, הר"מ לא רצה לנסוע והתחבא שלא יראהו הרבי, פעם שכב הר"מ מלעכעוויטש על ספסל מוסתר מאחורי שולחנות כדי שיוכל לראות את הרבי, והרבי לא יראהו, לפתע נכנס איש כפרי מגושם מאוד והכיר בו הלעכעוויטשער שהוא מלא בעוונות והלה היה ידידו מנוער של הר"ש מקארלין ונכנס לבית עם שמייכל גדול ושאל בחביבות, שלמה, מה שלומך, ומה שלום ביתך, והר"ש קיבלו בידידות גדולה, הר"מ ששכב על הספסל התפלא על שהרבי מקרב לאותו משוקץ אך הוכרח לשתוק, לאחר מכן פנו השנים לחוץ לטייל והכפרי שם ידו על כתפי הר"ש בידידות, כאן כבר לא עצר רבי מרדכי כח ורץ אל האיש וזעק עליו טמא'ניק, תורידי ידך מכתיפו של הרבי הלא מלוכלך

הנך בעוונות כזאת וכזאת עשית ואיך תעיז לשים ידך על הרבי, אבל הרה"ק רבי שלמה זי"ע, (אשר מה"ט הקדים לשלח את רבי מרדכי לביתו) פנה אל הכפרי ואמר לו אל תשים לב אליו, הלא משוגע הנהו, נענה הכפרי, הוא אינו משוגע כלל, הוא גילה לי כל מה שעשיתי, ואכן נכנסו הדברים אל לבו וחזר בתשובה ונעשה לאחד מחשובי התלמידים של הרה"ק רבי שלמה זי"ע.

'משא השולחן' ח"א עמ' שמ"ח

נקודת האמת אתו

במכתבו ששלח בשנת תקס"ז לחסידי ליטא ורייסין, בהכתירו את הרה"ק מלעכאוויטש כמנהיגם של חסידי ליטא וממונה על כספי המעמדות לארץ ישראל. כתב הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זי"ע וזל"ק: "והנה עיניכם הרואות את מורכם, מר דכיא, ה"ה הרב רחומינו ורב נהודא עמיה שריא, הרה"ח המפורסם בצדקתו וכל מעשהו באמונה, כבוד שם קדשו מו"ה מרדכי מלעכיוויטש, הולך ואור, באורו יראו אור לנחותם בדרך אמת ואמונה אזור מתניו, כאשר ידבק איש אזור מתניו כן ידבקו אליו בני אל חי, והיה כל מבקש ד' אליו ידרושון להאיר להם נתיבות האמת תיכון לעד כי גדול מרדכי, גדולים מעשה חייא על הארץ ועל המחיה, משמים הסכימו על ידו לזכותו בהוד הדר מצוה זו (איסוף מעות א"י) וד' אתו בכל אשר הוא עושה כל מעשיו לשם שמים, מאוד יש להם לשמוח בחלקם אשר חלק ד' אותם לדעת ולהבין, נקודת האמת עמכם מעתה ועד עולם"

הרה"ק מהר"א מקאליסק זללה"ה

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

ועמד בכולן

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולן (אבות ה, ד). אין עמידה אלא תפלה, על כל נסיון עמד והתפלל שיוכל לעמוד בו.

תורת אבות

כתית למאור

מכה נפש בהמה ישלמנה (פ' אמור). כל המכה את נפשו הבהמית מגיע לשלימות. [וסיפר הרה"ק מקאברין על עצמו, כי בשמעו מפי הס"ק מלעכאוויטש, את המאמר עה"פ "מכה נפש בהמה ישלמנה", כל המכה את נפשו הבהמית מגיע לשלימות, היה עובד את השי"ת עפ"י מאמר זו תקופה ארוכה ביותר].

תורת אבות ועו"מ

זהירות מכעס בחינוך

נהירנא כד הוינא טליא שמעתי מפי זקני אדמו"ר מקודנוב זצוקללה"ה, שאמר על זקני הקדוש מהר"מ מלעכאוויטש שהיה מקפיד מאוד והזהיר את המלמדים שלא יכו את התלמידים בכעס, כי ע"י הכעס הוא מטמא את עצמו ומכניס עוד טומאה בהם.

משמרת שלום

הקשורים ליעקב

הרה"ק מקאברין ז"ל בהיותו אצל הרה"ק מלעכאוויטש ז"ל, התאחר פעם אחת לבא אל שולחנו הק' בליל ב' דר"ה, ועמד מרחוק ושמע שאומר 'העטופים יהיו ללבן והמקושרים ליעקב', ופי' 'העטופים' אלו שהתאחרו יהיו ג"כ 'ללבן', היינו להקב"ה המלבין עונותיהם של ישראל, אך בתנאי שיהיו 'הקשורים ליעקב', שיהיו מקושרים להצדיק.

בית אברהם - ויצא, ע' כ"א

י"ד שבט

הגה"ק רבי יעקב יהושע פאליק זי"ע
בעל "פני יהושע"

צור קודש מחצבתו

הפני יהושע נולד בעיר קראקא בשנת תמ"א לאביו הרה"ק ר' צבי הירש ולאמו מרת מרים שהיתה בת בתו של הגאון האדיר רבי יהושע אב"ד קראקא בעמח"ס מגיני שלמה, ועל שמו נקרא הפנ"י בשם "יהושע", ולאחר זמן הוסיפו לו השם "יעקב" בעת שנפל למשכב לסימנא טבא, ואמרו שהוא ע"ד יעקב אבינו לא מת.

במעלליו יתנכר נער

כמו שחר טל ילדותו עלה כבר ראו שלגדלות נוצר ועלה על בני גילו לחדש חידושים בסברות ישרות ובספרו הגדול פני יהושע מזכיר חידושים שחידש בימי ילדותו.

בהגיעו לגיל ט' עבר עם אביו לגור בעיר ריישא ולמד שם אצל המרא דאתרא הגאון ר' שמואל, ומשם חזר לעיר מולדתו קראקא ללמוד תורה מפי הגאון ר' גבריאל מניקלשבורג, ועוד הרבה ישיבה ללמוד תורה מפי הגאונים רבי יוסף אב"ד טיסמעניץ, ורבי חיים רייצעס בלעמבערג.

האיש מקדש

ויעקב איש תם יושב באהלה של תורה עמל ויגע בה ואין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, וכשמן תורק כן שמו הטוב הלך לפניו ובעת הגיע לפרקו השתוקקו רבים וטובים להביאו אל ביתם ולקחתו לחתן לבתם, ואחד מראשי קהל לעמבערג המעטירה איש חשוב ונערץ ר' שלמה הלוי לאנדא זכה בו והכניסו לביתו, ושם בלעמבערג מיד אחר חתונתו כבר החל להרביץ תורה ולהרצות שיעורים לבחורים ואברכים שרבים מהם הי' מבני גילו, ולא עברו ימים רבים ונתמנה ע"י רב העיר למשגיח על הישיבות בעיר ומבלעדו לא יוכל איש להגיד שיעורים לגדולים ולקטנים.

וידר יעק"ב נדר

ביקש יעק"ב לישב בשלוה קפצו עליו צרות יגון ואנחה באבדו את זוגתו הרבנית ובתו הקטנה וכל רכושו, ובראש ספרו פני יהושע מגולל באורך ובאנחה תלאותיו וגם הנסים שאירעו לו אז, וכדאי להעתיק לשונו הזהב שם: "הנה קיבלתי עלי לחובה ונדרתי בעת צרתי ביום חרון אף ה' יום ג' כסליו שנת תס"ג לפ"ק בק"ק לבוב, שלו הייתי בביתי ורענן בהיכלי עם חברים ותלמידים המקשיבים לקולי, ופתע פתאום היתה מעיר לגל הפוכה כמו רגע, לא חלו בה ידים וקול זעוה לא שמענו כי אם הבערה יצאה לחלק ומראה אש הגדולה והמתלקחת אשר עלה בארמנותיו ובחלונינו ע"י כמה חביות גדולות ונוראות מלאים פולוויר שהיתה לשריפת אש עד שנהרסו הבתים ממקום מגורתם, כמה בתים גדולים ובצורת חומה עד לשמים, הושפלו לעפר ערו ערו עד היסוד בהן, ונהרגו כששה ושלושים נפשות קדושות מישראל.

ובתוך החללים היתה גם כן מגרי ביתי ז אשתי הראשונה נ"ע ואמה ואבי אמהעד שהגיע גם כן לצרת הבת בתי הקטנה, אחת היתה לאמה וחביבה עלי ביתר שאת, וגם אנוכי הייתי מן הנפילים מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ובאתי בעמקי מצולה בארץ התחתית ממש כבתוך המכבש מחמת כובד משא מהגלים שנפלו עלי, לא נתנני השב רוחי, ידי ואיברי אינם ברשותי, אמרתי

ימי ההילולא

י"ג שבט

- **רבי משה דן טוועריסקי מסקווירא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא – תר"פ**
- **רבי מרדכי מלעכוויטש ב"ר נח - תק"ע**
- **רבי יום טוב נעטיל מטשעכוב ב"ר מנחם – תקע"ז**
- **רבי יוסף מנחם (ר' יוזפא) מנאנאש ב"ר יעקב - תקפ"ט**

י"ד שבט

- **רבי יעקב יהושע אב"ד פפ"ד ב"ר צבי הירש (פני יהושע) - תקט"ז**
- **רבי יחיאל מאלכסנדר ב"ר שרגא פייביל מגריצא - תרנ"ד**
- **רבי אהרן ארי' מנאדבורנא ב"ר ישכר בער (ד' אהרן) – תרנ"ז**
- **רבי ארי' לייבוש מאפטא ב"ר יוסף זכריה מנחם מסליפיא [ב"ר חיים דוב מיאנוב] (ישמח צדיק) - תרפ"ט**

ט"ו שבט

- **רבי נחמי' הלוי מדובראוונא ב"ר אברהם בירך (דברי נחמי') - תרי"ג**
- **רבי גדליהו אהרן מלינין ב"ר יצחק יואל (ק' אהרן) - תרל"ח**
- **רבי ישראל יוסף לאבין (החתן מהרי"א) מזידיטשוב ב"ר יעקב נפתלי הירץ - תרס"ב**
- **רבי שלמה דוד יהושע מראדזימין ב"ר יעקב ארי' - תרס"ד**
- **רבי שמעון (השני) מיערוסלאב ב"ר בונם מנחם מנדל - תרע"ה**

ערו עד היסוד בהן, ונהרגו כששה ושלושים נפשות קדושות מישראל.

ובתוך החללים היתה גם כן מגרי ביתי ז אשתי הראשונה נ"ע ואמה ואבי אמהעד שהגיע גם כן לצרת הבת בתי הקטנה, אחת היתה לאמה וחביבה עלי ביתר שאת, וגם אנוכי הייתי מן הנפילים מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ובאתי בעמקי מצולה בארץ התחתית ממש כבתוך המכבש מחמת כובד משא מהגלים שנפלו עלי, לא נתנני השב רוחי, ידי ואיברי אינם ברשותי, אמרתי

גזרתי, בדמי ימי אלכה, ומתיירא הייתי שלא יעשה ביתי קברי לנסקלין ולנשרפין לנהרגין ונחנקין, ארבעתן כאחת עלי היו ודין ארבע מיתות לא בטלה ממנו, זאת ועוד אחרת שקורות הבית ריהטיו ועציו ואבניו נדמו עלי כעדים גמורים, אמרתי פן יפגעו בי להיות יד העדים בי בראשונה להמיתני.

אמנם בחמלת ה' עלי לא נתנני אלוקים להרע עמדי וכמו ערך שליש או רביע שעה אחר ששקט קול המפלה עדיין קול שפעת המולה המון לאלפים ולרבבות הולך וסוער הרומסין על הגג ותבקע הארץ לקולם, ורבים אשר המיתו ברמיסתם יותר מאשר בראשונה אף שכוונתם להציל ולפקוח הגל, סוף דבר כבר יצאתי מכלל וודאי ספק נפשות לידי ספק.

אז אמרתי עודני בתוך הגל אם יהיה אלוקים עמדי והוציאנו מן המקום הזה לשלום ויבנה לי בית נאמן להרבות גבולי בתלמידים לא אמנע עצמי מכותלי בית המדרש ולשקוד על דלתי העיון בסוגיות הש"ס ופוסקים וללון בעומקא של הלכה אף לינות הרבה בענין אחד ובזה חשקה נפשי לילך בעקבות אבותי ה"ה אבי אמי רבתא הגאון ור"מ דק"ק קראקא שחיבר ספר מגיני שלמה ליישב קושיות התוס' על רש"י ז"ל וליישב מה שמניחין התוס' בתימה, ולעת ההיא עדיין לא זכינו לאורו של הספר הנ"ל רק מאשר אבותינו סיפרו לנו ולמשמע אוזן תאבה נפשי ללכת גם אני בדרכיו.

אני טרם אכלה לדבר הדברים אל לבי שמע ה' בקול עניי, ונתן לי מהלכים בין העמודים, כמין שביל ממש נעשה לי ויצאתי בשלום בלי פגע וחבל, אז ידעתי נאמנה כי מה' היי הדבר ממש במקום שאין מצילין, מאז והלאה שמתי הדברים אל לבי שיהא עיקר לימודי בדבר החלכה בהש"ס ופוסקים ושלא להעלות בכתב שום דבר בעניני הדרוש או שאר לימודים שהם רחוקים ממרכז לימוד האמת אם לא לעתים רחוקות רק כל זמן שיתחדש לי שום דבר בסוגיית הגמרא או בפרש"י ותוס' והי' הדבר נוטה בעיני שהוא על צד דרך לימוד האמיתית לפי דרך קדמונינו ורבותינו אותה אבחר ואקרב לכתוב בספר הזכרונות... הלא כ"ד זעירא דמן חבריא אוד מוצל מאש נאום הצעיר יעקב יושע בלא"א מוהר"ר צבי הירש זצלה"ה"

ואכן קיים את נדרו ובשנת תצ"ט הוציא לאורה ספרו הגדול, ומקובל שאחרי שנעשה לו הנס קיבל עליו לישב שתי שנים ללמוד בבית הכנסת מדי יום י"ח שעות ברציפות, ובחורף מן הקור הגדול נקרשו שערות זקנו מן הגליד, והביאו לו מים חמין לרחצו, ואז סידר החידושים להביאם לדפוס וקודם שהחל לחבר את חיבורו גמר את הש"ס ל"ץ פעמים בעיון.

על כס הרבנות

אחרי חורבן ביתו בנה הפנ"י שנית את ביתו עם בת נגיד וצדיק ר' יששכר בער מלעמבערג וגמר אומר לעזוב העיר לעמבערג כי בגודל מידת טובו ורב חמלתו חשש שבכל עת שיראהו חותנו הראשון יתעצב אל לבו שיזכר צרת הבת, ועבר לעיר קארוב ומשם לעיר טארלא בה נתקבל לאב"ד וו"מ ונהרו אליו שם תלמידים רבים לדרוש תורה מפיו, והקים בנין לישיבתו שעמד על תילו עד המלחמה האחרונה והי' נקרא בפי כל "בית המדרש של הפני יהושע".

ימי ההילולא

ט"ו שבט

- **רבי דוד מקאלמייא ב"ר שלמה** (תלמיד הבעש"ט) - **תק"ס**
- **רבי אשר צבי אב"ד קארעץ ב"ר דוד** (תלמיד המגיד, מעין החכמה) - **תקע"ז**
- **רבי חיים מרדכי מרגליות** (שערי תשובה) **ב"ר מנחם מאניש - תקפ"ג**
- **רבי יעקב שמשון דאנציג מקראקא** (תלמיד הנוע"א) **ב"ר אליעזר - תקצ"ז**
- **רבי ברוך שלום ב"ר מנחם מנדל מליובאוויטש - תרכ"ט**
- **רבי יעקב ב"ר דוד מזאבלטאב - תרמ"א**
- **רבי שלום מרדכי הכהן שבאדרון מבערזאן ב"ר משה הכהן** (שו"ת מהרש"ם) **תרע"א**
- **רבי יעקב יצחק מקאלושין ב"ר אברהם אלחנן מדומברובא - תר"פ**

י"ו שבט

- **רבי משה מקיטוב ב"ר שלמה** (תלמיד הבעש"ט) - **תרצ"ח**
- **רבי דוד לייב מגיד ב"ר צבי הירש מנאדבורנא - תר"ט**
- **רבי יחזקאל מקאזמיר ב"ר צבי הירש - תרט"ז**
- **רבי חיים פלאג'י מאיזמיר ב"ר יעקב - תרכ"ח**
- **רבי יעקב ב"ר דוד מזאבלטאב - תרמ"א**
- **רבי חיים שמעון שפירא מטלוסט ב"ר דוב בערצי - תרס"ד**
- **רבי שלום מרדכי הכהן שבאדרון מבערזאן ב"ר משה הכהן** (שו"ת מהרש"ם) **תרע"א**
- **רבי יעקב יצחק מקאלושין ב"ר אברהם אלחנן מדומברובא - תר"פ**

י"ח שבט

- **רבי מנחם ישכר דוב** (רבי מענדל בער) **מפשעווארסק ב"ר אליעזר מליזענסק- תקע"ד**
- **רבי משה מלאדמיר ב"ר שלמה מקראלין - תקפ"ט**
- **רבי מרדכי יהודה לעוו מאינטארדאם ב"ר ישכר - תרס"ז**

י"ט שבט

- **רבי שמואל מסלאנים ב"ר יחיאל מיכל אהרן** (דברי שמואל) - **תרע"ז**
- **רבי שמעון גרינפעלד מסעמיהאלי** (שו"ת מהרש"ג) **ב"ר יהודה - תר"צ**
- **רבי אלימלך מנחם מענדל ב"ר דוב בעריש מביאלא - תרצ"ו**

בשנת תע"ד והוא בן ל"ג שנה התקבל לשמש ברבנות בעיר לינסק עפ"י המלצת החכם צבי שהעיד על רוב גודלו.

בשנת תע"ח נתרוקן כס הרבנות בעיר הגדולה לעמבערג כי רבם הגדול החכם צבי נפטר, או אז נמנו וגמרו ראשי וטובי העיר להמליכו עליהם ולתת כתר מלכות הרבנות של העיר לעמבערג על ראשו והוא הי' אז רק בן ל"ז שנה.

גם שם בלעמבערג הרבין תורה והשפיע מהודו לתלמידים ובית מדרשו נתפרסם בכל מדינת פולין למרכז תורה שמשם יצא תורה והוראה לישראל, ומספר ששם בלעמבערג למד אצלו המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, כמו"כ ידוע שמרן הבעש"ט הק' קודם שנתגלה הי' משמש זמן מה כשוחט בלעמבערג, והפנ"י ציוה פעם לכל השוחטים מהגליל שיבואו לפניו להראות את חלפיהן, כשהוציא הבעש"ט את הסכין להראות לפניו, ראה הפנ"י השם הוי"ה ב"ה על הסכין, ונבהל מאוד ממראה הזאת, ותיכף ומיד עמד מעל כסאו וביקש מהבעש"ט הק' שימחול לו על שהטריח אותו על כך שיבוא לפניו, והבעש"ט הק' אמר אז בזה"ל: אפילו מלאכי השרת או שרף, לא הכירו אותי עד עתה, שלא ידעו כוחו הגדול וקדושתו ועבודתו להבורא ב"ה, והצדיק הזה תיכף הכיר אותי, ורואה מעלתי".

על אף היותו אברך צעיר לימים ניהל את הרבנות ביד רמה, וחגר כלי מלחמה כנגד פורקי עול פוחזים וריקים, ובמיוחד נגד אלו שהטו עקלקלותם ונטו אחר שבתי צבי שר"י, ביום שבעה עשר בתמוז שנת תפ"ב הקהיל את בני עדתו והדליק נרות תקע בשופר וצווח בקול רעש גדול נגד טומאת הש"ץ והטיל בשמתא וארור את כל מי שיש לו קשר כל דהו עם הכת הזה, דבריו שיצאו מלב הטהור נכנס ללבם ומצאו אוזן קשבת ואחר האסיפה באו אנשים להתוודות לפניו בבכיות שנכשלו בעוון זה וחפצים לשוב בלשב שלם, והפנ"י קירבם והורה להם דרכי תשובה.

אך נמצאו אנשים בני בליעל שלא סבלו את הצדיק ואת ידו הרמה, וימרדהו וישטמהו וירו בו חיצים, ואף שרבו תומכיו וגם ועד ארבע ארצות עמד לימינו, עכ"ז עזב את העיר לעמבערג בשנת תפ"ה ועבר לעיר בוטשאטש, משם נתקבל לרבנות לעיר בערלין והמשיך בעבודת הקודש בהנהגה ובהרבצת תורה.

אולם גם את העיר בערלין הי' צריך לעזוב, וגם שם מחמת האמת והצדק שהי' בו, הדבר הי' בעת שחרץ משפט דין תורה נגד אחד מהאנשים שהי' נגיד ושוע והי' גבר אלים ומקורב למלכות, והפנ"י קיים מצות "לא תגורו מפני איש" ולא הסתפק רק בהוצאת הפסק דין אלא הוכיחו בשבט מוסר על החמס והעוול שעשה לאחרים, ויקצוף האיש מאוד והתגר מלחמה נגד הפנ"י, ובנוסף לזה שאז מתה עליו בתו והני תרי גרמו ריעותא לגופו הקדוש ופגעו קשות בבריאותו, ועפ"י עצת הרופאים עבר בשנת תפ"ט לעיר המרפא טעפליץ למצוא מנוח לנפשו, והנגיד הנ"ל ירד מטה מטה במצבו כי דבקה בו הקפדת הפנ"י שהפליט באמרו אז: כי בקרוב יתקיים בו מה שאחז"ל עתידין בעלי זרוע ליפול.

בהיותו בטעפליץ הגיעו אליו הרבה הזמנות מקהילות חשובות לכהן ברבנות בעירם ומכל אלו בחר לו הפנ"י את העיר מיץ, בשבתו על כסא מלכותו במיץ נתאהב הפנ"י על אנשי העיר

ובשבתו שם במנוחה על התורה ועל העבודה גמר אומר בדעתו לקיים את נדרו הגדול אשר נדר בעת צרה ולהוציא לאור חלק אחד מספרו פני יהושע על כתובות גיטין וקידושין, הספר יצא לאור בשנת תצ"ט ועד מהרה נתקבל בכל שערים המצוינים בהלכה ותהילתו מלאה הארץ ולא זזה משולחנם של כל ההוגים והלומדים.

בשנת ת"ק נתקבל אחר כבוד לכהן על מקומו של הגאון ר' יעקב הכהן פאפערש זצ"ל בעיר פראנקפוט-דמיין העיר הגדולה לאלופים עיר מלאה חכמים וסופרים שהיתה אז הקהילה החשובה ביותר בכל ארץ אשכנז, תקופה זו היתה גולת הכותרת של ימי חייו, ושם נקבצו אליו תלמידים עילויים מכל הקצוות בקיאין וחריפין ואלו גדלו והצליחו ונעשו גדולי תורה והוראה, והמפורסם מהם הי' הגה"ק ר' נתן אדלער רבו של מרן החתם סופר.

עקב מחלוקת שפרצה בעירו נאלץ לעזוב את פראנקפורט-דמיין ונתקבל לאב"ד ווארמייזא על מקומו של הגאון ר' משה בן הגאון ר' אברהם ברוידא זצ"ל, בכל מקום רבנותו הצטיין בתקיפותו המיוחדת ועמידתו האיתנה על כל קוצו של יו"ד בגדרי ההלכה והצניעות, ולא נשא פנים לאיש.

אחרית ימיו

בשנתו האחרונה עבר לגור בעיר אופנבאך ובחודש שבט שנת תקט"ז נפל על ערש דוי, ובערש"ק י"ד שבט הורע מצבו והרגיש כי בא קיצו, ויקרא לאשתו ובניו ויצו להם שיקברוהו בעיר פראנקפורט החביבה עליו כי שם הגיע לשיא הצלחתו בהרבצת תורה, גם ביקש שלא יספידוהו, אח"כ הי' שפתותיו נעות וקולו לא ישמע וכאשר הרכינו עצמם הנוכחים שם לשמוע את דבריו, הגיד להם שלפני זמן מה בא אליו שליח מן השמים לכבדו בדרשה שיאמר תיכף אחרי פטירתו בפני הישיבה של מעלה ולכן הוא חוזר עכשיו על החידוש למען יהי' שגור בפיו.

ובאותו יום החזיר את נשמתו הטהורה לבוראו והוא בן ע"ה שנה, ועליו אמרו המושלים כי נולד באמ"ת ומת ביוש"ר, את ארונו נשאו לפראנקפורט-דמיין ושם קשרו עליו רבני דורו מספד תמרורים, ובראשם הגאון בעל הנודע ביהודה זי"ע, שלא חשש לצוואת הפנ"י שלא להספידו בשום מקום, יען כי הי' רבן של כל בני הגולה.

פני יהוש"ע

ספרו הגדול פני יהושע זכתה לחיבה יתירה בעולם התורה, כאשר העיד הנודע ביהודה זצ"ל בלשון קדשו: "כל מבקש ה' זה הלכה ברורה צמאה נפשו לחיבורי הגאון", הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע הי' אומר: "שהגם שספר פני יהושע מיוסד אך ורק בתור פירוש, מכל מקום אפשר לסמוך עליו גם בתור פסק", ובשו"ת אבני צדק [דעעש] (חו"מ סוף סי' ע"ז) כתב וז"ל: ובאזני שמעתי מפה קדוש אדמו"ר הגאון חתם סופר זצוק"ל, שמחיבור הרשב"א לא קם כחיבור הפני יהושע", כן כתוב בספר אוצר החיים [קאמארנא] וז"ל: ראיתי בספר הקדוש פני יהושע והרב הזה הוא גאון שבגאונים, צדיק קדוש וחסיד, ומיהושע עד יהושע לא קם כיהושע, ומתאמרא משמיה דהגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שסגולה לשמחה הוא ללמוד בספר פני יהושע.

סיפר מרן החת"ס שאלוף נעורו מו"ה מענדיל שהי' דיין בפאנקפורט-דמיין ותלמידו של הפנ"י סיפר לו כי רבו הפנ"י רצה

לעשות חיבור על התורה להראות בו האיך כל מנהגי ישראל מרומזים בתורה, וכתב עד פר׳ נח בלבד ל׳ דפים, ונפטר אח״כ, וגילה קודם פטירתו שלא הניחו לו מן השמים לחבר חיבור נורא הליה, ושאם זכה היה מקרב ביאת המשיח על ידי זה.

י״ז שבט

הגה״ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי״ע

נצר קודש

הגה״ק רבי יחזקאל מקאזמיר נולד לאביו רבי צבי הירש נסתר זי״ע, בנו של רבי זלמן, ושניהם הכירו עוד את הבעש״ט הק׳ זי״ע, הבעש״ט אמר פ״א לר׳ זלמן יהי׳ לך ארבע חיות, וכן הי׳, שהי׳ לו ארבע בנים עם שמות של חיות, ואחד הי׳ ר׳ הערש נסתר אביו של הרה״ק ר׳ יחזקאל, הרה״ק מקאזמיר התפאר עצמו שזכה לשמש את האחים הקדושים ר״ר אלימלך ור״ר זושא, שכשהי׳ ילד בן ח׳, אמר לו אביו פ״א בהשכמה בבקר בשעה חמש, קח לעקיך און בראנפען ולך לחוץ, ותראה שני אנשים, (הם הלכו אז לערוך גלות) אל תשאל אותם כלום רק תן להם הלעקיך והיי״ש.

דמות דיוקנו

הי׳ תלמידו של הרה״ק החוזה מלובלין, ומהמגיד מקאזשניץ זי״ע, סיפר הרה״ק מקאזמיר שכשהי׳ אברך הי׳ פ״א אצל הרה״ק החוזה מלובלין זי״ע, ואצל השלחן היו ישבים אנשים מכובדים והוא כיון שהי׳ אברך עמד אצל התנור, ונעלם אז מן השלחן איזה כלי כסף, וחפשהו אותם ולא מצאו אותן, וכיון שראו אותו עומד אצל התנור חשבו שודאי הוא הגנב, כי לא הי׳ במי לחשוד כי כולם הי׳ שם אנשים מכובדים, ושמע שמדברים ביניהם שכאשר הרבי ילך מהשלחן, אז יקחו אותי ויכופי אותי להודות, ופחדתי מהם כי חשבתי אולי יכו אותי, ותוך כך אמר הרה״ק החוזה, מי שרוצה לראות איך הי׳ נראה אברהם אבינו, ילך אצל התנור ששם עומד אברך שיש לו צורה של אברהם אבינו, ובאו כולם להביט בפני, וכך ניצלתי מהחשד.

תערוך לפני שלחן

כשגמר לאכול קעסט נתן לו חותנו עשרים רובל שיקנה סחורה, וכשיהי׳ היריד יסע להיריד למכור את סחורתו וירויח כסף, ואז יצא הספר הק׳ באר מים חיים, הלך וקנה הספר, ועם שאר הכסף קנה קצת סחורה, והלך לביהמ״ד ללמוד מהספר, וכשהי׳ כבר בסוף הידיד יצא לשוק, ולקח שלחן והניח על השלחן סחורתו, עבר גוי אחד וראה אותו מציע סחורתו, אמר לו עכשיו אתה בא כשכבר נגמר היריד, וזרק הגוי כל הסחורה על הארץ, אמר הרה״ק בזה״ל ״אוי איך בין געבליבן מיטן טיש״, רמז בזה שכנראה רוצין מן השמים שאהי׳ רבי ולערוך שלחנות.

עבודתו הק׳

הי׳ עובד השם במסירת נפש בכל דבר, ואלפים באו אליו לבקש ממנו דרך ה׳, עם כל זאת לא החזיק מעבודת ד׳ ע״י תעניתים וסגופים, אלא לעבוד את ד׳ בשמחה, וכידוע שהי׳ בעל מנגן נפלא, וחיבר הרבה ניגונים, וכל שבת חיבר ניגון חדש, ואמר ששבת שלא חיבר ניגון אין לא עונג שבת, פ״א בא איש אחד לפניו שיורה לו דרך ד׳ ע״י תעניתים וסיגופים, אמר לו הנשמה כבר הנחת באדמה, ועכשיו אתה רוצה להניח גם גופך באדמה, גם הי׳ ממאס מאד את הבלי עולם הזה, וכאשר בא אליו אדם עם בקשה בעניני הבלי העולם הזה לא הי׳ רוצה בכלל לדבר עמו, אלא הופך את פניו ממנו, כל השתדלתו הי׳ רק לזכות את הרבים ללמדם דרך ה׳, ואכן העמיד הרבה חסידים יראים ושלמים, פ״א בא לפניו אדם אחד ורצה לשאול ממנו עצה באיזה מסחר, והוא כדרכו פנה ממנו פניו, ויהי׳ כאשר עומד שם בא לפניו אחד מחסידיו, והי׳ כן מדבר עמו בעניני מסחר וברכו בהצלחה, אז העיז האיש ההוא אשר לא ענהו, ושאל את הרה״ק מה נשתנה למה לו לא רוצה לענות בעיניני מסחר דהוא ממאס בהבלי עוה״ז, א״כ למה לחסידיו הוא כן עונה בהבלי עוה״ז, ענה לו הרה״ק מקאזמיר, משל למה הדבר דומה, סוחר אחד בא לירידן וקנה אצל סוחר גדול הרבה סחורה, ויהי כאשר רצה ללכת ראה שחסר לו זפת למרוח את אופני העגלה שלו, אמר לו הסוחר הגדול שהוא יתן לו קצת זפת שהוא קנה לעצמו עבור עגלתו, עוד הם מדברים נכנס איש זר שגם הוא הי׳ צריך לזפת וביקש מהסוחר הגדול שימכור לו זפת, אמר לו הסוחר הגדול, וכי אני מוכר זפת, אמר לו האי הלא ראיתי שאתה נותן להסוחר זפת, אמר לו הסוחר הגדול, הסוחר הזה קנה ממנו הרבה סחורה נתתי לו גם מעט זפת משלי, אבל אתה לא קנית ממנו כלום למה אתן לך זפת, כך גם – סיים הרה״ק – אותו חסיד הוא יר״ש גדול והוא בא ללמוד אצלי דרכי ה׳, ועכשיו חסר לו מעט זפת לעבור את עוה״ז, אני נותן לו עצה גם מזה, אבל אתה לא בא אלי רק בדברים של עניני עוה״ז, זה לא מסחרי ואין לי עסק בזה.

עין רואה

הרה״ק כל פעם לפני שאמר דבר תורה או שאר דבר נחוץ הסתכל על ידיו הק׳, ואמר פעם, הנביאים ג״כ הסתכלו על ידיהם לפני שאמרו נבואות, כמו שכתוב ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר, (פי׳ שעל ידיהם של הנביאים הי׳ כתוב מה שיאמרו) ואכן הי׳ רואה בעיניו הטהורים דברים העתידים להיות וע״י זה פעל ועשה ישועות וכדו׳, פ״א הי׳ שריפה בקאזמיר, ובאו לפניו להזכיר הצרה, יצא לחוץ והראה על כמה בתים שמשם יוציאו האנשים והחפצים, משום שהשריפה יגיע לשם, ועל כמה בתים הראה שאין על מה לדאוג דלא יגיע שם השריפה, וכן הי׳, – אביו נטמן בעיר פראגא, כשהי׳ המלחמה עם הקאזאקין שהרגו וחמסו בכל מקום בואם, הגיע גם לפראגא, ועשו שם שמות והרגו וחמסו כדרכם, וגם על בית החיים עשו חורבן והרסו שם המציבות, ולא הי׳ ניכר איפה עמדו לפני ההריסה, אחר המעשה הנ״ל בא פ״א הרה״ק מקאזמיר, והלך לבית החיים עם מקלו, והכה במקלו על מקום אחד ואמר כאן שוכב אבא, ״דא ליגט דער טאטע״, והחזירו המצבה ע״פ רוח קדשו.

אחד מחסידיו הי׳ גר במרחק רב מקאזמיר, ורצה לנסוע לרבו, אבל היות שהי׳ איש עני ואביון ולא הי׳ לו כסף עבור פדיון, ובלי פדיון הי׳ בוש ליכנס לרבו, ובגלל זה לא נסע לרבו, מקור מחייתו של אותו חסיד הי׳, שהי׳ ציד של דגים, פ״א ביום ראשון

בשבת העלה במצודתו דג גדול מאד, שמח שמחה גדולה, שחשב בדעתו שיתן הדג הגדול הזה לרבו במקום פדיון ועל ידי זה יוכל ליסע לרבו, אבל לא הי' יכול לשית עצות בנפשו איך יוכל להביא את הדג חי לקאזמיר הלא הי' מרחק רב מביתו, עד שעלה במחשבתו, שיקשור את הדג וישאירו בנהר וכך ימשוך אותו עד לקאזמיר, וכן עשה, ולקח את אבנטו וקשר את הדג, והוא הלך על שפת הנהר ומשך את הדג אחריו, וכך הלך עד יום חמישי, וכבר הי' סמוך ונראה לקאזמיר, ביום חמישי התחיל לנשב רוח חזק מאד, והדג נפל מידיו ונפל לעמקי הנהר ונעלם מעיניו, חשב החסיד מה לעשות לחזור אינו יכול שהוא כבר רחוק מביתו, וליכנס לרבו בלא פדיון גם לא רצה, ולבסוף החליט בלית ברירה ליכנס לקאזמיר, כשהגיע לעיר נכנס לביהמ"ד, ושמע אנשים מדברים ביניהם ממעשה פלא שקרה, שציידי הדגים צדו דג גדול מאד והדג הי' חגור באבנט, והציידים חשבו בדעתם שדג עם אבנט שייך להרבי ולכך הביאו את הדג להרבי, כאשר נכנס החסיד לרבו אמר לו הרה"ק מקאזמיר בשחוק פלא מחסיד קודם שולח את הפדיון ואח"כ בא בעצמו,

פ"א בליל חג השבועות נכנס לערוך השלחן מאוחד מאד, והי' שם בביהמ"ד אחד מגדולי החסידים שעוד נסע להרה"ק מלובלין, ונרדם שם בביהמ"ד, וחלם כי הוא בשמים והגיע עת שמלאכי השרת צריכים לומר שירה, ורואה שלא מתחילים, והי' פלא בעיניו למה לא מתחילים, ופתאום שמע קול הכרזה שמכריז שרבי יחזקאל מקאזמיר עדיין לא עשה קידוש וצריכים להמתין עליו, ואז נכנס הרה"ק ר' יחזקאל לערוך את השלחן, ומתוך כך ויקץ אותו החסיד, כשלקח את הכוס לעשות קידוש אמר לאותו חסיד "אמת מען וואלט אויף אונז, זאל מען וואלטן נאך אביסל", והניח עוד פעם הכוס ואח"כ התחיל לעשות קידוש.

כי שרית עם אלקים

דרכו הי' תמיד להליץ לפני הקב"ה בעד בניו הכלל ישראל, פ"א אמר ראו נא הקאשיא מאכער"ס (כך קרא להמלאכים המקטרגים ח"ו על ישראל) נראה מה עשו שנים מהם שהורידו אותן לעולם הזה, הנה אין להם יצר הרע ומקטרגים על האדם שיש לו יצר הרע, ותוך כדי דיבורו של אותן הדברים פקע קורה מהתקרה, אמר, כנראה שחרה להם על הדברים אשר דברתי.

אוירא דאר"י ישראל

תלמידו הגאון ר' חיים אלעזר וואקס זי"ע אב"ד קאליש מח"ס "נפש חיה", הי' פ"א אצלו, ושאלו הרה"ק מקאזמיר, למה כותבין בשטרי מכר שהקרקע מכור "מתהום ארעא עד רום רקיעא", והשיב שאינו יודע, אמר לו הרה"ק אספר לך מעשה מה שקרה לי, בימי חורפי הייתי לומד עם ר' משולם מפלונצק, ודרכנו הי' לקום בעוד לילה, והלכנו ביחד לביהמ"ד ללמוד, פ"א כשקמנו בלילה, שמעט קול אנחה, ונבהלנו מאד, ונתחזקתי ושאלתי מי זה, והשיב הקול ב"אידיש", התקרבנו אחר הקול, וראינו איש שוכב ערום, כמעט בלי נשמת חיים, לקחנו אותו לביהמ"ד, וטפלנו עמו עד ששב לאיתנו, אז שאלנו אותו מי הוא ומי הביא אותו לפה, וסיפר שהוא הי' משומד ר"ל ודר באיזה כפר ולו אשה ובנים, פ"א בא אליו בחלום זקינו מעולם העליון, ואמר לו חזור בתשובה, ואם לו אעביר אותך מן העולם, ולא שמתי לבי לזאת, ובליל שני בא עוד פעם והכה אותי, ובבוקר כשקמתי לא ידעתי לשית עצות, אם ליקח אשתי ובני או שאמלט לבדי, עד שעבר היום, ובלילה בא אלי בכעס גדול, ושאלתי אותו מה לעשות עם אשתי ובני, אמר לי אין לדאוג להם כלל, אמרתי לו איני יודע אנה לברוח, אם תרצה תקח אותי לאיפה שתרצה, ותכף לקח אותי וישאני באויר ויביאני עד הלום, ואמר לי שיש פה הרה"ק ר' יחזקאל, והוא יעשה לך טובה, ואמר הרה"ק, שאלתי את המומר אם דיבר עם הרוח בעת שנשא אותו, והשיב לי שמפעם לפעם הי' מוציא אנחה ושאלתיו למה הוא נאנח, השיב לי שכל פעם שאני צריך לעבור באויר למעלה מבית נכרי, קשה עלי מאד לעבור, אז סיים הרה"ק מקאזמיר, מזה המעשה יכולין להבין למה צריך לכתוב שהקנין היא עד לרקיע, כדי שיהא האויר כולו של ישראל.

ביטל כמה גזירות

בעת שיצאה הגזירה לשנות המלבושים למלבושי עכו"ם ולגלח הזקן, השתדלו אז הרה"ק ר' איציקיל וואַרקער והרה"ק בעל חי' הר"ם והרה"ק מקאזמיר זי"ע לבטל הגזירה, פירש אז הרה"ק מקאזמיר הפסוק אלה עשית והחרשתי, על שאר גזירות החרשתי, דמית היות אהי' כמוך, אתה רוצה שאהי' נראה בצורתי כמוך, אז אוכיחך ואערכה לעיניך.

איזהו חסיד

פ"א הגיע הגאון ר' עקיבא אייגר זי"ע לאיזה עיר, ויצאו כל העיר לקבל פניו, והרה"ק מקאזמיר שהי' אז עוד אברך הי' גם הוא בין הבאים לקבל שלום, וכשהושיט לו ידו, אמר לו ר' עקיבא כי מרגיש שהוא חסיד, ויאמר לו מה זה חסיד, אמר הרה"ק ר' יחזקאל איזה חסיד המתחסד עם קונו הפשט היא איזה חסיד פי' מה נקרא חסיד, המתחסד, שכל מה שחסיד עושה, עם קונו, עושה רק עם קונו, דהיינו שרק קונו יידע מזה, –פ"א אמר מהו החילוק של חסיד ומתנגד, מתנגד דומה לקאנדיל צוקער, שהוא בעצמו מתוק מאד אבל אינו יכול להמתיק אחרים, אבל חסיד הוא כמו צוקער רגיל שיכול להמתיק גם לאחר, וסיים במתק לשונו "איך זאל צוגיין אבי יענעם זיס מאכן".

אחרית ימיו

הי' לו מקל של הרה"ק רבי אלימלך, ובעת שחלה את חליו האחרונה, צוה שיניחו המקל על גופו הטהור, ובאותו זמן בא תלמידו הגה"ק אב"ד קאליש זצ"ל לבקרו, הרה"ק מקאזמיר לא הי' רוצה לאכול, אמר המשמש להגאון שיש לו ד"ת עם הרבי מפני שאינו רוצה לאכול, צווח הרה"ק מקאזמיר שאינו רוצה דין תורה הוא רוצה רחמי תורה, הגאון לא הגיב כלום, אח"כ שאל הגאון את הרה"ק וואס וועט זיין, ואמר הגאון המימרא של ר' מאיר מפרימעשלאן זי"ע על הפסוק הללוהו בתוף ומחול, "אז מען דארף אויספויקען" שהקב"ה ימחול העונות, אמר הרה"ק שהוא מפרש בתוף ומחול שהסוף יהי' שהקב"ה ימחול העונות,– בטרם

הסתלקותו אמר ואתחנן אל ה', "איך בין געווארן געבעטן צום אייבערשטן", נסתלק ביום י"ז שבט תרט"ו.

י"ט שבט

הגה"ק רבי שמואל מסלאנים זי"ע
[בעל "דברי שמואל"]

מתולדותיו

הרה"ק הדברי שמואל מסלאנים (שנקרא בפי חסידי סלאנים ורבותיהם "דער פאטער") נולד בשנת תר"י לאביו רבי יחיאל מיכל אהרן בנו יחידו של ראשון לאדמור"י סלאנים הרה"ק בעל יסוד העבודה, מרן הק' הדברי חיים אמר על גודל נשמתו הק' שזה חמש מאות שנים שלא ירדה נשמה כמותו בזה העולם בילדותו זכה לשחר פניו של הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (רבו של בעל היסוה"ע), ואת רוב חכמתו שאב מבארו של זקינו היסוה"ע שהאציל עליו מהודו וחבבו כבבת עינו.

בצל מרן הק' מצאנז

הי' מרבה לנסוע בצל צדיקי דורו אף לאחר שכבר נשא להולמו את כתר האדמורו"ת, גם למרן הק' מצאנז הרבה להסתופף בצלו הק', ופעם ישב בצלא דמהימנותא כמעט שנה, הד"ח העריצו והחשיבו למאד, ומספור שפעם אמר הד"ח שכל מי שהוא נכד של איזה צדיק ובנש"ק יבוא לשולחנו הטהור (כידוע שהד"ח ערך שולחנו הק' גם בחול) ונאתספו כולם וביניהם הדברי שמואל שהי' אז שם בצאנז, ואמר מרן הק' הד"ח מוסר ודברי כיבושין לפני הנאספים ובאמצע דיבוריו יצא הדברי שמואל משם, ענה הד"ח ואמר "אזוי דארף אויסזעהן א אייניקל ווי דער סלאנימער" וכשנכנס לשם הדברי שמואל בחזרה הביטו כולם עליו כי לא ידעו רום מעלתו כי הי' נחבא אל הכלים, וכשראה שהרגישו בו נסע לביתו.

בצל הרה"ק מטשארטקוב

גם הרבה לנסוע לעתים תכופות להרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב (בנו של הרה"ק מרוזי'ן) והי' מקורב אצלו מאוד, באחד מכתביו להרה"ק מטשארטקוב כתב בזה"ל כבודו יודע עומק לבי ופעם כתב לו בקוויטל שיהי' ראוי ומוכן ויוכל לקבל ההארות שמאירין ונותנים לו מן השמים, וסיפר שפעם בהיותו בטשארטקוב שמע מפיו הק' שאמר "א קינץ דעם דור המדבר שהיו דור דעה וראו כל המופתים, אילו היתה עכשי רק קצת התגלות אלוקית א ברעקעלע התגלות היו כל הפושעים חוזרים בתשובה" וענה הדברי שמואל שאילו הי' נאך א קלענערע התגלות וואלטן אלב רבי"ס תשובה געטאהן, והכיר בפני הטשארטקובער השתנות אמר הדבר שמואל ניין ניין מיר מיינען זיך אליין, והי' שם הרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע ואמר דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא.

אמירתו לגבוה

הי' מרבה לומר דברי הדרכה וחסידות לעדת צאן מרעיתו, ואמר פעם שאם הי' לומד באיזה ספרים קדושים לפני עריכת שולחנו הק' יהי' טובה גדולה לנפשו ברם שלא יוכל להנמיך את עצמו לומר דברי תורה שהם במדריגת חסידיו ומשום הכי מוותר על זה לטובת שומעי לקחו, וסיפר משמשו שפעם בנסעו אתו בעגלה שאל אותו רבו הדברי שמואל מה אמרנו בשבת זה, ענה דאמר שאלו שהיו לומדים ועובדים כאשר יבואו לעולם העליון ויראו להם חלקם בגן עדן לא ימצא חן בעיניהם ויחשבו כי לפי עבודתם היו צריכים לקבל חלק יותר גדול יאמרו להם שילכו אל אלו שבשבילם הי' מתפלל ולומד כדי למצוא חן בעיניהם, והוא יתן להם גן עדן, ענה לו הדברי שמואל דאינו זוכר שאמר דיברים כאלה (לרום מדריגתו).

במשא העם

הדברי שמואל הי' מאוד מקושר בעבותות אהבה לקהל חסידיו והי' דואג לשלומם הטוב בגשמיות וברוחניות ואף כשלא שהו בצילו הי' ממשיך להם ישועה בעניניהם, וסיפר חסיד אחד מעיר סלאנים שפעם איקלע ביום הפורים בעיר טומאשוב והי' לו עגמת נפש גדול על שאינו יכול להיות ביום הקדוש הזה בצל רבו, ופתאום הרגיש הארה גדולה שלא לפי ערכו ומדרגתו והרגיש כאילו הוא נמצא בסלאנים ממש, ואח"כ כשחזר לעיר מגוריו סלאנים סיפרו לו איך שבפורים בשעה פלונית הרים הדברי שמואל את ידיו ואמר ד' יעזור לאפרים שלום (כך הי' שמו של בעל העובדא) בטומאשוב, וזה הי' בדיוק באותה שעה שהאירו עיניו. וסיפר משמשו שפעם נכנסה הרבנית והזכירה את בניהם ישכר לייב שצריך להתייצב לצבא ענה לה "די האסט איין ישכר לייב איך האב אסאך ישכר לייבלעך".

רופא חולים

אחד מחסידיו חלה במעיו ופעם בעת עריכת השלחן פנה הדברי שמואל לאחד ממקורביו ואמר דהלא נכון הוא שקוגל טוב למעיים, וענה לו מקורבו דאמנם הוא טוב, ונתן הדב"ש לחסידו החולה חתיכת קוגל, וכן כשהביאו את החמין שאל הדב"ש מקורבו דאם נכון הוא שטשולענט טוב למעיים וענה לו שכן, ונתן לחסידו החולה ואכל וקם מהשולחן ברי אולם, והי' לפלא שהרי מאכלים אלו קשים לחולי מעיים, ופעם התאונן לפניו חסיד אחד על כאבים בפרקי יד ימינו ולקח הדב"ש את ידו ומישש בידו הק' מתחלתו עד סופו ועבר ממנו כל הכאב (וצוה עליו שלא יספר את זה, ולאחר תקופה ארוכה סיפר זאת להרה"ק הרמ"ח מסלאנים זי"ע).

הסתלקותו לחיי העוה"ב

ביום שב"ק פ' יתרו ח"י שבט יום אחד לפני הסתלקותו אמר לרוב ענוותנותי' דאמרי' בשירה "זה אלי וואס האט דאס מיר געקאסט" היינו מה שלמתי על זה ומה נתתי משלי עבורו, כלום שניתי את הטבעיות והתשוקות שלי למען כבודו ית', אלא אלוקי אבי בזכות אבותי הק' שמסרו נפשם עבורו הרי הוא נקרא גם אצלי, יצאה נשמתו ביום י"ט שבט תרע"ו לפ"ק ומנוחת כבודו בעיר ווארשא, דברי תורתו ומכתביו נדפסו בספר דברי שמואל.

וימים אלו של שובבי"ם ת"ת מסוגלים הם להתענות בהם יותר מכל ימות השנה.

(האריז"ל בשער רוח הקודש)

◆◆◆

להתענות בשובבי"ם ובשנה מעוברת להתענות גם בפר' תרומה תצוה כמבואר בכתבי האר"י הק' זצ"ל, ומוח"ז הקדוש מוהר"ם מטשערנאביל זי"ע אמר שאליהו גילה לו ג' דברים לתיקון, א) להיות ניעור כל ליל ו' עש"ק, ב) להתענות שובבי"ם ביום ו' דווקא ולא ישלים [כי יום השישי הוא נגד יסוד ולכן בו דווקא צריך להתענות], ג) לגמור כל התהלים בלי הפסק ביום השבת בבוקר.

(אור הנר)

◆◆◆

ואמרו משמו של הרב הקדוש מוהר"ר מרדכי מטשערנאביל זלה"ה שסגולה ליה להתענות בעש"ק ובשבת קודש יאמר תהלים וטוב לתיקון החטא.

(דברי יחזקאל)

◆◆◆

ונאמר בזה המרומז בתוה"ק באשר ימי השובבי"ם ממשמשים ובאים וצריך כל איש הישראלי לעורר עצמו בתשובה לפשפש בדרכיו ומעשיו אשר עשה ופעל בימים שעברו כמאמר הנביא שובו בנים שובבי"ם והחי יתן אל לבו לתקן את אשר פגם בנפשו וביותר צריך לתקן החטא הידוע לאשר בו נכללים כל החטאים ר"ל כמבואר בספה"ק ותקנו ימי תענית בימים הללו ואשרי האיש שזוכה להזדכך עצמו ולטהר מן החטא הזה וכמעט אין צדיק בארץ והזמן הזה מסוגל לתיקון הלז כידוע.

(קדושת יו"ט)

◆◆◆

הגה"ק מציעשנוב זי"ע נהג עפ"י רוב להתענות בערבי שבתות של שובבי"ם, פע"א בסוף ימיו כשהיה כבר חלש (בשנת תר"ע נחלש והיה חולה ד' שנים עד הסתלקותו בשנת תרע"ד) מיהר לקדש אחרי התענית לפני שעה שש (כי הקפיד שלא לקדש בין שעה שש לשבע) ופע"א אחר שלקח הכוס בידו דפק המורה שעות שהגיע שעה שש, ומפני כבוד הכוס לא הניחה מידו, אלא חיכה שעה שלימה דבוק במחשבותיו הק' כשהכוס בידו על אף גודל חולשתו, ורק אחר כך קידש.

(ניצוצי אורות)

◆◆◆

תקנו קדמונינו ז"ל להתענות ולעשות תשובה בימי פרשיות של שובבי"ם כידוע מספרים הקדושים, והנה הגם שנתמעטו כעת כח הדורות בעוונותינו הרבים ואינם יכולים לעשות סיגופים ותעניות כראוי עם כל זה מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה, ובפרט בימי הפרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך ומן הראוי לומר ברכת "תקע בשופר גדול לחירותינו" בכוונות הראויים, כמבואר בסידור האר"י ז"ל, גם היהי רצון הכתוב שם קודם חתימת הברכה והכל ביראת ה' וברעותא דלבא.

(אוהב ישראל)

◆◆◆

בימי השובבי"ם עפ"י רוב לא היה האמרי יוסף טועם אחר התפילה מאומה, ובימים הללו היה מתאמץ לומר בכל יום ח"י פרקים משניות, ועל כל פנים לגמור כל הששה סדרי משנה בימי השובבי"ם, והיה מזהיר מאוד את העם בסעודה שלישית לעשות לו כל אחד ואחד זמן לחשוב חשבון נפשו את אשר חטא לפני השי"ת ולהתעורר בתשובה ולעשות לו גדרים וסייגים שלא יבוא עוד לידי חטא ועון וסיפר שאחד מידידיו ואנ"ש בא אליו מעולם העליון ושאלו אותו אאמו"ר מה נעשה בדינו, ואמר לו שעוונותיו חמורים מאוד מאוד שם, ולא קיבלו ממנו בבי"ד של מעלה שום טענת אונס ואמתלא על זה, על כן החי יתן אל לבו לתקן כל העוונות בעודו בכוחו וחיותו, ויקבל על עצמו שיעמוד בנסיון שלא לחטוא עוד ח"ו.

(הקדמת חקל יצחק)

◆◆◆

הרה"צ ר' חיים אורי זצ"ל בהרה"צ ר' יוזפע נאנאשער זצ"ל מחסידי קאלוב אמר כי קבלה מרבינו רבי אלימלך זי"ע כי שמתענה בשובבי"ם משבת לשבת ואינו אוכל סעודת מלוה מלכה אינו נחשב התענית עד יום שלישי, והוסיף ר' חיים אורי ז"ל מרובה מדה טובה מי שאוכל סעודת מלוה מלכא נחשב כאילו התענה משבת לשבת.

(אוצר ישראל)

◆◆◆

פעם הגיע גביר אחד למקובל וביקש הימנו שישכור עבורו ת"ח אחד עני, והוא ישלם לו סכום רב אשר הוא יתענה עבורו תעניות שובבי"ם ת"ת, והמקובלים התפלפלו בהלכה בזה אם מועיל עבורו התענית של אחר או לאו, ולא הגיעו יחד לכלל הסכמה, ואמרו שישאלו את רבם רבי אברהם שמחה הורוביץ מבארניב זצ"ל, והשיב על אתר "שובו בנים שובבי"ם חוץ מאחר". (ליקוטי ש"י)

המנהג ישראל לתת מזונות לציפרים בשבת שירה

מנהגן של ישראל לתת מזונות לציפרים בשבת שירה וטעם המנהג הבאתי לעיל כיון שהעופות אמרו שירה על הים, וכן ראיתי כ' בשם המהר"ל מפראג שקבע מנהג בשבת פ' בשלח וצוה על כל מלמדי דרדקי ועל כל אבות הילדים לאסוף בשבת שירה כל הילדים לחצר ביהמ"ד, והיה המהר"ל אומר להם "היום הוא שבת שירה", ואמר להמלמדים לספר להילדים תשב"ר סיפור קריעת ים סוף, האיך שהצפרים היו מזמרים ורדקו בעת שמשה רבינו וכלל ישראל אנשים ונשים אמרו שירה אז ישיר, והילדים הקטנים לקטו פירות מהאילנות שבים והאכילו את הצפרים המזמרים, והמהר"ל היה אומר לתת להילדים קאשע שהם יתנו ויזרקו להעופות ולהצפרים.

(אור השבת)

◆◆◆

מתאמרא בשם הגה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע לאשר מקובל כי דתן ואבירם רצו ברשעתם להכחיש דברי נביאות משה רבינו, וכאשר הגיד משה כי בליל יום השביעי לא ירד המן כי שבת קודש הוא, המה עשו בתחבולותם וקמו בלילה ופזרו מהמן שנשאר להם ולכל אחד מע"ש (לחם משנה על יומים) על הארץ כדי שיוכלו להראות לפני העם שירד המן בלילה ליל שבת קודש, והצפרים לקטו זאת קודם אור היום, וכאשר רצו הרשעים דתן ואבירם בבוקר ש"ק להראות לפני העם המן שהניחו בשקרותם לא מצאו מאומה כי אכלוהו כבר הצפרים, ופי' בזה ויהי ביום השביעי יצאו מן העם (איזה המיוחדים הנ"ל הע"ר) ללקוט (מה שהניחו אתמול) ולא מצאו (כי אכלום כבר הצפרים טרם בואם), וע"ז נאמר עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי (דקאי על הרשעים הנ"ל והממאנים ומסרבים) וזהו הטעם בפ' בשלח שקורין פ' המן ע"כ נותנים להצפרים חלקם קצת ממאכלי שבת זכר לנס.

(נימוקי או"ח)

◆◆◆

י"ל ע"ד הפסוק למען יראו את הלחם וכו' היינו למען ידעו ויראו הדורות איך אשר בוטחים בישועתו יתברך בלב שלם הוא ממציא מזון להם כאשר המציא לישראל במדבר, ונודע מאמר חז"ל (עיין ברש"י בראשית ט"ו י') שישראל נמשלו לצפור, ועתה בעוונותינו חרב בית המקדש ונגנזה צלוחית המן, לכך נהגו שבשבת שירה אשר שם נאמר פרשת המן, זורקים מזונות לצפרים, להורות שאם ישראל הנמשלים לצפור יפנו את עצמם מעסקיהם ויעסקו בתורה ומצות, אז ימציא הש"ת להם מזונות בלי עמל ויגיעה וירד להם המן מלמעלה כאשר הצפרים מוציאים מזונותיהם נזרקים למעלה על גגותיהם והוא רמז נכון, ואולי ישמעו רוב בני תמותה הנבוכים בארץ על המחי' ועל הכלכלה ויקרבו לבם לעבודתו יתברך.

(אור פני משה)

◆◆◆

י"ל טעם בדרך משל למלך גדול שהיה לו ארמון גדול והיכלות גדולים מיוחדים לשרי המלך והסגנים, כל אחד לפי כבודו, והמלך בעצמו היה לו היכל מיוחד אשר רק ציפור המצפצף בקולו הנעים עמד שם ומענג המלך בנועם צפצופיו, ולא יערוך כל כלי שיר וזמר כקול הבריה הקטנה הלז המיטיבה לנגן, והנמשל הוא, כי כנס"י נקראת ציפור, כדכתיב גם צפור מצאה בית ובשעת יציאת מצרים וקרי"ס כל המלאכים ושרפים היו אומרים שירה לפני הש"ת, ולא ערב לו ית' בזה כקול הצפור הינו כנס"י, שהיתה מנגנת ואומרת שירת הים, וכל זה אנו רומזים במנהג הנ"ל, להראות שהיתה חביבה לפניו ית' המנגינה של הצפור הקטנה יותר מכל שיר.

(נר ישראל)

◆◆◆

י"ל עפי"מ דאיתא במדרש על הפסוק והמים להם חמה מימינם ומשמאלם כתיב חמה חסר ללמד ששרו של מצרים קטרג עליהם שגם הם עבדו עבודה זרה, וניצלו בזכות מימינם ומשמאלם בזכות התורה שיש בה בחינת ימין ושמאל, ואם אין ישראל אין תורה ואין בית המקדש ולא מקום לשכינה בארץ, וזאת בא הרמז ה"דינא קשיא" שנותנים לציפורים ועופות, והוא כינוי לשכינה לתורה ולנשמת ישראל, ל"שכינה" כמו שאיתא בתיקונ"ז (תיקון ו') "תורה" כמו שאמרו חז"ל אין עוף אלא תורה (ברכות ה.) "נשמה" בתיקו"ז הנ"ל שקול ציפור הוא הנשמה ע"ש, וגם ציפורים אותיות צירופים והם צירופי האותיות שבתורה, וגם על ידי השירה נמחלו להם לישראל והשיר נרמז בציפורים.

(ספר מטעמים)

◆◆◆

יש לומר רמז למנהג זה שמטבע הציפרים המזמרים, שכל זמן שהם רעבים אינם משוררים בקול שיר רק בצפצוף, כיון שבעת השירה עומדים במקום אחד, ובזמן שהם מבקשים מזון הם נעים ונדים, ולכן בשבת שכדי שנוכל לשיר להש"ת צריכים שישפיע לו פרנסה וכל צרכינו ולא נהיה צריכים להיות נע ונד, רק לכל אחד יהא פרנסתו בביתו.

(חמרא טבא)

שבת שירה

האמת שבכל שבת קודש יכול ישראל לשורר ולזמר לפניו ית' שמו, כדאיתא בתוס' (סנהדרין לו: ד"ה מכנף) דכתיב (ישעי' ו, ב) שש כנפים לאחד, כל יום חול משוררים החיות בכנף אחד, ובשבת קודש אומרים אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה וכו', אמנם כשמגיע שבת שירה נתעורר ניצוץ משירת ים סוף ומתחבר עם שירת השבת קודש, שנזדככו הכלל ישראל לשורר שירה רמה כזו... שזכו לשיר השירה בדיבור נקי בבחינת שבת קודש...

(שפתי צדיק)

גודל ענין שבת שירה וסגולתה

וגודל מעלת שירת הים בכל יום, ואופן אמירתה

גודל מעלת שבת שירה

"אז ישיר משה ובני ישראל" שמעתי בשם רבינו הרב הקדוש מלובלין זצוק"ל, שאמר, ששבת פרשת בא הוא כעין ימים ראשונים דפסח, בשלה ימים אחרונים דפסח, יתרו שבועות. והוא כמו שאמרנו כמה פעמים במה שנאמר (במדבר כה, י): **"שבת בשבתו", שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת, והיינו דקדושת הפרשה שקורין בו, זהו קדושת השבת,** ובכל שבת קריאה מחודשת, ובשבת זה (פר' בא) קורין יציאת מצרים, ובשלה קריעת ים סוף, ויתרו מתן תורה.

פרי צדיק (פר' בא אות יא. וראה עד בס' 'אבני זכרון' אות תרמב)

שבת זה נקרא שבת שירה, על שם שקוראים בו שירת הים, והשירה נכתבת א'ריח ע'ל ג'בי ל'בינה שראשי תיבות מזה בגימטריא ק"ד, וקו"ף דל"ת מלא בגימטריא כמנין כת"ר, **שעל ידי השירה נתגלה כתר מלכותו ית' בעולם** וכו'. וזה מרומז בהשירה שנכתב א'ריח ע'ל ג'בי ל'בינה שר"ת בגימטריא כת"ר כנ"ל, שאז בעת השירה עלה ונתעלה עד הכתר עליון, **וכמו כן בכל שנה ושנה בעת שקוראים השירה נתגלה הכתר מלכות, וכשהמלך מעטר עצמו בכתר מלכותו הוא נותן הנחה למדינות, ובפרט במלך מלכי המלכים הקב"ה שכשמעטר עצמו בכתר מלכותו בודאי יתן הנחה לישראל, וימלא משאלות בני ישראל בכל השפעות טובות והברכות, בכלליות ופרטיות ברוחניות ונשמיות בני חיי ומזוני ורפואה בקרב כב"י אמן.**

מגן אברהם (פר' בשלח ד"ה פתח)

שבת שירה, **האמת שבכל שבת קודש יכול ישראל לשורר ולזמר לפניו יתברך שמו,** כדאיתא בתום' סנהדרין (לז:) ד"ה מכנף: "שש כנפים לאחד (ישעי' ו, ב) כל יום חול משוררים החיות בכנף אחד ובשבת קודש אומרים אין לנו עוד כנף, **וחקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה שנאמר** (שם כד, טז) **"מכנף הארץ זמירות שמענו". אמנם כשמגיע שבת שירה נתעורר ניצוץ משירת ים סוף ומתחבר עם שירת השבת קודש שנזדככו הכלל לשורר שירה רמה כזו,** ואיתא בזוהר חק' דבורי הבל שאדם מדבר, אחר כך כשבא לדבורי קודש מערבבין הדברים הכל, ולכך לא מתקבל למעלה הדבורי קודש וכו'. אבל על ידי סיפור יציאת מצרים, ועל ידי האמונה, זכו שנגאלו מדבורי רע שמקודם, שנפסק מהם לגמרי, **על כן נתדבקו בהתלהבות עם משה רבינו שזכו לשיר השירה בדבור נקי בבחינת שבת קודש, זהו "ויאמרו לאמור" שזכו שיוכלו לומר לפניו יתברך שמו דיבורי קודש נקי, זהו דבר גדול.**

שפתי צדיק (פר' בשלח, אות לג)

בליל שבת שירה אחר התפילה פתח ואמר (הרה"ק בעל 'החידושי הרי"מ' זי"ע) שהרב הקדוש מו"ה יצחק מווארקי זצ"ל הקשה לו: **למה נקרא שם השבת בפי העולם בשם "שבת שירה",** כיון שאינו לפי הזמן, ואם מהמת שקורין פרשה זו בשבת זה, כיון שאינו זמן המאורע יקראו נמי שאר הפרשיות שקורין בתורה כמו פרשת יתרו יקרא פרשת קבלת התורה, ואם כן הזינן שאין הקריאה בתורה גורמת השם, אלא הזמן, כמו ארבע פרשיות. והשיב לו בקיצור, **כיון שראינו שינוי בהשירה בענין הכתיבה בתורה,** שנכתבת אריח על גבי לבינה (מגילה טז:) והכל הוא בתורה. עכד"ק. **והיה צועק בלבת אש שצריך כל אחד ואחד מישראל לשמוח בשבת בהרגשה גדולה.** והבנתי מעט דבריו, דידוע מה שקורין בתורה בכל פרשה נתעורר אותו הענין והתיקון, כמאמרם ז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בתורת עולה כאלו כו', ואם כן יהיה ראוי לקרות השבת על שם הקריאה בתורה, אך מהמת שאין דברים הללו גלויים ונרגשים רק לבני עליה, וקריאת שם הוא ענין התגלות, שזה עצם ענין השם על המהות לגלות מה הוא שיהיה גלוי לכל שזה הוא, ועל כן הצדיקים הגדולים עושים התיקון כנ"ל על ידי אותיות התורה ברוחניותם, שהכל נעשה על ידי זה, והוא ממש דבר הנעשה שהיה אז, וכן עתה, ועל כן אין שייך קריאת השם בפי הכל על שם זה. **אך בשירת הים חזינן שנכתבת בשינוי, חהו דבר הנראה לכל** וכו'... והנה, מהות הצדיקים אשר נזדכך גופם בתכלית הזיכוך, בודאי כל מה שלומדים יש להם המדריגה בכל ד'ת שהוא לומד ממש כעשיה, ומתפעלים בשמחה ודחילו ורחימו, **אך לקרות בשם הקריאה לא שייך רק בדבר שנתגלה, לזה צעק שכל אחד מישראל צריך להרגיש שמחת השירה, ובאמת יכול כל אחד ואחד אפילו במדריגה התחתונה להגיע לשמחה... כיון שהכל קורין בשם "שבת שירה", בודאי נוגע להם השמחה, וצריך התעוררות גם כן, ואז נזכה לשלימות השמחה... ובעיני ראיתי שהיה רוקד ממש בקבלת שבת זו בשמחה רבה, מה שלא היה דרכו בכל השנה...**

רמתים צופים (תנדבא"ו פרק טו אות ז. ועו"ש באריכות)

אופן אמירת השירה בכל יום וגודל סגולתה בנשמות וברוחניות

דעו, כי שירת הים היה מנהגינו, כל קהל רומא ומנהג כל קהילות אשר סביבותינו ומנהג כל קהילות אשר בספרד מיום גלות ירושלים ועד עתה, לומר כל השנה כולה בכל יום ויום, זולת תשעה באב בלבד, שאין אומרים אותה משום אבל וכו'... **ולפיכך תקנו רבותינו לומר עמהם זו השירה, שהיא על מפלת אויבינו, ולתת שבח למפלא פלאות ולברך את שמו לפניהם ולאחריהם, לפניהם "ברוך שאמר", ולאחריהם "ישתבח",** הלכך אין ראוי למונעה כו' המקום ברחמיו יקימנו ויקום סוכת דוד הנופלת.

מחזור ויטרי (סי' רסה, בשם תשובה שהשיבו קהל רומא. עו"ש)

סגולה שלישית (לכפרת עון), **יכוון בשירת הים שאומרים בכל יום, לאומרה בקול ובשמחה רבה כאילו אותה שעה יצא ממצרים,** שהרי אמרו במדרש (שמו"ר כד, ג): "ויסע משה את ישראל מים סוף" (שמות טו, כב) **שהסיעם מעונותיהם, שנמחלו על ידי השירה שאמרו, שכל מי שנעשו לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עונותיו.** והנה אחר שצונו ה לומר שירה זו בכל יום, כדכתיב (שם): "ויאמרו לאמר", וכדכתב ר' שמעון בר יוחאי (זוה"ק ח"ב נד:) **שריצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה כשעה ראשונה שאמרנו אותה, ודאי כח סגולתה כל יום כשעה ראשונה למהרירין.**

ספר חרדים (מצות התשובה פ"ו). **הביאו השל"ה הק' במס' יומא, אות קצה. ועי' בכס' יוסף אומץ להחיד"א** (אות רפא) **שכתב ע"ז: "ומפני זה נהגתי בעצמי לאומרו בניגוני הטעמים כקורא בתורה"**

עוד דבר מסוגל לטהרת המחשבה, הוא קריאת פסוקי דזמרה עם שירת הים בקול רנה ותודה בבית הכנסת עם הקהל, לא כאותם הכורתים וזומרים אותם **ומבליעים שלא בנעימה,** כי עיניהם על דרכיהם, ושמים חושך לאור ואור לחושך.

מעבר יבק (שפתי צדק פרק כד)

הפלינו בזוהר הקדוש (ח"ב, קלא:) **באמירת שירת הים וסודה אחר פסוקי דזמרא, שהוא עילוי מאד ונחת רוח לשכינת עוזינו, וע"כ צריך לאומרה בשמחה רבה ובנעימה,** ויצייר בדעתו כאילו עומד ביבשה בתוך הים, והמצרים נסבעים, והוא ניצול, **והיא סגולה לכפרת עונותיו,** כידוע.

עבודת הקודש להרחיד"א (צפונן שפעיר, סי' ב, כד)

וכן היום יש גם כן קריעת ים סוף ואח"כ בא המן, כי בכל יום אנו אומרים שירת הים, וצריך לצייר בדעתו כאילו אומר השירה על הים כבאותו פעם, ונעשה באמת למעלה בחינת קריעת ים סוף, כנודע, כשאומרים בכוונה שלימה, כאמור בזוה"ק מזה, **ואח"כ מקבל החיות כאמור כל אחד לפי בחינתו,** שכך כתב השו"ע (או"ח סי' א): טוב לומר פרשת המן בכל יום, למען ידע כי פרנסתו באה בהשגחה עליונה, והבן.

מאור עינים (פרי בשלח ד"ה הנני)

בקונטרס 'עת מצוא' (שבתוך ספר 'משכנות הרועים', ח"ב) **הארכתי** לדבר מעניני מנהגי התפילה של רבינו הקדוש מסטרעטין זצ"ל, ועדיין יש לדבר **ממה שזה מנהגו לאמר השירה בלחכות אש מתלקחת פסוק ופסוק** (בכל יום), וכן המנהג עוד בכמה מקומות, ובכמה מקומות אומרים כל השירה ביחד, הלא דבר הוא. ונראה דזה תלוי בפלוגתת התנאים בסוכה (ל:) **דרבי אליעזר סבירא ליה שם דאמרו השירה בקטן המקרא את ההלל, דישראל ענו את משה כל מה שהיה אומר,** ורבי נחמיה ס"ל דאמרו כסופר הפורס על שמע, דמשה רבע"ה התחיל השירה, ואח"כ שרתה שכינה על כולם וכיוונו יחד את כל השירה (עיין פירש"י ז"ל), **על כן המנהג של רוב המקומות דאומרים כל השירה ביחד היא כדעת ר' נחמיה. והמנהג שאומרים פסוק ופסוק הוא כר' אליעזר בנו של ריח"ג.** אולם לפי זה יש מכאן יסוד, למה דראיתי המנהג באיזהו מקומן של שבחים דהחזן מתחיל כל פסוק ואח"כ עונים הקהל אחריו, וזה ממש כדעת ר"א הנ"ל. ואולי יש ליתן טעם למנהגו של רבינו ז"ל (שהקהל מתחיל כל פסוק ואח"כ עונה החזן אחריהם) **כדי שישראל יוסיפו לו כח באמירת הפסוק, על דרך "תנו עוז לאלקים"** (תהלים סח, לה), **כדי שיאמרו אח"כ בהתלהבות יותר גדול ואמיץ, על כן אמרו הקהל הפסוק מקודם, ואח"כ השמיענו את קולו בכח והדר, או כדי להעלות את כל הדיבורים לשרשם.**

שו"ת נחלה לישראל (סי' יאות נו). [ובספרו 'מכללתא ומלבשתא' (אות כב) כתב, שבהאשטש היה המנהג שבימות החול אומרים את השירה כולם ביחד, ובשבת ויו"ט אומר קודם החזן, והקהל אומרים אחריו פסוק אחר פסוק. וכ' 'אוצר החיים' (אות קסט) כ' שאצל מרן הקדוש בעל 'דברי חיים' מצאנו ז"ע היו אומרים בכל שבת את השירה פסוק בפסוק. וכן איתא בס' 'לקוט מהרי"א מוידיטשוב (חלק ההנהגות אות סב): "הלל הגדול ושירת הים והכל יודוך וקל אדון, אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק"]

שירת הים סגולה לעוברי ימים ונהרות

שאלת ממני, אודיעך דעתי ביורדי ימים שאינם אומרים שירת הים ולא וידוי, **אם** יש טעם למנהג זה. תשובה: זו לא שמעתי, אבל נראה לי שהם מקפידים מפני שכתוב בה "סום ורוכבו רמה בים" "תהומות יכסיומו" וכו'. ולענין הוידוי, מפני שהשטן מקטרג בשעת הסכנה (בר"ר צא, ט) ואין ראוי להזכיר עונות באותה שעה וכו'. אבל דעתי הוא שלא להקפיד בזה כלל, דאי משום דכתיב "תהומות יכסיומו" ליכא קפידא, שהרי על פרעה מדבר, לשעבר, תדע דכתיב "ירדו במצולות כמו אבן", (שהוא לשון עבר) **אדרבא, אני אומר כי שרו של ים ישמח בשעה שמשוררים ישראל שירת הים ומזכירים הנס שנעשה בו ושינה ממנהגו לעשות רצון קונו, ושבח הוא לו, ונוח מזעפו.**

שו"ת הרדב"ז (ח"ח סי' יז)

סגולה להנצל ממערת הים, לומר שירת הים בכוונת הלב בטעמיה ודקדוקיה, ועל ידי זה יקם סערה. כך קבלתי אני הצעיר מרב אחד גדול הדור.

סגולות ישראל (בהשמטות, דף קיט בשם ספר 'תהלה לדוד' הספרדי, על תהלים, אות ח)

כתב המהרש"ם ז"ל במכתב, אבתוב דבר מפורסם, שהיה גזירה נוראה על אנשי עירו, ונסע הרה"ק הרבי רבי שמעלקא [מניקלשבורג] זי"ע עם תלמידו הקדוש רבי משה ליב מסאסוב זי"ע לוויען, לחצר המלך, ואז היה זמן הפשרת הקרח בנהר דונאו, וגלי הכפור הלכו בשטף ולא היה אפשר לעבור הנהר בשום ספינה, ולאשר היה הזמן בהול, כי כלו ימי צאת הגזירה לפועל, אמר [הרבי ר' שמעלקא] לספן אחד ליקח עריבה קטנה, שאי אפשר לישב יותר משני אנשים, ונכנסו בה הוא ותלמידו ועמדו ברגליהם. **והרה"ק רבי שמעלקא אמר שירת הים ותלמידו ענה אחריו, והספינה הקטנה עברה בחוזק בין גלי הכפור בלא מכשול.** ומעבר לנהר ראו אנשי עיר הבירה ותמהו, ונעשה רעש גדול עד כי הגיע השמועה לחצר המלך, וגם משם יצאו וראו דבר הנפלא. וכשבא הרבי ר' שמעלקא העירה, פעל מיד לבטל הגזירה, בראות המלך והשרים גודל מעלתו.

שמן המוב (סיפורים אות ט. וע"ע בספה"ק 'בני יששכר' תשרי, מאמר ב אות ו)

המנהג ישראל לתת מזונות לציפרים בשבת שירה

מנהגן של ישראל לתת מזונות לציפרים בשבת שירה וטעם המנהג הבאתי לעיל כיון שהעופות אמרו שירה על הים, וכן ראיתי כ' בשם המהר"ל מפראג שקבע מנהג בשבת פ' בשלח וצוה על כל מלמדי דרדקי ועל כל אבות הילדים לאסוף בשבת שירה כל הילדים לחצר ביהמ"ד, והיה המהר"ל אומר להם "היום הוא שבת שירה", ואמר להמלמדים לספר להילדים תשב"ר סיפור קריעת ים סוף, האיך שהצפרים היו מזמרים ורדקו בעת שמשה רבינו וכלל ישראל אנשים ונשים אמרו שירה אז ישיר, והילדים הקטנים לקטו פירות מהאילנות שבים והאכילו את הצפרים המזמרים, והמהר"ל היה אומר לתת להילדים קאשע שהם יתנו ויזרקו להעופות ולהצפרים.

(אור השבת)

◆◆◆

מתאמרא בשם הגה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע לאשר מקובל כי דתן ואבירם רצו ברשעתם להכחיש דברי נביאות משה רבינו, וכאשר הגיד משה כי בליל יום השביעי לא ירד המן כי שבת קודש הוא, המה עשו בתחבלותם וקמו בלילה ופזרו מהמן שנשאר להם ולכל אחד מע"ש (לחם משנה על יומים) על הארץ כדי שיוכלו להראות לפני העם שירד המן בלילה ליל שבת קודש, והצפרים לקטו זאת קודם אור היום, וכאשר רצו הרשעים דתן ואבירם בבוקר ש"ק להראות לפני העם המן שהניחו בשקרותם לא מצאו מאומה כי אכלוהו כבר הצפרים, ופי' בזה ויהי ביום השביעי יצאו מן העם (איזה המיוחדים הנ"ל הע"ר) ללקוט (מה שהניחו אתמול) ולא מצאו (כי אכלום כבר הצפרים טרם בואם), וע"ז נאמר עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי (דקאי על הרשעים הנ"ל והממאנים ומסרבים) וזהו הטעם בפ' בשלח שקורין פ' המן ע"כ נותנים להצפרים חלקם קצת ממאכלי שבת זכר לנס.

(נימוקי או"ח)

◆◆◆

י"ל ע"ד הפסוק למען יראו את הלחם וכו' היינו למען ידעו ויראו הדורות איך אשר בוטחים בישועתו יתברך בלב שלם הוא ממציא מזון להם כאשר המציא לישראל במדבר, ונודע מאמר חז"ל (עיין ברש"י בראשית ט"ו י') שישראל נמשלו לצפור, ועתה בעוונותינו חרב בית המקדש ונגנזה צלוחית המן, לכך נהגו שבשבת שירה אשר שם נאמר פרשת המן, זורקים מזונות לצפרים, להורות שאם ישראל הנמשלים לצפור יפנו את עצמם מעסקיהם ויעסקו בתורה ומצות, אז ימציא השי"ת להם מזונות בלי עמל ויגיעה וירד להם המן מלמעלה כאשר הצפרים מוציאים מזונותיהם נזרקים למעלה על גגותיהם והוא רמז נכון, ואולי ישמעו רוב בני תמותה הנבוכים בארץ על המחי' ועל הכלכלה ויקרבו לבם לעבודתו יתברך.

(אור פני משה)

◆◆◆

י"ל טעם בדרך משל למלך גדול שהיה לו ארמון גדול והיכלות גדולים מיוחדים לשרי המלך והסגנים, כל אחד לפי כבודו, והמלך בעצמו היה לו היכל מיוחד אשר רק ציפור המצפצף בקולו הנעים עמד שם ומענג המלך בנועם צפצופיו, ולא יערוך כל כלי שיר וזמר כקול הבריה הקטנה הלז המיטיבה לנגן, והנמשל הוא, כי כנס"י נקראת ציפור, כדכתיב גם צפור מצאה בית ובשעת יציאת מצרים וקרי"ס כל המלאכים ושרפים היו אומרים שירה לפני השי"ת, ולא ערב לו ית' בזה כקול הצפור היינו כנס"י, שהיתה מנגנת ואומרת שירת הים, וכל זה אנו רומזים במנהג הנ"ל, להראות שהיתה חביבה לפניו ית' המנגינה של הצפור הקטנה יותר מכל שיר.

(נר ישראל)

◆◆◆

י"ל עפי"מ דאיתא במדרש על הפסוק והמים להם חמה מימינם ומשמאלם כתיב חמה חסר ללמד ששרו של מצרים קטרג עליהם שגם הם עבדו עבודה זרה, וניצלו בזכות מימינם ומשמאלם בזכות התורה שיש בה בחינת ימין ושמאל, ואם אין ישראל אין תורה ואין בית המקדש ולא מקום לשכינה בארץ, וזאת בא הרמז ה"דינא קשיא" שנותנים לציפורים ועופות, והוא כינוי לשכינה לתורה ולנשמת ישראל, ל"שכינה" כמו שאיתא בתיקונו"ז (תיקון ו') "תורה" כמו שאמרו חז"ל אין עוף אלא תורה (ברכות ה.) "נשמה" בתיקו"ז הנ"ל שקול ציפור הוא הנשמה ע"ש, וגם ציפורים אותיות צירופים והם צירופי האותיות שבתורה, וגם על ידי השירה נמחלו להם לישראל והשיר נרמז בציפורים.

(ספר מטעמים)

◆◆◆

יש לומר רמז למנהג זה שמטבע הציפרים המזמרים, שכל זמן שהם רעבים אינם משוררים בקול שיר רק בצפצוף, כיון שבעת השירה עומדים במקום אחד, ובזמן שהם מבקשים מזון הם נעים ונדים, ולכן בשבת שכדי שנוכל לשיר להשי"ת צריכים שישפיע לו פרנסה וכל צרכינו ולא נהיה צריכים להיות נע ונד, רק לכל אחד יהא פרנסתו בביתו.

(חמרא טבא)

שבת שירה

האמת שבכל שבת קודש יכול ישראל לשורר ולזמר לפניו ית' שמו, כדאיתא בתוס' (סנהדרין לו: ד"ה מכנף) דכתיב (ישעי' ו, ב) שש כנפים לאחד, כל יום חול משוררים החיות בכנף אחד, ובשבת קודש אומרים אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה וכו', אמנם כשמגיע שבת שירה נתעורר ניצוץ משירת ים סוף ומתחבר עם שירת השבת קודש, שנזדככו הכלל ישראל לשורר שירה רמה כזו... שזכו לשיר השירה בדיבור נקי בבחינת שבת קודש...

(שפתי צדיק)

חמשה עשר בשבט - ראש השנה לאילנות

והענין למה דוקא ראש השנה לאילנות לפי שהצירוף של החודש הזה חודש שבט יוצא מהפסוק ה'מר י'מירנו ו'היה ה'וא ונודע בכל צירוף הק' שיוד קדמה לה"א וכן הוא"ו קדמה לה"א אז החסדים והרחמים גוברים בחודש ההוא ואם ח"ו להיפך שהשני ההי"ן קודמין אל י"ו אז תגבורת הדינין רחמנא ליצלן ומחמשה עשר בשבט שאז מתחיל להאיר החצי הצירוף האחרון היה כסדרן ומאז אין תגבורת הדינין ונעשה רחמים.

(ישמח ישראל)

◆◆◆

מחמשה עשר בשבט עד ר"ח ניסן כאשר היה מקדשים ע"פ הראיה מ"ה ימים הכלל כי ר"א ור"י חד סבר בניסן נברא העולם, וחד סבר בתשרי נברא העולם, והנה התוס' (ר"ה כו.) כתבו לפרש דהאדם נברא בכ"ה באלול ונמצא מט"ו באב עד כ"ה אלול ארבעים יום נגד יצירת הוולד, וכן למ"ד בניסן נברא העולם האדם נברא בכ"ה באדר נמצא מט"ו בשבט עד כ"ה אדר יש ארבעים יום נגד יצירת הוולד, ובאמת אנן פסקינן כשני המ"ד וזה שאנו עושין יומא דפגרא בט"ו באב וט"ו בשבט, ונמצא ט"ו בשבט הוא הכנה לפסח ופסח הוא הכנה למתן תורה נמצא ט"ו בשבט הוא הכנה למתן תורה, והא ראיה ג"כ שהתורה ניתנה בסיון ומשה רבינו ע"ה אמר משנה תורה בשבט ככתוב בעשתי עשר חודש הרי ראיה שהחודש שבט הוא הכנה למתן תורה.

(קדושת לוי)

◆◆◆

ויש מרמזין ע"ז מש"כ (תהלים קכ"ב) שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה' שבטי יה היינו י"ה שבט ט"ו שבט מיועד לישראל להודות לשם ה'.

(תולדות יצחק)

◆◆◆

ובחודש שבט מחמשה עשר שבו ר"ה לאילנות מתרומם קרן הקדושה.

(עבודת ישראל)

◆◆◆

טעם למנהג שטועמין בחמשה עשר יום לחודש שבט מכל מיני פירות שאז הוא ר"ה לפירות וזכות הוא להם כשמברכין עליהם.

(ספר מטעמים)

◆◆◆

וגם כדי שיזכרו ע"י זה שהיום ר"ה לאילנות ויתפללו עליהם שיתברכו הפירות.

(אדני פז)

◆◆◆

ולזאת המנהג ישראל לאכול פירות ביום זה לשבח ולקלס להש"ת על העבר על הפירות שגדלו אשתקד וביום זה נתחדש והשרף באילנות שיוציאו את פרים בטוב טעם הפירות ושימנן ויעלו ויפריחו פירות טובים ושמנים ומתוקים לצרכי האדם.

(תורת אמת)

ויש שרמזו מנהג אכילת פירות ביום זה עפימ"ש (תהלים א') והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו פלגי מים רמז לחמשה עשר בשבט כי שבט מזלו דלי והוא כלי המיועד למלאות בימים ופלגי הוא חצי דהיינו חצי חודש שבט אשר פריו יתן בעתו אשר ביום זו יתן האדם על שלחנו פירות.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

ואפ"ל רמז למנהגן של ישראל, על מה שבחמשה עשר בשבט שהוא ראש השנה לאילנות, עושים זכר באכילת פירותיהם כדי שיתפללו עליהם, ובעצרת שנידונים על הפירות כתב המג"א (סימן תצ"ד) נוהגים להעמיד אילנות בבהכנ"ס ובבתים, לזכר שבעצרת נידונו על פירות האילן, ולכאורה הסברא נותנת להיפוך שבעצרת שהפירות נידונים יעשו זכר בפירות, ובט"ו בשבט באילנות. אולם יש לומר דרמז גדול יש בו דכשהאבות נידונים בב"ד של מעלה, מסתכלים גם במעשה הבנים לראות איך נתחנכו על ידם, ואם העמידו זרע ברך גידולי קודש לתורת ה' ועבודתו, ובערך זה דנים אותם, וכשהבנים נידונים מסתכלים במעשה אבותיהם, ובערך זה המה נידונים, כמ"ש השלה"ק עה"פ וזכרתי את בריתי יעקב ע"ש, וע"כ בט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות עושים זכר בפירות, וברא מזכי אבא, וע"ז נפקדים האילנות לטובה, ובעצרת מתפללים על הפירות ע"י זכירת האילנות, והבן.

(מהר"י ט"ב)

◆◆◆

ויש רמז לדבר במה שכתוב בתורה (ויקרא כ"ג) אך בחמשה עשר באספכם את תבואת הארץ וסימנא מילתא הוא.

(אבן ישראל)

◆◆◆

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זצ"ל היה רגיל לערוך שלחנו בכל שנה ביום ט"ו בשבט ליד השלחן, הסיבו חסידים רבים והרבי חלק להם פירות, קרה פעם שהתרבו האורחים, ולמרות שהיו פירות רבים על השלחן, לא הספיקו לצבור הגדול, קם הרבי ואמר: אם פירות אתם מבקשים הבה ואגידה לכם איה איפה תמצאו אותם: שנינו במשנה: "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה ותלמוד תורה כנגד כולם" לכו ועסקו בתורה, ותמצאו בלי דוחק פירות הרבה, מלבד הקרן הקיימת לכם לעוה"ב.

(שיחות קודש)

◆◆◆

ידוע מצדיקים אשר חמשה עשר בשבט הוא התעוררות על בריאת העולם שהיה בניסן ארבעים יום קודם יצירה מכריזין וכו' על כן יש לרמז כי חודש ניסן נקרא אב"ב ר"ת א'צרך ב'בטן י'דעתיך, על כן אביב עולה ט"ו שהוא חמשה עשר, שקודם יצירת העולם אצר"ך עולה שבט.

(אמרי נועם)

◆◆◆

הנה ידוע דאילן רומז על האדם כדכתיב כי האדם עץ השדה, והנה תיבת שבט יש לו ב' פירושים, א' לשון שבט ורצועה, וא' לשון שביטה וזריקה, והנה דרך העולם אב המלמד את בנו אוחז בידו שבט מוסר לאיים בו על הבן להדריכו בדרך ישרה, וכיון שהבן משיג היראה ושב לעשות רצון אביו, אז האב זורק מידו את השבט, וידוע דשבט מתעוררים בהם דינים כדאיתא בזוה"ק, וכהוראת תיבת שבט לשון שבט ורצועה כנ"ל, וידוע דשלושים יום קודם חג וזמן פירות נס מתעורר הארת החג ההוא, ולכן בט"ו בשבט מחמת שהוא שלושים יום קודם לפורים שנעשה אז נס לישראל, ואיתא בגמ' שם לא עשו אלא לפנים, אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים, נמצא שגזירת אחשורוש וכל הענין שהיה אז עשאו הקב"ה רק לפנים כדי לאיים על ישראל שישיבו אל השי"ת אבל האב חס עליו להכותו, רק שיהי' הבן סבור שרוצה להכותו, ואח"כ כשהבן עושה רצון אביו האב זורק את השבט מידו, כן היה כששבו ישראל בתשובה שלימה זרק הקב"ה השבט מידו, ולכן בט"ו בשבט ר"ה לאילן ר"ל לבני אדם, שעד כאן היה הקב"ה מחזיק השבט בידו לאיים על העולם, ומט"ו והלאה שמתעורר הארת נס פורים, מתחיל הקב"ה לזרוק השבט מידו כרחמיו וכרוב חסדיו.

(תולדות אדם. נעשכיו)

◆◆◆

שבט הוא ראשי תיבות ש'מרם ב'רכם ט'הרם והנה שהזמן מסוגל לבוא לידי טהרת הלב, ושלא להיות משוקע בטומאה, וע"ז יוכל לבוא לקדושה, ובזמן שהוא ראש השנה לאילנות הזמן מסוגל לבקש על פירות טובות שהם זרע של קיימא בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

יש לרמז מה שקבלה מרבותינו להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר יפה ומהודר שיזמין השי"ת בעת המצטרך למצוה בחג הסוכות כי הנה זה היום אשר עולה השרף באילנות והיא כפי הזכות של כל א' מישראל הנה מה טוב ומה נעים שיתפלל האדם ביום ההוא ראשית יסוד הצמיחה שיזדמן לו הש"ת לעת המצטרך את הפרי עץ הדר והנה תפלתו תעשה פירות וזהו שרמז התנא (במשנה) באומרו לשון יחיד לאיל"ן להורות על האילן המיוחד המבואר בתורה למצוה.

(בני יששכר)

◆◆◆

מתאמרא בשם היהודי הק' זי"ע מפשיסחא, שמי שאוכל אתרוג בט"ו בשבט יזכה להשלים שנתו.

(אוהל ישכר)

◆◆◆

ומסופר על הגה"ק רבי נפתלי הירצקא מראצפערט זי"ע שהיה נוהג לגמור כל ספר תהלים ביום ט"ו בשבט ולהתפלל על אתרוג נאה ומהודר.

(זכרון נפתלי)

◆◆◆

מובא בשם צדיק אחד שראוי בט"ו בשבט להתפלל שיזכה בפסח לצות כשרות ומהודרות בשימור כראוי ללא כל חשש חמץ חלילה.

(עבודת יששכר, ליקוטים)

ומקובל מצדיקים שביום הזה הוא הזמן שמסוגל להמשיך בנים כי האדם עץ השדה.

(שער יששכר)

◆◆◆

והיו נהוג בכמה צדיקים ללבוש ביום הזה בגדי שבת ושהיו אומרים שיום זה הוא מנהג טוב ויפה לפרוש צ"א פרוטות לצדקה כמנין אילן וכמנין מים (עם הכולל) ובזכות הצדקה יוציאו האילנות פירות טובים.

(מעשה הצדקה)

◆◆◆

חמשה עשר הוא אותיות שער שמחה רמז שביום הזה נפתחו לבני ישראל שער שמחה והשפעות כל טוב ולכן הוא ראש השנה לאילנות כי אילן עולה מאכל שנמשך לבנ"י השפעת מזוני וכל טוב בזה"ז אמן.

(ארן עדת)

תפלה נאה לט"ו בשבט

מהבן איש חי זצוק"ל

יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלקי אבותינו שתברך כל אילנות האתרוג להוציא פירותיהם בעתם, ויוציאו אתרוגים טובים יפים ומהודרים ונקיים מכל מום, ולא יעלה בהם חזזית, ויהיו שלמים, ולא יהיה בהם שום חסרון, ואפילו עקיצת הקוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם, לקיים בה מצות נטילה עם הלולב בחג הסוכות, שיבא עלינו לחיים טובים ולשלום, כאשר צויתנו בתורתיך ע"י משה עבדך ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות, ויהי רצון מלפני אלקינו ואלקי אבותינו שתעזרנו ותסייענו לקיים מצות זו של נטילת לולב והדס וערבה ואתרוג כתיקונה בזמנה בחג הסוכות שיבא עלינו לימים טובים ולשלום, בשמחה ובטוב לב, ותזמין לנו אתרוג יפה ומהודר ושלם וכשר כהלכתו.

ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתברך כל מיני האילנות ויוציאו פירותיהם ברכבי שמנים וטובים, ותברך כל הנפנים שיוציא ענבים הרבה שמנים טיובים כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל, לקיים בו מצות קידוש ומצוות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה אלקים את מעשיך, באתי לגני אחותי כלה, אריתי מורי עם בשמי, אכלתי יערי עם דבשי, שתיתי יני עם חלבי, אכלו רעים שתו ושכרו דודים יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

פנימי הַרַפ"ג בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ניחום אבלים אצל גיסו כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א

ע"פ בתו הרבנית מזוועהיל ע"ה

א"ח יבלחט"א האדמו"ר מזוועהיל שליט"א במאנסי

יום ג' פרשת כי תצא תשפ"ב לפ"ק

רבינו: נאך וועמען האט זי געהייסן 'צפורה'?

האדמו"ר מסקווירא: נאך דעם טאטן ז"ל'ס מאמע. די באבע צפורה'ס עלטערן זענען געווען רבי'ם אין אוסטראה,[1] בן אחר בן פון רב ייבי. זי האט נאך געהאט א ברודער אויך וואס איז געווען רבי אין אוסטראה ביז די מלחמה, רבי אלטר'ציו.[2]

רבינו: דער מהרש"א ליגט אין אוסטראה. כ'בין אמאל געווען אין אוסטראה און דעמאלטס איז נאר געווען דארט א גרויסער וואלה,[3] מ'האט געוואוסט אז ערגעץ דארט ליגט דער מהרש"א אבער ס'איז נאך גארנישט געווען, היינט הער איך אז ס'איז שוין דא דארט א גרויסער אוהל מיט א מציבה, אבער כ'וויים נישט ווי פארלעסליך דאס איז.[4]

בית מדרשו של המהרש"א זי"ע באוסטראה

המצבה והאהל שנבנה על ציון המהרש"א זי"ע

---

1 הרבנית צפורה מחברתו הטהורה של הרה"ק רבי דוד מסקווירא זי"ל היתה בת הרה"ק רבי אליקים גיץ ספרד מאוסטראה, בן הרה"ק רבי יעקב יוסף השני מאוסטראה, בן הרה"ק רבי פנחס מאוסטראה, בן הרה"ק המפורסם רבי יעקב יוסף מאוסטראה בעל מחבר ספר 'רב ייבי'.

2 ה"ה הרה"צ האדמו"ר אלתר מרדכי מאוסטראה זי"ל שניהל אדמוו"ת בעיר אוסטראה, והיה מפורסם בההכנסת אורחים שלו, וחסידיו נמדדו לאלפים, ונסתלק י"ז תשרי תרצ"ה, ובניו לא המשיכו ההנהגה אחריו.

3 עיין בספה"ק שארית ישראל מווילעדניק (שער הזמנים סוכות) שהבעל שם טוב הק' נענה פע"א ואמר: "לו ידע העולם את גדולת המהרש"א, היו גוחנים ונושקים את עפר קברו.

4 יש לציין שלאחר הקירה ודרישה על מיקומו המדויק של קבר המהרש"א הניחו מצבה על קברו בשנת תשנ"ד, ובשנת תשנ"ח לאחר שפראי אדם מקומיים הרסו את המצבה, ובנתה המצבה מחדש. ובשנת תשס"א הקימה אגודת אוהלי צדיקים אוהל על קברו הקדוש.

ויש לציין שבתקופת השלטון הקאמעניסטן הפכו את הבית הקברות לפארק, המצבות נעקרו ביד גסה והושלכו בקצה העיירה כאשפה, ונטעו עצים וגדרו גדר, וזכרו של בית הקברות נעלם, רק המתים נותרו ללא מצבות ללא סימון וללא זכר, גם מצבת ציון קבר המהרש"א וקברו של הרה"ק רבי מאיר מרגליות בעל מאיר נתיבים נעלמו כיתר המצבות.

איז ארץ ישראל ווייסט מען, ווייל דער אר"י הק' האט מגלה געווען די אלע קברי צדיקים.[5]

בנו הרה"צ רבי אהרן מענדל: דער ציון פונעם מהרש"א איז יא אויף די ארגינעלע פלאץ,[6] אבער דער ציון פון רב ייבי ווייסט מען לכתחילה אז ס'איז נישט אויף די ריכטיגע פלאץ, נאר מ'האט געמאכט א ציון אז ס'איז בערך אין ענע געגנט.

האדמו"ר מספקווירא: וועו איך בין געווען דארט דאס ערשטע מאל איז נאך אויך געווען זייער שוואך, אבער זיי זאגן אז מ'האט שפעטער יא געטראפן וואו דער מהרש"א ליגט.[7]

בנו הרא"מ: ביי די ערשטע נסיעה האבן אידן נאך געדענקט 'בערך' וואו מ'האט געלייגט די רבי'ם, אין דעם שטיקל פלאץ.

רבינו: א דרייסיג יאר צוריק בין איך אויך געווען אין אוקריינא און ס'איז גארנישט געווען, נישט אין זידיטשוב און נישט אין אנדערע פלעצער.

מיט יארן צוריק בין איך געווען אין פולין אויך, איז גארנישט געווען אין לאנצוט וואו דער זרע קודש ליגט, און נישט אין ראפשיץ וואו רבי אשר'ל ליגט וכדו', נאר אין ליזענסק,[8] און אין צאנז אויך, דארט זענען געווען דארט אוהלים.[9]

---

5 רבינו חיים וויטאל תלמידו המובהק של רבינו האריז"ל ערך רשימה מפורטת של הקברים שנתגלו על ידי רבו האר"י ברוח קדשו וכתבו בס' שער הגלגולים (הקדמה ל"ו), ומקדים לכך את אופן הגילוי, לה היה עד בשעה שהיה מלווה את רבו לקברי התנאים והאמוראים.

6 כפי המסופר העסקנים תרו וחיפשו אחר יהודים זקנים, ומצאו שם באוסטראה זקן א' שהלך לשטח הבית החיים והראה את מקומו של ציון המהרש"א כפי שהורגל לראות מימי קטנותו, ואח"כ הלכו לחפש בספרי העיירה ותמונות מהבית הקברות ומצאו את מקומו המדוייק.

7 יש לציין מה שמובא בס' כוכבי אור שבקהילת אוסטראה סבלו היהודים רבות מן הגויים המקומיים, ואחת הגזירות הקשות שנגזרו עליהם הייתה שכל לוויה שיצאה לבית העלמין היהודי חייבת לעבור דרך בית התיפלה של הגויים.

ליהודים לא הייתה ברירה והם נאלצו לעשות זאת. ותמיד כשהיו עוברים שם, היו מקבלים מנה אחת אפיים של צעקות, גידופים ואף הכאות מצד הכמרים של בית התיפלה. בבית התיפלה זו פעלו גם כוחות כישוף שהשפיעו על כל העוברים סמוך לה והעלו בהם מחשבות כפירה ועבודה זרה. כאשר הגיע זמנו של המהרש"א להיפטר מן העולם, ציווה לאנשיו שכאשר ילוו אותו לקבורתו יניחו על מיטתו את ספריו שחיבר – 'חידושי הלכות' ו'חידושי אגדות', וכאשר יגיעו למקום בית התיפלה יניחו את מיטתו על הקרקע.

בעת ההלוויה ליווה קהל רב מאוד את המהרש"א בדרכו האחרונה אל מקום מנוחתו, וכאשר הגיעו לקרבת הבית התיפלה החלו פעמוניה להרעיש, מיטתו של המהרש"א הונחה על הרצפה כמו שביקש, והנה לחרדת כל הצועדים לפתע הוא קם, התיישב על מיטתו והחל לעיין בספריו כאילו היה בין החיים, הכומרים שצפו בלוויה לא הבינו כיצד זה יתכן, אך היהודים שידעו שרבם הוא איש אלוקים קדוש ונורא הבינו שהולך לקרות נס, וכך היה – עם כל דף בחיבוריו שהעביר החלה בית התיפלה לשקוע באדמה יותר ויותר עד ששקעה כולה ונבלעה באדמה כאילו לא היתה, באותו הרגע עצם המהרש"א את עיניו וחזר למשכבו.

8 אמנם ידוע שבשעתו היה האוהל בליזענסק משני חדרים, באוהל הפנימי היה משכן קדשו של הרבי ר' אלימלך, ובחדר החיצון היה מקום מנוחתם של חמשה צדיקים ממשפחתו של הרבי ר' אלימלך, אחיו הרב ר' נתן, חתנו הרב ר' שמואל צורף, בנו הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק (הוא כתב את הנעשה אלימלך, ונסתלק כ"ח תמוז שנת תקס"ו), בנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק בעל האורח לצדיק (נפטר כ"ו אדר שנת תק"ע), ונכדו הרה"ק רבי נפתלי ב"ר אלעזר מליזענסק (נסתלק כ"ה חשון תקצ"ט). אמנם כהיום אין שם רק אוהל אחד, ובאמצעו מקום קבורת הרבי ר' אלימלך, ועל כותלי האוהל סביב תלוי טבלאות עם שמותיהם של הצדיקים אשר מקום קבורתם היה בחדר החיצון.

9 תחת אחד השיחים סיפר רבינו בזה"ל: "ווען צאנז (מנוחת קדשו של מוהר"ר חיים ז"ל וצאצאיו) האבן איך געהערט פון טאטן ז"ל אז מ'האט נאך די קריג צוריק געשטעלט דעם אוהל, נאך די קריג זענען אהיים געקומען אידן, אלעס איז געווען חרוב, צונומען, און זיי האבן צוריק געלייגט, נאכדעם זענען געקומען אנדערע אידן און געזאגט אז מ'האט נישט גוט צוריק געלייגט, און זיי האבן משנה געווען, אבער אלעס איז געגאנגען לויט דעם וואס מ'האט געדענקט.

אין צאנז זאגט מען איז געווען אזוי, ס'איז געווען דעם דברי חיים'ס מציבה, און שפעטער האט מען צוגעלייגט זיין זוהן דעם קרייזער רב, איין זון רבי מאיר נתן האט מען נאך געלייגט בחייו פון דברי חיים, ליגט ער דארט נאך פאר'ן דברי חיים, נאכדעם איז דער קרייזער רב, נאכדעם איז דא רבי משה'לע שיאווער, און נאכדעם איז דא רבי משה'לע שינאווער'ס א זוהן, אזוי אין די ברייט, און נאכדעם איז געווען רבי לייבוש וואס ער איז געווען דעם קרייזער רב'ס זוהן, בקיצור ס'איז געווען א פלאץ וואס מ'האט געקענט אריבער גיין אונטערן דברי חיים'ס קבר און ארויס קומען, און דער קבר פון רבי ליבוש מרדכי פון שינאוא וועו מ'האט געוואלט דארט לייגן איז נישט געווען קיין פלאץ נענוג פאר א קבר, איז מען געגאנגען און מ'האט אויפגעבראכן די וואנט פון אוהל כדי מ'זאל אים קענען לייגן און געמאכט א נייער וואנט דארט אביסל ארויסציר, אזוי אז ס'איז געווארן פלאץ פאר דעם קבר, און די וואנט האט מען שוין געמאכט אין תרצ"ב צי תרצ"ג אדער שפעטער איז שוין אנדערש געבויעט ווי אין תרל"ו וועו דער דברי חיים איז נסתלק געווארן, ס'האט זיך שוין נעריקט די וועלט זייט דעמאלטס, און מ'האט דאך צוואווארפן דעם גאנצן אוהל מיט אלע מציבות, איז וועו מ'איז צוריק געקומען האט מען געטראפן א שטיקל פון די נייע וואנט ס'איז נאך עפעס געבליבן

האדמו"ר מספקווירא: דער טאטע ז"ל האט געהאט א געוואלדיגע תשוקה קיין 'אנאטיווקא', דארט ווען דער טשערנאבלער מגיד ליגט. ווען רבי חיים טוועריסקי (אבד"ק טשערנאביל מב"פ) איז אהינגעפארן דאס ערשטע מאל (תמוז תשכ"ג בנוגע פינוי ציון מרן מהר"ד מספקווירא בעיר קיוב), האט אידם דער טאטע ז"ל זייער געבעטן צי ער קען טרעפן דעם ציון איז אנאטיווקא.

ממילא ביי די ערשטע נסיעה ווען דער עולם איז זיך שוין צופארן, האב איך געבעטן א צוויי–דריי אידן זאלן דאך בלייבן און פרואוון צו טרעפן דעם ציון, ווייל כ'האב געוואוסט אז דער טאטע ז"ל האט געהאט אזא השתוקקות צו דעם מקום. אבער קיינער האט נישט געוואוסט וואו דאס איז, ווייל ס'איז א קליין דערפל. ביז קוים עמיצער האט דאס געטראפן און ס'איז געווען דארט נאר א פעלד, ס'טוהט זיך היינט אהין און אהער אבער בערך האט מען יא געטראפן דאס פלאץ און מ'האט עס מאשר געווען מיט די שטעקענעס וואס האבן געוויזן וואו ס'איז דא א קבר.

רבינו: ווען איך בין געווען אין אנאטיווקא איז נאך דארט אויך גארנישט געווען, אין ארץ ישראל האבן זיי די חכמה צו זעהן מיט די אייזערנע שטעקענעס וואו ס'דא א חלל.

האדמו"ר מספקווירא: ס'איז דאך היינט ממש א הפקר דארט נעבעך, איז מען עוסק אביסל אפצוקויפן דעם שטח.

בנו הרה"צ רבי יצחק: מ'האט געטראפן אלטע מאפעס וואו מ'זעהט אז ס'איז געווען דארט א בית החיים. מ'האט געבויט אביסל אויף דעם.

רבינו: ס'זענען דא אינטערעסאנטע מאפעס וואס די אמעריקאנער מיליטער האט געמאכט ביי די קריג. מ'קען דאס טרעפן ביי די אמעריקאנער רעגירונג. כ'האב שוין אויך געזעהן פון די מאפעס בנוגע אנדערע פלעצער, אבער אכציג יאר צוריק איז נאכנישט געווען אזוי פארגעשריטן ווי היינט און ס'זענען שוואבע בילדער.

אין דראהביטש ליגט דער זיידע רבי אלעזר ניסן (בנו יחידו של מרן הישמח משה ז"ל), **רבי איציק'ל דראהביטשער** (אבי הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ל) **און רבי אשר סטאלינער.**[10]

מ'וויסט פון די מאפע וואו דער בית החיים איז, אבער אינעם בית החיים אליין וויסט מען נישט וואו זיי ליגן, ס'איז נישטא דארט גארנישט.[11]

ווען כ'בין געווען אין אניפאלי פאר דרייסיג יאר צוריק, איז נאכנישט געווען קיין עקסטערע קברים וואו דער גרויסער מגיד ליגט, און וואו דער רבי ר' זושא ליגט און אזוי די אנדערע.

דאס איז יא געווען, ס'איז געווען אויסגעגאסן אויף דער ערד צעמענט,[12] און דארט איז געשטאנען א קליין טעוועלע פ"נ

יסודות פון דעם, האט מען פון דעם אנגעהויבן צו גיין, לויט דעם האט מען געוואוסט דער ליגט דא און דער דא, אזוי האט מען דאס צוריק געשטעלט".

10 עיי' בס' בית קאמארנא (עמ' ס"ח) ...באותה שנה (שנת תרל"ג) נסע רבינו המהרי"א מקאמארנא לכפר טריסקוביץ שעל יד דראהביטש להתרחץ ולשתות ממעיני הרפואה אשר שם, גם הצדיק האדמו"ר ר' אשר מסטאלין שברוסיה בא שמה להתרחץ, ויכבדהו רבנו כבוד גדול ותקשר נפשו בנפשו, וכשהגיע זמן נסיעתו של הר"ר אשר זצ"ל משם, נפרד באהבה ובנשיקין מרבינו, ובאותה פרידה ביקשהו להר"א שאל יסע דרך עיר דרוהוביטש, כי הוא חש לו סכנה בדרוהוביטש, הר"ר אשר ענה לו שהוא יודע מזה ואף על פי כן הוא מוכרח לנסוע דרך העיר ההיא, הוא בא לדראהבויטש ביום ה' וחלה שם, כי תקפהו החולי רע ששרתה אז, וביום ועש"ק ט"ו באב בבוקר נפטר שם, לפני פטירתי רמז על אחת מחבילותיו, כשפתחוה מצאו שם תכריכים ואדמת ארץ ישראל מוכנה שלקח עמו לדרך, וטמנוהו שם בבית החיים.

11 בהוספות אחרת סיפר מרן רבינו שליט"א באריכות כדלהלן: ווען כ'בין געווען דאס ערשטע מאל אין אוקריינא (בשנת תש"א) האב איך געבעטן או כ'וויל אריין פארן קיין דראהביטש, דער זיידע רבי אלעזר ניסן ליגט דאך דארט, אבער זיי האבן געזאגט או אזוי ווי מ'האט נישט איינגעגעבן לכתחילה אין ניו יארק או מ'וויל דארט זיין, קען מען נישט טוישן.

נאכדעם ווען כ'בין שוין געווען א צווייטן מאל, בין איך יא געפארן קיין דראהביטש. כ'האב מיך ארום געדרייט א לאנגע צייט זוכן דעם ציון, אבער מ'האט נישט געטראפן, דער בית החיים איז דא, מ'וויסט אבער נישט וואו ס'איז זיין ציון, איינער האט מיר לעצטנס געזאגט או מ'האט געטראפן דארטן דעם ציון, אבער דעמאלסט האט מען געזען פלעצער וואס ס'איז געווען אוהלים, און דארטן זענען געווען מערערע אוהלים, רבי איציקל דראהביטשער ליגט אין דראהביטש, און רבי אשר'ל סטאלינער ליגט דארטן, און נאך (בס' זכרון אלעזר [ליקוטי חד"ת וסיפורים מהגה"ק ר' אלעזר ניסן ז"ל] (דף מ"ג) מובא רשימה מ"ג גדולים ורבנים שהיו שם בעיר הראהביטש), **במילא** וויסט מען נישט וואו רבי אלעזר ניסן ליגט, ס'איז א גרויסער בית החיים, ארום געצוימט מיט א מויער אבער אינעווייניג זעט מען גארנישט...

12 ע' בס' אלה מסעי (עמ' ס) כי בעת נסיעתו של רבינו בעל ברך משה ז"ל לקברי הצדיקים בשנת תשנ"ב, כשהגיע לעיר האניפאלי סיפרו האברכים העסקנים משם לרבינו, שמעמו מיהודי ישיש שהיה השו"ב בעיר סלאוויטא, שלאחר מלחמת העולם השניה נחרבו שלשת האוהלים [של המגיד הק' ממעזריטש, הרבי ר' זושא, ורבי לייב הכהן], ובא הוא היהודי השו"ב הזה בחשכת לילה במסירות נפש, ושפך צעמענט על מקום הקברים הקדושים לבל יתחללו בידי זרים תחת מלכות הרשעה, וככה נשאר מקומם המדוייק לפליטה עד היום הזה, ולאחרונה הקימו אוהל אחד על גבי שלשת הצדיקים, והקימו מחדש המציבות עם נוסחתם הישנה.

דוב בן אברהם (ה"ה המגיד הק' ממעזריטש ז"ל), משולם זושא בן אברהם (ה"ה הרה"ק הרבי ר' זושא ז"ל),[13] זעקם נעמען זענען געווען אויפגעשריבן, דער גרויסער מגיד, דער רבי ר' זושא, דער אור הגנוז רבי יהודה לייב הכהן, רבי דוד סופר, און די אנדערע.

האדמו"ר מספקווירא: ס'איז אינטערעסאנט אז דער טריסקער מגיד ברענגט אין ספר (מגן אברהם, לפורים) אויפן מאמר חז"ל (מגילה ז:) חייב איניש לבסומי בפוריא, אז מ'זאל זיך 'מבשם' זיין אזויווי ער האט געהערט פונעם פאטער דער טשערנאבלער מגיד, אז בשעת ער איז געווען ביים ציון פון די דריי צדיקים אין אניפאלי 'הריח שם ריח גן עדן'.[14]

טייטשט ער מיט דעם 'חייב איניש לבסומי בפוריא', אז מ'זאל זיך מבשם זיין אז מ'זאל פילן דעם ריח גן עדן! ווייזט אוים אז ס'איז נישט קיין קליינע בקשה...

הרא"מ: איין פלאץ וואו ס'איז נישט קיין ספק איז ביי די באבע צפורה'ס זיידע, רבי יעקב יוסף השני מאוסטראה. ער ליגט אין יאמפאלי און מ'האט געטראפן די ארגינעלע מציבה אויף פלאץ ליגעדיג. מ'קען ליינען די ווערטער פון די מציבה.

רבי מיכל זלאטשובער ליגט אויך אין יאמפאלי, אבער אין א צווייטע בית החיים.

רבינו: ביי רבי פנחס קאריצער איז אויך דא א מציבה אין שפיטיווקא, אבער מ'ווייסט אויך נישט אויף זיכער.[15]

כ'האב פונקט דעם שבת געזעדט דערוועגן מיט די אייניקלעך.

הרא"מ: ווען אונז זעמיר געווען דאם ערשטע מאל איז גארנישט געווען, דאם האט מען שפעטער געבויט.

רבינו: כ'בין געפארן דאם ערשטע מאל קיין אוקריינא פאר דרייסיג יאר צוריק. אזויווי ס'איז געווארן אביסל אפען האב איך געטראכט אז מ'מוז פארן.

ס'געווען צדדים אהער און אהין, און איך האב געכאפט און כ'בין געפארן... ווען כ'בין געווען אין בארדיטשוב איז נאכנישט געווען קיין אוהל אזויווי היינט, אבער א קבר איז געווען און ס'איז געשטאנען אויפגעשריבן אזוי, פ"נ רבי לוי יצחק 'בת' רבי מאיר 'זאב'..., אנשטאט 'ז"ל' איז געשטאנען 'זאב'.

האדמו"ר מספקווירא: ווער זענען געווען די 'שרייבערס' נעבעך... דאכט זיך מיר אז ס'איז געשטאנען דארט 'איש חשוב', אזוי האבן זיי גע'פסק'נט...

רבינו: אבער דער קבר פונעם קדושת לוי איז קראנט. יעצט האט מען אויפגעגראבן און מ'האט געטראפן אז ס'איז כמעט אויפ'ן זעלבן פלאץ.

ציון הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע ביאמפאלי

---

13 במגילת יוחסין שבספו"ס מים רבים (אות ס"י) כתב, וז"ל: ודע כי זאת נודע בעולם שרבינו הקדוש רר"א ואחיו הרה"ק רר"י זי"ע מאנפאליא היו אחים, ואמנם בהסכמת הה"ק הר"ר זושא על ס' נועם אלימלך דפוס לבוב שנת תרל"ו חותם בחתימתו בשם אביו 'במו"ה אברהם', ועל ס' גזוי יוסף עה"ת חותם בחתימת אביו 'במ"ל', ועל ס' יכין ובועז חותם 'במוהר"י', וכתבתי להרה"ג ר' זלמן מרגליות שליט"א אבד"ק דק"ק אניפאליא וכתב לי שבהעתק מציבתו יש שם אביו 'בר"א'.

גם כתב לי שהוא מקובל מאיש זקן שעשה תפילת קל מלא רחמים בבית החיים דשם בשם 'אליעזר ליפא'... ומה שהתחכמו המדפיסים זה בכה וזה בכה, טעות הוא, וכמכתבי כן הוא ללא שום פקפוק.

14 וז"ל שם: "שמעתי מאאמו"ר הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל, שבעת שהיה בהאניפאלע על קברי הצדיקים הרב המגיד הגדול וההה"ק ר' זוסיא וההה"ק ר' לייב כהן, הריח שמה ריח של גן עדן", עכ"ל.

15 עיי' בס' אמרי פנחס (ח"ב עמ' תע"ח) שהרה"ק רבי פנחס מקאריץ יצא מעירו כי רצה לנסוע להשתקע בארה"ק, בדרכו עבר רבי פנחס בערים שונות בוואהלין ובפאדאליא כדי להפרד מתלמידיו ומידידיו, בהגיעו לטראסטינעץ באו צדיקים רבים לקראתו, ביניהם תלמידו הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטיווקא שכבר ביקר קודם לכן בארץ ישראל, וחזר כנראה בתור משולח וידידו רבי חיים מקראסנא, בעת שהותו בטראסטינץ בקיץ תקנ"א חלה רבי פנחס מאד, וכמוצאי שבת אמר לתלמידיו כי הוא רואה שמן השמים אין מניחים לו לנסוע ובמקומו יסעו רבי יעקב שמשון משפיטיווקא ורבי חיים מקראסנא.

רבי פנחס חזר לשפיטיווקא מקום מושב גנו רבי יהודה מאיר, שם הכביד עליו חוליו וביום העשירי לחודש אלול יצאה נשמתו בטהרה במילים "מים חיים", ורבי פנחס נטמן בבית החיים הישן בשפיטיווקא, אך הגירסא המקובלת שרבי פנחס נקבר בבית החיים הישן אשר היתה בטבורה של העיר, והיום נהרס כליל ונבנו עליה בניני מגורים, ורק העמידו את מציבתו בהבית החיים החדש.

ס׳איז אינטערעסאנט אז אין די שטאט בעלזא האבן דורכגעשפאנט סיי די דייטשן און סיי די קאמוניסטן, און דער גאנצער בית החיים דארט איז חרוב – אויסער די מציבות פון די בעלזער רבי׳ם וואס זענען געבליבן ממש ארגינעל.[16]

הרא״מ: די מציבה פון די ערשטע רביצין די באבע מלכה (מגזע צדיקי בעלזא) האט מען הערשט געטראפן שפעטער. ס׳איז אויך די ארגינעלע מציבה.[17]

האדמו״ר מסקווירא: די טאכטער (הנפטרת ע״ה) איז טאקע אוועק ל״ע אין די יארצייט פון די ערשטע בעלזער רביצין – ח׳ אלול.

מ׳האט דערמאנט פון רבי פנחם קאריצער – ס׳איז היינט (י׳ אלול) די הילולא. די וואס זענען באקאנט האבן אויסגערעכנט אז זי (הנפטרת הרבנית מזוועהיל ע״ה) איז געווען ׳צעהן מאל׳ אן אייניקל פון רבי פנחם קאריצער.

רבינו: עטליכע מאל פון די וויזניצער זייט אויך.

האדמו״ר מסקווירא: מ׳זאגט נאך אז רבי פנחם קאריצער האט געזאגט, ׳ברוך גוזר ומקיים׳, אז ס׳מאכט זיך אמאל אז דער אויבערשטער שיקט א גזירה ח״ו וואס איז נישט אזא בא׳טע׳טע זאך, אבער ׳ומקיים׳ דער אויבערשטער גיבט כח אז מ׳זאל זיך קענען מחזק און דאס קענען איבערטראגן.[18]

האדמו״ר מבארנוב: ס׳שטייט פון רבי פנחם קאריצער (אמרי פנחם, אות שנט) אז תשעה באב בשעת מ׳זיצט אויף דער ערד און מ׳זאגט די קינות, דעמאלס איז א שטארקע עת רצון וויל דער אויבערשטער כביכול איז אויך שורה אין די בחינה.

האדמו״ר מסקווירא: אמאל ראש השנה נאכ׳ן דאוונענען איז דער גרויסער מגיד געשטאנען ביים פענסטער און ער האט נישט געמאכט קיין קידוש, האבן די גבאים געפרעגט וואס איז די סיבה, האט ער געזאגט אז ״ער זעהט אז רבי פנחם קאריצער האלט נאך אינמיטן דאוונענען און ער איז בוקע רקיעים, ממילא קען ער נישט מאכן קידוש ביז רבי פנחם קאריצער ענדיגט נישט׳.

האדמו״ר מבארנוב: דער קיוויאשדער זיידע (האדמו״ר רבי אלעזר שפירא ז״ל מקיוויאשד מח״ם למטה יששכר, שאר ישוב ועוד) האט דערציילט א פלא׳דיגע מעשה, י״ב אלול איז דער יארצייט פון רבי אלעזר לאנצוטער, א זוהן פונעם בני יששכר. דער רבי אלעזר איז אמאל געווען שטארק נישט געזונט, ממש מסוכן ל״ע, און ער איז געווען אין שפיטאל אין וויען, און זיין

---

16 סדר המצבות משמאל לימין, הראשון הוא מציבת קבורת הרה״ק השר שלום (נסתלק כ״ו אלול תרט״ז), המציבה השנית הוא של בנו הרה״ק רבי יהושע (נסתלק כ״ג שבט תרי״ד), המצבה השלישית הוא של הרה״ק רבי ישכר דוב (נסתלק כ״ב חשון תרפ״ז), ומצבה הרביעית הוא של הרה״ק רבי אלעזר בנו בכורו של השר שלום, וחרות על מצבתו שהיה קדוש מבטן אמו (נסתלק י״ט כסלו תרט״ב).

ועיי׳ בס׳ אלה מסעי שרביה״ק בעל הברך משה זי״ע סיפר בעמדו שם על בית החיים, שהרה״ק רבי אלעזר היה איש קדוש ונורא, ובעת שנסתלק בשנת תרמ״ב צוה אחיו המהר״י ז״ל שיניחוהו ברחוק ממצבת אביו השר שלום בריוח של שני קברים, ובשעתו לא הבינו את כוונתו מדוע צוה להניחו במקום ההוא דוקא, וברבות הימים התבוננו החסידים שהשאיר בדקדוק שני מקומות עבור שני רבני העיר אשר נפטרו שם עד המלחמה האחרונה ה״ה הרה״ק מהר״י והרה״ק מהרי״ד, ויהי לפלא.

17 עי׳ בס׳ תל תלפיות (עמ׳ 488) שהמציבה של הרבנית גם נחרבה בעת מלחה״ע השניה, והיתה טמונה בקרקע למעלה משישים שנה, ובשנת תשס״ו אינה לוועד ׳אהלי צדיקים׳ למצוא את המציבה ולהעמידה על מקומה הנכון ליד בעלה הקדוש.

18 עיי׳ בס׳ בארות המים (אמרי צדיקים): ... כמו שאמר כאדומו״ר הרה״ק עירין קדישין מהורא״י זצוק״ל מסאדיגערא באשכבתיה דבנו בכורו הרה״ק מו״ה שלמה זצוק״ל במה שאנו אומרים ברוך גוזר ומקיים, אשר בהשקפה הראשונה יש להתפלא על אומרו ברוך גוזר ומקיים, הלא לפעמים הי׳ טוב יותר להיות אינו מקיים להגזירה. אך הפירוש הוא כי נחזי אנן, למשל במלך בו״ד כאשר יגזור גזירה על בן חיל להלקותו מכה רבה איזה סכום, ולפעמים ימות ולא יגיע למחצה לשליש ולרביע מהמלקות אשר גזר עליו, אמנם בגזירת הבורא אינו כן, כי הוא גוזר ח״ו גזירה רעה ומקיים את האדם בחיים, שיוכל לסבול להגזירה... ע״ש, וכן מובא בס׳ דברי ישראל (כלל אורייתא אות ב).

רביצין איז געפארן צום ציון פון איר שוועער דער בני ישששכר און זי האט שטארק פארפירט דארט. זי איז געווארן אזוי פארמאטערט און זי האט זיך אוועקגעזעצט אינעם אוהל און זי איז איינגעשלאפן.

אזוי שלאפנדיג האט זי זיך גע׳חלומ׳ט אז זי זיצט אין שפיטאל נעבן איר מאנ׳ס בעט, און ס׳קומען אריין צוויי זקנים בעלי צורה און זיי זאגן איהם, ׳מיר זענען געקומען אייך ברענגען א רפואה פון גן עדן׳. האט ער געפרעגט, ׳ווער זענט עטץ?׳, האט איינער פון די צוויי געענטפערט, ׳אויפ׳ן עולם השקר האט מען מיך גערופן רבי פנחס מקאריץ׳, און איינער האט געענטפערט, ׳אין עולם הדמיון האט מען מיך גערופן רבי יעקב שמשון משפיטיווקא׳. די צוויי צדיקים, איינער האט גאזאגט ׳עולם השקר׳ און איינער האט גאזאגט ׳עולם הדמיון׳, און מיין זיידע ז״ל האט גאזאגט אז ס׳איז מסתבר אז רבי פנחס קאריצער האט גאזאגט ׳עולם השקר׳ ווייל ער האט דאך אלץ געארבעט אויף מידת האמת.

האדמו״ר מספקווירא: רבי פנחס קאריצער׳ס גאנצע עבודה איז אלץ געווען ווען ׳אמת, אמת׳.

האדמו״ר מבארנוב: האבן זיי גאזאגט אז זיי זענען געקומען ברענגען ׳א רפואה פון גן עדן׳, און די רביצין האט זיך אויפגעכאפט. האט זי געשריבן א טעלעגראם פאר׳ן מאן אז זי האט מתפלל געווען ביים ציון און זי האפט אז זי האט גע׳פועל׳ט, און ביים עק פונעם בריוו האט זי אזוי איינגעקנייטשט און דארט האט זי געשריבן, ׳שרייב מיך ווער ס׳איז געווען ביי דיר׳. האט ער צוריקגעשריבן א טעלעגראם אז ס׳זענען געווען ביי איהם ׳שני רבני פולין׳.[19] מיין זיידע ז״ל האט גאזאגט אז ס׳איז געווען א חידוש ווייל זיי האבן נישט געהאט קיין דירעקטע שייכות מיט די צוויי צדיקים, אבער שפעטער האט מען זיך שוין אסאך מאל משדך געווען מיט רבי פנחס קאריצער און רבי יעקב שמשון שפיטיווקער.

רבינו: רבי ישעי׳לע טשחויבער האט געגעסן קעסט ביי רבי יהושע׳לע בעלזער.

האדמו״ר מספקווירא: יא, רבי ישעי׳לע טשחויבער איז געווען אן אויידעם ביי רבי יחיאל קרילאוויצער, און רבי יחיאל איז געווען דעם מיטעלן בעלזער רב׳ס אן אויידעם.

רבינו: רבי ישעי׳לע איז אלם יונגערמאן אמאל זייער קראנק געווארן ר״ל און ער איז געווען ממש אין זייער א שווערן מצב, און די דאקטוירים האבן גאזאגט אז ׳די נאכט וועט קובע זיין׳, אדער וועט איהם ווערן בעסער אדער חלילה איז דערנאך. האט דער בעלזער רב גאזאגט אז ער וויל אויפזיין די נאכט און ער איז געשטאנען דארט ביים בעט, און רבי ישעי׳לע איז נעבעך געווען אין א באוואוסטלאזען מצב. אינמיטן האט דער בעלזער רב גאזאגט ווי רבי ישעי׳לע אטעמט אזוי אריין אויפ׳ן קול, אה, אה... און אביסל שפעטער האט ער געעפנט די אויגן און ס׳איז איהם בעסער געווארן.

האט איהם דער בעלזער רב גאפרעגט, וואס איז געווען דא? האט רבי ישעי׳לע גאזאגט, ׳כ׳האב גאזעהן מיין טאטן דער דברי חיים און ער האט מיך גאפרעגט, ׳ישעי׳לע וואס פעלט דיר?׳. האב איך גאזאגט, ׳זעהסט דאך אז כ׳בין נישט געזונט׳. האט מיר דער טאטע גאזאגט, ׳כ׳האב דיר גאברענגט אן עפל פון גן עדן, איך וועל אפשיילן דאס עפל און דו וועסט שמעקן דאס עפל און ס׳וועט דיר בעסער ווערן׳. דער פאטער האט אפגעשיילט דאס עפל און איך האב עס גאשמעקט, און ס׳איז מיר בעסער געווארן׳.[20]

---

19 מן הענין לציין שנסתלק ביום י״ב אלול שנת תרכ״ה בעיר וויען והובילוהו לעיר לאנצוהט ושם מנוחתו כבוד.

20 מרן רבינו שליט״א סיפר עובדא זו בקידושא רבא ביום שמיני עצרת תשס״ה, ואמר לפרש בזה הפיוט אמונים אשר נאספו ברכות נכספו וכו׳, הובילם לאהליהם לשלום וימצאו שם שלום וכו׳. דהנה דרכו בקודש של כ״ק מרן האמו״ר זללה״ה היה ביום שמיני עצרת לחלק תפוחים, כפי אשר נהג ק״ז מרן הדברי חיים, ומנהג קדמונים הוא (כמבואר בא״ד סי תרס״ט סק״א, ומקוה טהור בתרגום שני אסתר ג ח), ובוודאי כי גם עתה הוא ממשיך בעבודה זו כאשר היתה באמנה אתו בחיים חיותו ומחלק תפוחים לכל העם כל אחד זוכה לקבל תפוח מגן עדן אשר סגולתה נשגבה להמשיך רפואה וישועה בכל הענינים.

והנה הוה מרגלא בפומיה דאבותינו הקדושים להזכיר באלו הימים מאמר הזוהר הקדוש (פ׳ פנחס קח ריט:) שהאבות הקדושים באים מגן עדן העליון להשתתף בשמחת בניהם. וידוע שק״ז הייטב לב זללה״ה אמר פעם בעת ההקפות שהוא רואה את זקינו הישמח משה זללה״ה. וכ״ק מרן דו״ז זללה״ה היה רגיל לאמר (דברי יואל לשמח״ת עמוד תרטו) שהגם שאין אנו רואים אותם, אבל אנו מאמינים שהם נמצאים בכאן, עכ״ד. ואנו בודאי שאין אנו רואים מאומה, אבל מכל מקום אנו מאמינים בכל זה, ובטוחים אנו שבבואם מגן עדן העליון בימים האלו הם מביאים עמהם תפוחים מגן עדן לכל העם הנאספים להמשיך לנו ישועה בכל הענינים.

וזה יש לומר בכוונת הפייט, אמוני״ם אשר נאספו, ישראל מאמינים בני מאמינים אשר אף שאינם רואים מאומה, מכל מקום מאמינים שהאבות הקדושים נמצאים עמנו, ברכות נכספו, ומכח האמונה בהצדיקים זוכים להמשיך ההשפעות קדושות שמביאים הצדיקים עמהם מגן עדן, ועל כן הובילם לאהליהם לשלום וימצאו שם שלום, בברכה מרובה בני חיי ומזוני רוויחי וכל טוב.

האדמו"ר מספקווירא: דעם זוהן פון רבי ישעי'לע טשחויבער האב איך נאך געקענט. ס'איז געווען דא א זוהן רבי חיימ'ל האלברשטאם פון טשחויב. ער האט ארויסגעגעבן די שו"ת דברי חיים.[21]

רבינו: יא, רבי חיים האט געוואוינט דאהי (נפטר בשנת תשט"ז) איך געדענק רבי ישעי'לעם טאכטער פון ארץ ישראל, די רביצין רעכיל דבורה ע"ה (א"ח הרח"ק רבי חיים יצחק מטשערנאביל ז"ל הי"ד ואמו של הרה"ק רבי משולם זוסיא מטשערנאביל ב"ב ז"ל).

דער טאטע ז"ל (רביה"ק בעל ברך משה) האט געקענט רבי ישעי'לע'ן אליין אויך. זיין זיידע רבי שלום אליעזר'ל האט איהם אמאל מיטגענומען קיין צאנז אויף די יארצייט כ"ה ניסן, און דעמאלם האט ער איהם געזעהן.

מ'זאגט אז ער האט אויסגעזעהן אינגאנצן ווי דער פאטער דער דברי חיים, ער האט געהאט ממש די צורה.

והמשיך רבינו לספר: אין די טעג דארף אויך זיין די יארצייט פונעם טשערקאסער (י"ג אלול). דער טאטע האט דערציילט אז ער האט געהערט פון די באבע (הרבנית שרה מרים א"ח הרח"ק רבי שלום אליעזר'ל מראצפערט ע"ה) **אז** אינטערעסאנטע מעשה, דער טשערקאסער האט קודם געוואוינט אין הארנאסטייפל און שפעטער האט ער זיך אוועקגעצויגן קיין טשערקאס, און ער האט געשיקט דאס אייניקל רבי מאטעלע הארנאסטייפלער זאל איבערנעמען דאס רבנות אין הארנאסטייפל.

איינמאל האט דער זיידע געלאזט רופן זיין אייניקל רבי מאטעלע'ן אז ער זאל קומען צו איהם אויף שבת. איז ער געקומען צו פארן און ס'איז געווען א געהעריגע שבת. נאך שבת האט ער געוואלט אהיימפארן און ער איז אריינגעגאנגען און געפרעגט, 'דער זיידע האט דאך מיך גערופן'. זאגט דער טשערקאסער, "א, רוף אריין די באבע'. האט ער אריינגערופן די באבע'ן (הרבנית דבורה לאה ע"ה) און דער זיידע רופט זיך אהן, 'כ'האב א דין תורה מיט די רביצין, און כ'וויל אז דו זאלסט פסק'נען די דין תורה'.

האדמו"ר מספקווירא: נישט קיין 'געשמאקע' דין תורה...

רבינו: איז ער געבליבן שטיין אזוי... זאגט דער טשערקאסער, 'א מענטש לעבט דאך נישט אייביג, אמאל דארף מען זיך געזעגענען פון די וועלט – האב מיר אונז א סכסוך ווער ס'זאל קודם אוועקגיין'... ער האט געזאגט אז אויב ער זאל דארפן זיצן שבעה ל"ע וועט דאס איהם שטערן פון זיין עבודה, דאם איז נישט פאר איהם, ממילא וויל ער קודם אוועקגיין. האט די באבע געזאגט אז ס'קען איר נישט קומען אויפ'ן געדאנק אז זי זאל בלייבן אליין און זי וועט נישט הערן 'קידוש' פרייטאג צונאכטס פון איר מאן, ממילא וויל זי קודם אוועקגיין. נו, דאם אייניקל זאל פסק'נען...

האט רבי מאטעלע געזאגט, איך פסק'ן אז בייידע זאלן בלייבן לעבן און שוין.

זאגט דער זיידע, ניין, ער מוז פסק'נען קלאר. האט רבי מאטעלע געזאגט, 'מיך האט מער צוגעזירט דאם וואם די באבע האט געזעדט, און איך זאג אז די באבע האט רעכט!'. האבן זיי אנגענומען דעם פסק און זי איז טאקע אוועק פריער (ער"ח סיון תרל"ז) און קורץ נאכדעם איז דער טשערקאסער נסתלק געווארן ל"ע (י"ג אלול תרל"ז).

ר' מאטעלע הארנאסטייפלער איז אוועק ל"ע פלוצלינג אין א מוצש"ק, און זיין יארצייט איז אויך אום אלול.

האדמו"ר מספקווירא: יא, כ"ב אלול.

ס'איז געווען נאך א 'דין תורה' וואם דער הארנאסטייפלער האט געמוזט פסק'נען. דער עלטער זיידע רבי ישכר דוב מבעלזא איז געווען אן איידעם ביי רבי ישעי' זושא פון טשערנאביל, און ער האט געהאט א ברודער דער מאגרובער רב רבי ארי' לייבוש וואם איז אויך געווען אן איידעם ביי רבי אהרן טשערנאבלער'ס א זוהן, רבי מנחם נחום. די התונה איז געווען אין טשערנאביל און למעשה ווען ס'איז געקומען צו די התונה האט זיך געטוהן א פלפול צווישן טשערנאביל און בעלזא, רבי אהרן טשערנאבלער איז דאך שוין געווען א זקן, און וויבאלד אלע מחותנים זענען שוין דארט געווען, מ'רעדט פון אזא נסיעה פארצייטנס, האט ער געוואלט אז מ'זאל שוין מאכן די צווייטע התונה אויך באלד נאך די ערשטע.

חוץ דעם האט רבי אהרן געוואלט אז בייידע קינדער זאלן בלייבן אויפ קעסט אין טשערנאביל. די רביצין דארט האט געמאכט קולות און זי האט געזאגט א לשון אז דאם איז נאך ערגער ווי 'פאניע' (הצאר הרוסי) וויל מ'וויל איר צוגענומען 'בייידע זוהן'... מ'האט זיך נישט געקענט משווה זיין, האט רבי אהרן טשערנאבלער געזאגט אז וויבאלד דער הארנאסטייפלער איז דא אויפ די התונה, זאל ער פסק'נען. ווען מ'האט איהם געזופן אז ער זאל פסק'נען, האט ער זיך

---

21 נולד בשנת תרט"ב בעיר בעלזא לאביו ר' ישעי'לע מטשעהויב ולאמו הרבנית פריידא בת ר' יחיאל מקרילאוויץ בן ר' משולם זוסיא מזינקוב וחתן מהר"י מבעלזא.

בשנת תרנ"ט נשא את בת ר' מנשה מאריליוס אב"ד ראפשיץ בן ר' מנחם מנדל (חתן ר' דוד מדינוב) בן ר' יצחק מראפשיץ (חתן ר' מנשה מראפשיץ) בן הרה"ק ר' שמעון מיערוסלאב, בשנת תרפ"ד נסע לארה"ב, ונסתלק א' דחוה"מ פסח תשט"ז ומנו"כ בוועלוואד-לאנג איילאנד.

געבעטן ברחמים אז מ׳זאל איהם ארויסלאזן, ער זאל מכריע זיין צוויישן רבי אהרן טשערנאבלער און דער מיטעלער בעלזער רב?!.. אבער רבי אהרן האט נישט נאכגעלאזט, און ער האט געמוזט אויסהערן ביידע צדדים און ער האט מכריע זיין אז די חתונה פונעם מאגרובער רב זאל טאקע זיין באלד נאך די שבע ברכות פונעם עלטער זיידן (מהרי״ד מבעלזא), און וועגן דעם ׳קעסט׳ דארפן טאקע נישט ביידע בלייבן, נאר דער עלטער זיידע ז״ל זאל בלייבן אויף קעסט אין טשערנאביל און דער מאגרובער רב נישט.

רבי מענדעלע גארליצער (בנו של הרה״ק ר׳ אלישע אב״ד גארליץ ז״ל שהי׳ חתן הרה״ק ר׳ מאטעלע מהארנאסטייפל ז״ל) **האט מיר געזאגט** אז דער עלטער זיידע ז״ל דער בעלזער רב האט איהם גזאגט, ״דו וייסט פארוואס כ׳בין דיך אזוי שטארק מכבד? ווייל דיין זיידע דער הארנאסטייפלער האט מיר איינגעטיילט אז איך זאל בלייבן אין טשערנאביל״.....[22]

האדמו״ר מגארליץ: דער הארנאסטייפלער זיידע איז דעמאלט אלט געווען אינגאנצן זיבן און צוואנציג יאר.

דער פעטער רבי מענדל האט געזאגט אז דער פריערדיגער רב האט איהם גזאגט, ׳כ׳בין דיך נישט מכבד אלם בנן של קדושים, אלם צאנזער אייניקל, אלם בעלזער אייניקל, נאר פשוט אלם הכרת הטוב פאר דיין זיידן רבי מאטעלע הארנאסטייפלער׳...

האדמו״ר מסקווירא: יא, אזוי האט ער געזאגט, נישט אלם דעם און נישט אלם דעם... כ׳האב עם נישט געוואלט זאגן באריכות.

רבינו: מ׳איז לעצטענס צוגעקומען צו די ארכיוון אין רוסלאנד און מ׳האט געטראפן דאקומענטירט פונקטליך ווי זיי האבן נאכגעקוקט דעם מיטעלן בעלזער רב ביי די נסיעה ווען ער איז געפארן צו די חתונה קיין טשערנאביל, פונקטליך די נומער פון זיין פאס, ווען ער איז דורכגענאנגען די גרענעץ, ער איז פארשריבן דארט מיטן נאמען ׳אזויץ רוקח׳ און דער חתן הייסט ׳בערקו׳, און געניו ווען די רביצינ׳ס זענען דורך דעם גרענעץ...

דער געהיים-פאליציי איז זיי נאכגעפארן און זיי האבן אויפגעשריבן פונקטליך וואו זיי האבן געזעכטיגט און וואו זיי זענען געווען אויף שבת. רבי יהושע׳לע בעלזער האט גערעדט אן איידעם רבי משה מרדכי פון מקארוב, איז ער געווען ביי אים אין מקארוב אויף שבת.

און אזוי איז פארשריבן פונקטליך ווען זיי זענען אריין און ווען זיי זענען ארוים.[23]

האדמו״ר מסקווירא: ס׳איז געווען דעמאלט די ׳צאדיקאוו׳ גזירה,[24] זיי האבן חושד געווען אז זיי ווילן עפעם טוהן קעגן

---

22 גודל התקשרותו לטשערנאביל עיי׳ בס׳ ילקוט מאורי אור (עמ׳ רע״ט) שהרה״צ רבי משולם זושא מטשערנאביל ז״ל סיפר שפע״א היה בבעלזא והלך לבקר דודתו הרבנית של הרה״ק המהרי״ד מבעלזא זי״ע וסיפרה לו שבעלה הק׳ היה בכל יום אחר התפילה בשעת קיפול התפילין מדבר מחו״ז הרה״ק רבי אהרן מטשערנאביל זי״ע, ופע״א שכח, וכשבא לביתו נזכר שלא דיבר מזקה״ק, אבער וואס קען מען רעדן מיט א אידענע, אז דיבר עמי מחדרו ומביתו היכן עמדו השולחנות והכסאות.

23 ראה קו׳ ׳אור הצפון׳ בעלזא (גליון מז, עמ׳ מז-נח) העתק ותרגום כל הרשימות האלו שמצאו בין הארכיון באוצר הממשלה בעיר קיוב, אודות נסיעת הרה״ק מהר״י מבעלזא זי״ע מגאליציע לטשערנאביל ברוסלאנד בקיץ תרכ״ו, לחתונת שני בניו הרה״ק מהרי״ד מבעלזא זי״ע והרה״ק מהרא״ל ממאגרוב זי״ע.

וע״ע ספר ׳בעלזין צדיקים׳ סקווירא (עמ׳ ז-סא) העתק ותרגום חילופי מכתבים בין הגובערנאטער של קיוב למושל המחוז שנתגלו בין הארכיון הנ״ל בעיר קיוב, אודות הרשיונות לנסיעת האחים הרה״ק רבי אהרן מטשערנאביל זי״ע והרה״ק רבי איציקל מסקווירא זי״ע למקארוב, לחתונת הרה״ק רבי ברוך מאיר מאזיראניץ זי״ע חתן הרה״ק רבי יעקב יצחק ממקארוב זי״ע בקיץ תרכ״ה.

24 כן היו נקראים הצדיקים בפי הצוררים ממלכות רוסלאנד, שהציקו את הצדיקים המפורסמים אשר היו להם השפעה על עדת החסידים.

הגזירה ׳צאדיקאוו׳ עצמה היתה על ראש צדיקי בית טשערנאביל האמורים לעיל בשנת תר״כ. מני אז, ובמשך שלושים שנה, עד שנת תר״ן בערך, עמדה הגזירה במלוא תוקפה על החצרות מגזע הקודש דטשערנאביל.

הגזירה, "גזירת צדיקאוו", קבעה כי חייבת להיות ביקורת תמידיית מטעם נציגי השלטון על כל אורחותיהם של הצדיקים הללו מגזע הקודש טוועלסקי, והמפקד-המושל העליון של מחוז קיעוו, "גובערנאטור", כותב במכתב: "בעצם היינו צריכים לשלוח את כל הצדיקים מכל המחוז בכדי להמעיט את השפעתם על ההמונים, אך עצה זו לא מועילה, כפי שכבר הוכח בפרשת הצדיק פרידמאן מרוזין, שמעת אשר הוכרח לעזוב את הארץ גדלה השפעתו הרבה יותר"...

והגזירה היתה בעיקר על צדיקי בית טוועלסקי, כי הם הירבו לנסוע, ודרכם היה שהיו נוסעים לעיירה מסויימת, וכל אנשי העיירה היו באים לקבל פניהם וגם מכל הסביבה ההיא היו באים לעיירה ההיא להיות במחיצתו של הצדיק, לידענות לאורו ולקבל ממנו עצה ותושיה, ומנהגם הי׳ לצאת לעיירות מיד אחר החגים עד ימי החנוכה, ואחר חנוכה שוב נסעו עד פורים, וכן מיד אחר הפסח עד שבועות וכן אחר שבועות עד חודש אלול, ולמעשה לא היה מגיעים לעיירה אחת יותר מפעם אחת בשנתיים או יותר, שהיו הרבה עיירות ובכל סביבה היה עיירה מסויימת שלשם היו מגיעים, ובכל מקום שהרבי היה מגיע התקבצו מכל הסביבה והיה בעיירה ההיא כעין חג.

די מלוכה. זיי האבן חושד געווען? זיי האבן געזוכט צו טשעפענען....

רבינו: די רוסישע רעגירונג האט זיי גע׳רודפ׳ט.

דער זיידע רבי שלום אליעזר׳ל האט דאך געוואוינט צעהן יאר ביים שווער אין הארנאסטייפל, ביז מ׳האט אידם משלח געווען, מ׳האט איהם פשוט געהייסן גיין.

דער שינאווער רב האט געהאט א זוהן וואם האט געהייסן רבי נפתלי, וואם ער איז אויך געווען אן איידעם אין טשערקאס, בייַ רבי מאטעלע הארנאסטייפלער׳ס פאטער.[25]

דער רבי נפתלי איז אוועק זייער יונג ל״ע אהן קיין קינדער ל״ע, און דער שינאווער רב איז געפארן קיין טשערקאס, דאס איז אין רוסלאנד, מיט׳ן זוהן רבי משה׳לע שינאווער וועלכער איז געווען דער גדול האחים, צו געבן חליצה פאר די אלמנה. בשעת׳ן מעמד חליצה איז רבי מאטעלע אויך געווען, און ס׳איז געווען א בית דין וואם האט אנגעפירט מיט די חליצה. אינמיטן די חליצה האט זיך געמאכט עפעס א שאלה, און ס׳זענען געזעצן דארט תלמידי חכמים און מ׳האט נושא ונותן געווען, און רבי מאטעלע איז געווען שטיל, ער האט זיך נישט אנגערופן ביים נאנצן פלפול.

ווען מ׳האט געענדיגט די חליצה, פרעגט איהם דער שינאווער רב וואם איז געווען א שוואגער זיינער,[26] ׳ס׳איז געווען דא א שאלה, האסט גארנישט געהאט וואם זיך אנצורופן און צו זאגן?׳. פרעגט ער, ׳וואספארא שאלה?׳ זאגט דער שינאווער רב, ׳דו וייסט נישט וואספארא שאלה? דו ביסט דאך דא געזעצן, האסט נישט מיט געהאלטן?׳ זאגט ער, ׳כ׳האב גארנישט געהערט׳. פרעגט ער ׳וואם הייסט דו האסט גארנישט געהערט?׳ זאגט רבי מאטעלע, ׳כ׳וועל דיר זאגן, דער נפטר רבי נפתלי איז דא געשטאנען און ער האט אזוי גע׳לאכט אז כ׳האב נישט געקענט אראפנעמען מיינע אויגן פון איהם, ממילא האב איך גארנישט געהערט׳...

האדמו״ר מספקווירא: ער האט נישט געקוקט אויף עפעס אנדערש...

ס׳איז א באקאנטע זאך, מסתמא וויסט מען וועגן דעם, אז דער הארנאסטייפלער האט געהאט א צער פון דעם וואם ס׳איז ביי איהם פארברענט געווארן טייערע כתבים. ער ברענגט דאס (בספרו עמק החכמה, פ׳ אחרי) אין א הספד אויפ׳ן טאלנער.

רבינו: יא, ער האט געהאט א שריפה און ער שרייבט, ס׳איז אינטערעסאנט, אין דעם הספד אז ער האט געהאט א חיבור פונעם קדושת לוי אויף כתובות.

האדמו״ר מספקווירא: ׳בפלפול עצום׳.

ער איז אויך מספיד דעם ספר פונעם זיידן דער טשערקאסער, אז דאס וואם איז געבליבן (בספרו עמק תפילה) איז א מעט דמעט פונעם ספר. ער באקלאגט זיך אויך אז ער האט געהאט א ספר אויף שמות גיטין ׳אשר טפחתי ורביתי בעמל דעה ובינה׳, און ער איז זיך געוואלדיג מצער אז ס׳איז פארברענט געווארן ל״ע.[27]

וסיפר א׳ מהצדיקים מנכדי בעל תשואות חן מליניץ שפ״א נסע לעיירות ובאותה תקופה היתה גזירה מאת הצאר שהצדיקים לבית טוועדסקי לא ייצאו מעירם, כיון שידע פעולתם הק׳, וכשנתפס הנ״ל הוכיח שאין הוא ממשפחת טוועדסקי והתפלא השוטר ואמר: ״לא ידעתי שיש צדיקים שאינם בשם טוועדסקי״.

ועיין בס׳ אמת ויציב (ח״ג) ובס׳ ספרן של צדיקים (עמ׳ מ״ט) שבעת המסירה על צדיקי בית טשערנאביל המפורסם בשם ׳גזירת צאדיקאוו׳ באו אל הרה״ק ר׳ אהרן מטשערנאביל זצוק״ל לחקור עליו, ושאלו האם אתה ׳צאדיקאוו׳, א״ל הן אני צאדיקאוו, אמר השר שיחתמו שני עדים שהוא הודה בעצמו שהוא צאדיקאוו, תמה הרה״ק, וכי צריך אני עדים שאני צאדיקאוו, השמים והארץ יעידו שאני צדיק, ועל השולחן היו מונחים פתקאות, ושאל השר ההוא על מהותם, השיב הרה״ק מי שיש לו בקשות נותן לי פתקא שאתפלל בעדו, ולהוראת השר לקחו הפתקאות וכרכו אותם במטפחת, וגם הסידור היה מונח על השולחן וכתובים בו שמות אנשים, ולשאלת השר, אמר הרה״ק כי גם כאן כתובים בקשות, ולקח השר גם הסידור והתחיל ללכת החוצה, אמר הרה״ק וכי גם הסידור לקחו, במה אתפלל, והלך הרה״ק וחטף ממנו הסידור, ונתפחד השר ואמר לאנשיו הוליכו אותי החוצה, כי לא אדע מה היה לי, וכשהוליכוהו חוצה אמר השר, כמעט פרחה רוחי מפחדו, ומעולם לא ראיתי איש שמטיל אימה ופחד כמותו.

כאמור, הגזירה הזרגשה מאד בהגיע עת דודים, כשנישאו בני ונכדי הצדיקים הק׳, וכידוע השתדכו הני צדיקים פעמים רבות זה בזה, וכל אימת שהיו צריכים לצאת ממקומם הוכרחו לקבל אישור הממשלה שהקשתה עליהם קשיים רבים. כך גם כל אימת שביקשו לעלות על ציון אביהם המגיד הק׳ מטשערנאביל ז״ל שנטמן בכפר אנאטיווקא, לא בנקל עלתה להם להגיע למחוז חפצם, שכן כל פעם שאחד מן הצדיקים יצא ממקומו נתקבצו ובאו מאות ואלפים להקביל את פניהם בחרדת קודש ובכבוד מלכים, והדבר היה לצניים בעיני השלטון.

25 ה״ה הרה״ק רבי משולם זוסיא יצחק אויערבאך ז״ל אבד״ק טאלמיטש, חתן הרה״ק מטשערקאס ז״ל.

26 כי הרה״ק ר׳ מאטעלע מהארנאסטייפל ז״ל הי׳ חתן אביו הרה״ק מרן הדברי חיים ז״ל.

27 וזל״ק ב׳עמק החכמה׳ (אחרי) בהספדו על הרה״ק מטאלנא זי״ע ועל אביו הרה״צ ר׳ זושא מטאלמוטש זצ״ל: ״ואחר עבור איזה שבועות נלקח מאתי עט״ר מר אבי הרה״ח המפורסם הכ״מ איש שהכל בו, ובו ודאי נתקיים בי ׳כי מפני הרעה נאסף הצדיק׳ כי ה׳ ימים אחרי פטירת מר אבי הכ״מ נתייסרתי מד׳ שנפלה תבערה ונשרף כל חצרי ובית המדרש וכל

הרא"מ: כ'געדענק אז ביי איינע פון די וויזיטן אדער ביי א ניחום אבלים, האט דער טאטע דער ברך משה געזעדט פונעם גדלות אין 'נגלה' פונעם טשערקאסער.

האדמו"ר מפקווירא: ס'איז דא א צווייטער הספד פונעם הארנאסטייפלער אויפ'ן זיידן דער טשערקאסער. דארט (בספרו עמק החכמה, פ' ואתחנן) איז ער מספיד דעם זיידן דער טשערקאסער צוואמען מיט'ן שווער דער צאנזער רב.

רבינו: ער רעדט דארט זייער גרויס פונעם זיידן.[28]

האדמו"ר מפקווירא: כ'האב געהערט זאגן אז דער הארנאסטייפלער איז נישט געווען אינדערהיים בשעת די שריפה ל"ע, און ווען ס'איז געקומען די ידיעה אז ס'איז פארברענט געווארן דער ביהמ"ד און דער גאנצער הויף, און די כתבים, האט ער געהאט א געוואלדיגע צער, נאכדעם ווען ער איז געווען אזוי צובראכן, האט ער זיך געוואלט מחזק זיין און ער האט זיך אנגערופן, 'ס'שטייט דאך (ברכות ס, ה) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, און די גמרא (ברכות ס:) איז נאך מוסיף אז ס'דארף זיין 'לקבולינהו בשמחה'. נו וואם וואלט געווען אויב ס'וואלט געקומען יעצט א ידיעה אז כ'האב באקומען א גרויס פארמעגן, וואלט איך דאך געווען בשמחה!', האט ער געזאגט פאר די חסידים זיי זאלן טרונקען לחיים, אויב ס'דארף זיין 'כשם שמברך על הטובה', וויל ער יעצט אויך טרונקען לחיים..... ווען די חסידים האבן דאס געהערט האבן זיי טאקע געטרונקען לחיים.

שפעטער האט זיך אנגערופן איינער פון די חסידים, אויב טאקע 'כשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה', אונז האבן געזעהן פון אנהייב בשעת ער האט געהערט די ידיעה, אז דער רבי איז נישט געווען אזוי בשמחה? האט דער הארנאסטייפלער געענטפערט אן אינטערעסאנטע זאך, 'מ'קען נישט משנה זיין קיין טבעיות. בשעת א איד הערט נישט קיין גוטע זאך ח"ו ציפט עם איהם, נאר וואם דען? שפעטער דארף מען זיך מחזק זיין. די גמרא (פסחים קטו:) זאגט אן הלכה אז 'בלע מרור לא יצא', אויב ער האט בולע געווען דעם מרור און ער האט עס נישט צוקייט, האט ער נישט יוצא געווען, ווייל די מצוה איז אז ער זאל עפעס פילן דעם מרור. אודאי דארף מען זיך נאכדעם מחזק זיין, אבער טאמער האט ער דאס געוואלט בולע זיין אז ער זאל דאס 'אינגאנצן נישט פילן' איז לא יצא'....

האט ער זיי דאס געענטפערט, פון אנהייב האט ער מקיים געווען אכילת מרור, מ'קען נישט משנה זיין די טבע, נאר שפעטער האט ער זיך געמאכט א חשבון אז אויב דער אויבערשטער טוהט עם איז עם זיכער גוט און ס'וועט זיכער ארויסקומען א טובה פון דעם, און דעמאלם האט ער געהייסן טרונקען לחיים....

רבינו: וועלכער שינאווער רב האט פארלוירן דעם זוהן ר' נפתלי, האט ער געזאגט, 'ס'האט מיך אזוי געשטערט צו לערנען און צו דאווענען, אז כ'האב געבעטן דעם באשעפער אז כ'זאל פארגעסן אז כ'האב געהאט א זוהן רבי נפתלי'...

האדמו"ר מפקווירא: בעצם שטייט דאך (ברכות נה:) 'גזירה על המת שישתכח מן הלב' אחר י"ב חודש, נאר ווייזט אויס אז ער האט געוואלט אז ס'זאל אים שוין פריער נישט שטערן...

רבינו: ביים פעטער ז"ל דער דברי יואל איז געווען א מעשה, אז איינער איז געקומען פון סיגוט און ער האט געברענגט א בילד פונעם 'אוהל' אין סיגוט. אינעם אוהל ליגן דער ייטב לב מיט די רביצין, דער קדושת יו"ט מיט די

אשר לי וב"ה אשר הצילנו עם נפשות. גם מספרי היקרים נשרפו עד למרבה, ועוד זאת עיני עוללה לי מכל בנות עירי על אבידה שאינה חוזרת: האחד חיבור מלא בכת"י עצמו של הגאון הק' מבארדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע ועכ"י על גמ' כתובות בפלפול עצום, וכתבתי אותו על העתק נכון להיות ראוי להדפסה ובדעתי היה לקובעו בדפוס.

"ועוד זאת יותר אשר היה חיבור מדיבורי קודש של האזמו"ר הקדוש והטהור [מטשערקאס] זי"ע אשר דרוש דרש מדי שבת בשבתו להלהיב לב העם בדבריו הק' היוצאין מלהבת אש, ועל אשר לא היה מסודר כראוי גם לא ניתן כראוי על הכתב רציתי ליקח פנאי בעצמי לסדרו כראוי, ורבות אשר סדרתי לנכון ובאמת נתרשלתי בזה אולי מפני זה נענשתי על כל זה, עתה ניתן מחמד עיני לשריפת אש. גם לרבות ספר שלם שהיה לי על שמות בגיטין אשר טפחתי ורביתי בעמל דעה ובינה אשר חנני ד', גם הוא ניתן ללהב, וב"ה על שאר חיבורי היקרים בעיני אשר ניצולו".

28

וזל"ק בעמק החכמה שם בא"ד: "ומעתה כמה ראוי להתאונן לנו ולהספיד על מה שחסרתי ואוי לנפשי, כמה טובה אבדתי ושתים הנה קרה לי בשנה אחת, אשר מקודם נלקח מאתנו הנשר הגדול שר התורה חותני האזון הק' מסאנדז זי"ע ועכ"י, ואחרון הכביד זקני הק' והטהור המפורסם איש אלוקים קדוש ונורא הכ"מ אשר אמרנו בצילו נחיה בגוים, אבי אבי רכב ישראל ופרשיו".

וע"ע להט לשונו של הרה"ק מהארנאסטייפל בהקדמתו לספר 'עמק תפילה' לזקנו הרה"ק מטשערקאס וזל"ק בא"ד: "ואיש אלקים קדוש היה שורה בתוכינו הי ניהו האזמו"ר הרה"ק והטהור המפורסם בוצינא קדישא עילאה רבא ויקירא אשר כל עין ראתה קיהן אור פניו הקדושות יעידון ויגידון כי יראת ד' היה חופף עליו כל היום מרנא ורבנא הרב ר' יעקב ישראל יצוקללה"ה. ובעודו בחיים חיותו עוד זכינו לשיחתו את דברות קדשו בלהבת אש האמר מדי שבת בשבתו לעורר לבבות בני ישראל המעוטפים ומקושרים ליעקב בנקודה פנימיות אשר תשכון בקרבם וכו', ודבריו הק' היו עושים רושם בנפשם בכל אחד כפי ערכו והכנתו" יעו"ש.

רביצין, און דער זיידע דער עצי חיים מיט די רביצין. דעם פעטערס׳ם א טאכטער, רחל, זי איז געווען די סיגוטער רביצין, דעם טאטנס׳ם א ברודער רבי זלמן לייב (כ״ק הגה״ק אבד״ק סיגוט ז״ל הי״ד) איז געווען אן איידעם ביים פעטער ז״ל, און זי איז אוועק יונגערהייט ל״ע און זי ליגט אויך אין אוהל נעבן די באבע, זיין מאמע (א״ח מרן הקדושת יו״ט ז״ל).

וועלכע דער איד האט געברענגט דאס בילד פונעם אוהל, רופט זיך דער פעטער ז״ל אהן, ׳כ׳זעה דא איינעם צוגעלייגט, וועל איז דא צוגעלייגט צו די מאמע׳ן? וועמען האט מען דא צוגעלייגט?׳. ס׳האט געזומען אפאר מינוט ביז ער האט זיך געכאפט אז דאס איז זיין אייגענע טאכטער....

וועלכע דער מוזשאיער רב (הגה״צ ר׳ מנחם מענדל רובין ז״ל האדמו״ר ממוזשא, חתן כ״ק רבי חיים מאיר יחיאל הורוויין ז״ל אבד״ק רייזנשוב, חדב״נ מרן הקדוו״ט ז״ל) האט התונה געמאכט א טאכטער, האט ער געוואלט וויסן צי דער טאטע פון די כלה טאנצט מצוה טאנץ מיט די הענט אדער מיט א גארטל. האט ער געפרעגט דעם פעטער ז״ל, ׳וועלכע דער רבי האט געטאנצט מיט רחל׳ע, וויאזוי האט ער געטאנצט? מיט א גארטל צי מיט די הענט?׳. פרעגט דער פעטער ז״ל, ׳מיט וועם?׳, זאגט ער, מיט רחל. ׳ווער איז דאס?׳, זאגט ער נאכאמאל, מיט רחל. און דער פעטער ז״ל פרעגט וויטער, ׳ווער?׳ – ביז ער האט געכאפט... אבער ער האט שוין נישט געענטפערט אויף די שאלה. וועלכע דער מוזשאיער רב איז ארויסגעגאנגען, איז דער פעטער ז״ל געווען פארטראכט א לאנגע צייט און ער האט זיך אנגערופן: ׳כ׳האב ניטאמאל געדענקט אז כ׳האב געהאט אמאל קינדער׳... אזוי האט ער זיך מתנצל געווען.

האדמו״ר מספקווירא: ס׳איז א פלא׳דיגע זאך, דער טאטע ז״ל האט דאך אויך געהאט אזא זאך ליידער מיט די עלטסטע טאכטער (הרבנית פיגא מלכה ע״ה), זי איז געווען דער זיווג ראשון פונעם שוואגער (האדמו״ר התורת מרדכי מוויזניץ ז״ל). באלד נאך די חתונה איז זי נעבעך נישט געזונט געווארן ל״ע, און א יאר שפעטער איז זיך אוועק ל״ע און זי האט נישט איבערגעלאזט קיין קינדער ל״ע. ס׳איז געווען א שטארקער צער און בשעת מעשה האט זיך דער טאטע ז״ל זייער מצער געווען, אבער נאכדעם וואס ס׳איז געווען די לוי׳ האט מען מער נישט געטארט דערמאנען דעם נאמען. אונז זענען געווען קינדער און אונז האבן נישט געוואוסט קיין טעמים, אבער מ׳האט נישט געטארט דערמאנען דעם נאמען.....

בשעת די לויה איז די מאמע הרבנית ע״ה געווען פארשטייט זיך וויאזוי... און דער טאטע ז״ל האט זיך געגעבן א בייג צו צו איר, ׳נו, מ׳טאר דאך נישט׳. וועלן מ׳איז אהיימגעקומען פון די לויה האט דער טאטע ז״ל געזאגט, ׳ביז יעצט האט מען געטוהן וואס מ׳האט געקענט, אבער פון יעצט דארף מען וויסן אז דער אויבערשטער האט דאס געטוהן און מ׳דארף עס מקבל זיין׳. כ׳האב נישט געוואוסט פארוואס, אבער כ׳האב געוואוסט אז מ׳טאר נישט דערמאנען דעם נאמען. ער אליין האט געזאגט אז ׳ער האט זיך נישט געוואלט אריינברענגען אין קיין עצבות ח״ו׳.

זי האט דאך קיינעם נישט איבערגעלאזט, און ס׳זענען געווען אנדערע וואס האבן געוואלט אז דער טאטע ז״ל זאל זאגן ׳קדיש׳, אבער ער האט נישט געוואלט. ס׳איז ממילא נישט דער מנהג אזוי, אבער געזאגט האט ער דעם טעם וויל ער דאוונט דאך אין א שטוב, און ׳ער וויל נישט אז דאס גאנצע יאר וועלן ער וועט ארוים פון שטיבל צו זאגן קדיש, זאל ער נאכאמאל דערמאנען פאר יעדן איינעם און מ׳זאל זיך נאכאמאל מצער זיין׳. האט ער געשטעלט ר׳ משה גבאי אז ער זאל זאגן קדיש.

רבינו: דער טאטע ז״ל (רביה״ק בעל ברך משה) האט דאך אויך פארלוירן א טאכטער ל״ע (הרבנית חי׳ ע״ה). איז די מאמע ע״ה איינמאל אריינגעקומען און זי האט זייער געווויינט. האט דער טאטע ז״ל איר געזאגט אזוי, דער זיידע רבי שלום אליעזר האט געהאט א זוהן רבי חיימל וועלכער איז געווען א דיין אין שטאט סאטמאר, און ער איז אוועק נעבעך אום (י״ט כסלו) תש״ג, און די באבע ע״ה האט זייער געווויינט, זי איז געווען זייער צובראכן.

האט דער זיידע רבי שלום אליעזר׳ל איר געזאגט און געוויזן מיט די פינגער פינגערס, ׳זאלסט שטענדיג געדענקען **א׳ ב׳ ג׳ ד׳ ה׳**. ווער האט דאס געטוהן? **א׳**ונזער **ב׳**אליבטער **ג׳**רויסער **ד׳**ערבארעמדיגער **ה׳**ייליגער באשעפער׳... האט דער טאטע געזאגט אז דאס דארף מען אלעמאל חזר׳ן, א׳ ב׳ ג׳ ד׳ ה׳...

האדמו״ר מספקווירא: מיין שוועסטער (הרבנית מראחמיסטריווקא תליט״א) דערציילט אלעמאל אז זי איז אמאל געווען באזוכן ביי א אידענע וואס האט נישט געהאט קיין קינדער ל״ע, זי איז געווען שרעקליך נישט געזונט ל״ע און זי האט נישט געקענט רעדן. וועלן זי איז אהיימגעקומען איז זי געווען מורא׳דיגע צובראכן און ס׳געווען אינמיטן די נאכט און זי האט געזהן אז ביים טאטן ז״ל איז נאך לעכטיג, האט זי געפילט אז זי קען עס נישט אויסהאלטן און זי מוז זיך אויסרעדן פאר איהם. איז זי אריבער צום טאטן ז״ל און אלעם דערציילט. האט דער טאטע ז״ל איר געזאגט, ׳ס׳שטייט דאך (ישעיה סג, ט) ׳בכל צרתם לו צר׳. יעדער בשר

ודם איז דאך זיין רחמנות מיט א גבול, אבער דעם אויבערשטנ׳ס רחמנות איז דאך בלי גבול. אויב מ׳מאכט א חשבון אז דאס קומט פונעם אויבערשטן וואס ער איז דאך דער מקור הרחמים והחסדים, איז זיכער אז ס׳איז אלעס חסדים׳. זי זאגט אז דאס האט איר מחזק געווען אין אלע זמנים.

רבינו: דער הייליגער דברי חיים האט דאך אויך פארלוירן עטליכע קינדער ל״ע בחייו.[29] איז אויך אמאל אריינגעקומען די משפחה און זייער געוויינט.

האט דער דברי חיים זיך אנגערופן, ׳וויל איהר מיר זאגן אז דער בעל הרחמים וויסט נישט וואס פאר מיר איז גוט?׳.....[30]

האדמו״ר מבארנוב: רבי אלעזר ריישער האט אמאל נאכגעזאגט א גאנצע תורה אויף סוכות אז אברהם אבינו איז געווען דער מקור החסד וכו׳. האט ער דערציילט אז אמאל איז אריינגעקומען א גדול צו איהם און דערציילט אז די טאכטער פונעם רבין ר׳ הערשע׳לע ריזמנוב׳ער איז אמאל זייער קראנק געווען, און די רביצין איז אריינגעקומען און גע׳טענה׳ט, ׳פאר יעדעם ביסטו מתפלל און מעורר רחמים און דו פועל׳סט מיט דיינע תפילות, וואס איז דיין אייגענע טאכטער וויניגער?׳.

האט זיך דער רבי ר׳ הערש אנגערופן, ׳וואספארא פנים וואלטן מיר געהאט אויב דער אויבערשטער האט געהייסן אברהם אבינו זאל מקריב זיין דעם זוהן יצחק אויפ׳ן מזבח, און אברהם אבינו וואלט מתפלל געווען אז דער רבוש״ע זאל מבטל זיין די ׳גזירה׳?! וואספארא פנים וואלטן מיר געהאט?׳...

מיט דעם האט רבי אלעזר ריישער הנאה געהאט, וויל ס׳האט געשטימט מיט זיין תורה אויף ׳כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו׳, אז דער שטן איז געקומען און גענאגט, דו ביסט דאך א בעל החסד, זיי מתפלל אז דער אויבערשטער זאל מבטל זיין די גזירה... כעין זה ווי דאס וואלט וואס דער רבי זאגט נאך פונעם פריערדיגן בעלזער רב.

רבינו: איינער איז געקומען און זיך אפגערעדט צום זיידן רבי שלום אליעזר׳ל, אז ער האט אויך געהאט נעבעך א קינד וואס איז איהם אוועק ל״ע.

האט איהם דער זיידע געזאגט, ׳דו רעדסט דיך אפ...? דו ווייסט, אלע מיינע קינדער וואס איך האב חתונה געמאכט, קיינער לעבט שוין נישט מיט זיין זיווג וואס איך האב געפירט אונטער די חופה!׳.

דער באבובער רב דער קדושת ציון האט שוין נישט געלעבט, מיין זיידע דער עצי חיים האט שוין נישט געלעבט, דער קאסאניער רבי (בעל אור מלא) האט שוין געהאלט ביים צווייטן זיווג, דער זוהן רבי זושא׳לע׳ס רביצין האט שוין נישט געלעבט, דער זוהן רבי חיים האט שוין נישט געלעבט, אזוי האט ער אויסגערעכנט אלע קינדער ל״ע – ׳און דו רעדסט זיך נאך אפ?׳....

האדמו״ר מספקווירא: ס׳איז דא א טייטש פון רבי מאטעלע קאריסשובער, א זוהן פון רבי משה׳לע קאריסשובער (בן הרה״ק המגיד מטשערנאביל ז״ל), אז דער שם הוי״ה איז דאך א בחינה פון רחמים און ס׳שטייט (ירושלמי ברכות פ, ה) כל מקום שנאמר וה׳ הוא ובית דינו, איז דאס א בחינה פון דינים ח״ו. ער איז געווען אמאל מנחם אבל זיין ביי איינעם, האט ער געזאגט אזוי, ׳ס׳שטייט (איוב א, כא) ה׳ נתן וועט א קינד ווערט געבוירן איז דאך עס א מידת הרחמים, ׳וה׳ לקח׳ אויב ס׳טויג נישט ח״ו איז עס מידת הדין, בעהט מען דעם אויבערשטן ׳יהי שם הוי״ה מבורך׳ אז אויף להבא זאל שוין זיין נאר דער שם הוי״ה, און נישט דער מידת הדין ח״ו׳.

רבינו: איינע פון די ראשי תיבות פון אלו״ל איז והאלוקים א׳נה ל׳ידו ו׳שמתי ל׳ך (שמות כא, יג), אבער אלוקי״ם איז א בחינה פון דינים ח״ו. איז אבער בעסער די ראשי תיבות ו׳ה׳ א׳מר ל׳כם ל׳א תוסיפון ללכת בדרך הזה עוד (דברים יז, טז).

האדמו״ר מספקווירא: מ׳זאל נישט דארפן זיין קיין גרויסער בר דעת משיג צו זיין אז ס׳איז חסדים, אפילו א קליינער בר דעת זאל אויך משיג זיין אז ס׳איז חסדים, הראינו ה׳ חסדך.

רבינו: תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה.

האדמו״ר מספקווירא: א כתיבה וחתימה טובה.

וקם רבינו לנחמו בברכת תנחומין

---

29 עי׳ בס׳ מקור חיים (אות שכ״ג) שהרה״ק מצאנז זי״ע סבל עם זיווגו השלישי צער גידול בנים גדול, ונעדרו לו ששה בנים רח״ל.

30 עיי׳ בס׳ נפלאים מעשיך (ה״א) שמביא העתק מירחון עמוד העבודה שי״ל בארה״ק ע״י הגאון רבי עקיבא יוסף שלעזינגער ז״ל מביא עדות מא׳ שהי׳ בצל הקודש בצאנז על שב״ק אחר פטירת הרבנית ע״ה, וז״ל: ״...ואני הייתי אז בבית רבינו אור ישראל אב״ד דפה שליט״א ותמהתי עד היכן כוחו של אהבת ה׳ מגיע, המיתה הזאת היתה בערב שבת קודש, ובליל שבת קודש הייתי אצל סעודת השולחן, רבינו היה כנהוג, וכל העם מסתכלין בו לדעת מה יעשה, והנה הוא בוער באשו הקדושה כבשבת הקודם ומזמר הזמירות באהבה ובנעימות שלהבת יה כאילו לא פגע בו מדת הדין כלל, וכן כל השבת לא ראינו שום תנועה אחרת במהות עבודתו כמידי שבת בשבתו, זולת בעת סעודת שחרית כאשר בא אליו בנו היתום הקטן בעצבות, אז אמר אליו בזה הלשון ׳איזט וואהר הקדוש ברוך הוא איז געזעסן׳, ותו לא מידי, התבוננתי על המראה וכו׳ רחמנא ירומם בתי הצדיקים ויחזיר חורבות ציון בב״א.

מסיבה לטובת מוסדותינו הק' בקרית יואל

מוצאי שב"ק פרשת וישלח תשפ"ג לפ"ק

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, **וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום. ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו וגו' עם לבן גרתי ואחר עד עתה. ויהי לי שור וחמור וגו'.**

עס קען זיין אזוי, ס'איז ידוע דער זיידע ז"ל דער ישמח משה זאגט ס'איז דא צוויי מיני מלאכים, ס'איז דא מלאכים וואס זענען באשאפן געווארן פון ששת ימי בראשית, און ס'איז דא מלאכים וואס ווערן באשאפן פון מצוות ומעשים טובים פון א מענטש, במילא הייבט ער זיך אן אריינצולאזן אין א חקירה, יעקב אבינו האט געשיקט מלאכים, וועלכע מלאכים האט ער געשיקט, די מלאכים וואס זענען באשאפן געווארן פון ששת ימי בראשית, צי מלאכים וואס איז באשאפן געווארן פון א מצוה, דער ישמח משה אליינס וויל זאגן אז ער האט געשיקט מלאכים וואס זענען באשאפן געווארן פון ששת ימי בראשית.

אין קדושת יו"ט האט ער אויך א שמועס וועגן דעם, און ער וויל זאגן ניין, אז ער האט געשיקט מלאכים וואס זענען באשאפן געווארן פון מצוות ומעשים טובים, אבער ער שטעלט זיך, ווי אזוי האט יעקב אבינו געקענט שיקן מלאכים וואס זענען באשאפן געווארן פון מצוות ומעשים טובים, די מלאכים וואס ווערן באשאפן פון א מצוה איז שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מ'צאלט נישט קיין שכר מצוה אויף דער וועלט, אזוי זאגט דאך די גמרא, זיך משתמש זיין מיט מלאכים וואס איז באשאפן געווארן פון א מצוה דאס איז אן ענין פון שכר מצוה, און אויב מ'באצאלט נישט קיין שכר אויף דער וועלט ווי אזוי האט יעקב אבינו זיך געמעגט משתמש זיין מיט מלאכים וואס איז באשאפן געווארן פון מצוות. אזוי פרעגט ער די קשיא.

כ'האב געקלערט עס קען אפשר זיין א תירוץ אויף דעם, עס איז ידוע אלע מפרשים זאגן, אז שכר מצוה בהאי עלמא ליכא איז נאר מצוות וואס א מענטש איז מחויב צו טוהן, א מצוה וואס מ'איז נישט מחויב, וואס ער האט נישט קיין חוב און דאך איז מען עס מקיים, אויף דעם צאלט מען יא שכר מצוה אויף דער וועלט, איז דאך ידוע אז א קטן איז פטור פון אלע מצוות שבתורה, ער איז נישט קיין בר חיוב, נאר פון בן י"ג שנים ומעלה ווערט מען א מחויב במצוות, און דעמאלטס אז מ'איז מקיים מצוות איז עס אן ענין פון א מצוה ועושה, די מצוות וואס קטנים זענען מקיים, אויף דעם זענען זיי דאך נישט מצווה, אויף דעם איז דא שכר אויף דער וועלט.

יעקב אבינו האט געהאט קינדער די שבטי קה, זיי זענען געווען קטנים דעמאלטס, האט יעקב אבינו געשיקט די מלאכים וואס איז באשאפן געווארן פון די מצוות דייקא פון די קליינע קינדער זיינע, וואס די מצוות פון די קטנים אויף דעם איז דא שכר מצוה אויף דער וועלט, די מלאכים וואס זענען באשאפן געווארן פון די מצוות דאס האט ער געקענט שיקן.

עס שטייט פון עטרת צבי, דער עטרת צבי האט געזאגט אן אינטערסאנטע זאך, אין הימל זאגט מען וישלח יעקב מלאכים לפניו, האט געזאגט דער עטרת צבי, אין הימל טייטשט מען 'לפניו' איז א לשון 'אולפנא', א לשון פון לערנען, אזוי האט געזאגט דער עטרת צבי, אז אין הימל טייטשט מען וישלח יעקב מלאכים לפניו, לפניו איז א לשון פון לערנען.

כ'האב געקלערט אפשר עס קען זיין וישלח יעקב מלאכים לפניו, לערנען, די מלאכים וואס איז באשאפן געווארן פון וואס די קינדער לערנען, די מלאכים האט יעקב אבינו געשיקט. יעקב אבינו האט אויפגעשטעלט א מוסד חינוך, ער האט דאך געהאט די שבטים, האט ער געדארפט אויפשטעלן א תלמוד תורה פאר זיינע קינדער, יעקב אבינו האט אויך געהאט א טאכטער דינה, האט ער געמוזט אויפשטעלן ווער ס'זאך מחנך זיין זיין טאכטער, האט ער געהאט א בית אולפנא פאר חינוך הבנים, און א בית אולפנא פאר חינוך הבנות, די מלאכים וואס איז באשאפן געווארן פון אויפשטעלן די בית אולפנא, די מלאכים האט יעקב אבינו געשיקט.

און דאס האט ער געזאגט 'ויהי לי שור וחמור', שטייט אין מדרש, שור וחמור קען זיין פשט כפשוטו, יעקב אבינו איז געווען א גרויסער עושר, דער מדרש זאגט, שור זה יוסף, חמור זה ישששכר, יעקב אבינו האט געזאגט 'ויהי לי שור וחמור', פון וואו האב איך שכר מצוה, מ'גיט דאך נישט שכר מצוה אויף דער וועלט, כ'האב א תלמוד תורה פאר יוסף, כ'האב א תלמוד תורה פאר ישששכר, פאר די הייליגע שבטים, זיי זענען דאך קטנים, פאר דעם שכר צאלט מען שכר אויף דער וועלט. במילא האב איך געקענט שיקן מלאכים וואס איז באשאפן געווארן טאקע פון דעם.

דאס קען זיין ביי יעקב אבינו, ויעקב הלך לדרכו, האט ער געזעהן מחנה אלקים, האט ער עס גערופן 'מחנים', מחנים איז צוויי מחנות, ער האט געזעהן מחנה אלקים און ער האט גערופן מחנים, פארוואס צוויי מחנות, נאר ס'איז געווען צוויי מחנות, איין מחנה האט ער געזעהן מלאכים וואס איז באשאפן געווארן פון זיינע מצוות וואס ער איז מצווה ועושה, און ער האט געזעהן א מחנה אלקים, מלאכים וואס איז באשאפן געווארן פון די קינדער'ס מצוות, האט ער געזעהן מחנים, און ער האט אויסגעוועלט די מלאכים וואס איז באשאפן געווארן פון די קינדער'ס מצוות, דאס האט ער אויסגעוועלט צו שיקן פאר עשו'ן.

אין מסכת קידושין דף כ"ט, זאגט די גמרא, חייב אדם ללמד תורה לבנו, א טאטע איז מחויב, די משנה רעכנט אויס די חיובים וואס א טאטע איז מחויב, איז אין זאך 'ללמדו תורה'. זאגט די גמרא, מנא לן, ברענגט די גמרא א פסוק 'ולמדתם אותם את בניכם', עס איז א מצוה א טאטע דארף צו לערנען תורה מיט זיינע קינדער, זאגט די גמרא, אבער א טאכטער נישט, ווייל איך דרשן בניכם ולא בנותיכם, א טאכטער איז מען נישט מחויב צו לערנען, קומט אויס צו לערנען תורה מיט א זוהן איז א חיוב, מ'זעהט די גמרא לערנט עס ארויס פון א פסוק, מיט א טאכטער איז שוין נישטא קיין חיוב. אבער אז מ'לערנט יא מיט א טאכטער, אויף דעם קומט זיך שכר אויף דער וועלט, טאקע וועגן דעם, ווייל מ'איז נישט מחויב.

מיט דעם קען זיין, ביי מתן תורה הייבט זיך אן, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, רש"י זאגט כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, ותגיד לבני ישראל מיינט מען די מענער, פארוואס האט ער מקדים געווען די נשים פאר די מענער, ווייל די גמרא ברענגט אראפ אין שבת דף פ"ח אז מתן תורה איז געווען בכפיה, ויתיצבו בתחתית ההר, מ'האט געצווינגען פאר קבלת התורה, און ס'איז דא א מודעא, פרעגט דער אלגזי, וואספארא מודעא איז דא, ס'איז דאך דא שכר מצוה בהאי עלמא, און אז ס'איז דא שכר מצוה פסק'נט מען דאך אונסא וזוזי גמר ומקני, ענטפערט דער אלגזי, שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ס'איז נישטא קיין שכר מצוה אויף דער וועלט, במילא קומט אויס אז ס'איז אונסא אליינס, און אז ס'איז נאר אונסא אליינס במילא איז דא א מודעא, אזוי ענטפערט דער אלגזי. אבער אז מ'לערנט מיט אידישע טעכטער, מ'איז מחנך אידישע טעכטער, דאס איז דאך נישט קיין חוב, און אז ס'איז נישט קיין חוב צאלט מען דאך שכר, איז דאך יא דא אונסא וזוזי, און אז ס'איז אונסא וזוזי איז גמר ומקני, איז שוין נישטא קיין מודעא. וועגן דעם האט די תורה מקדים געווען, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, ווען דו וועסט לערנען מיט די בית יעקב אלו הנשים, דעמאלטס איז נישטא קיין מודעא.

האב איך געקלערט עס קען אפשר זיין, רב אחא בר יעקב זאגט מכאן מודעא רבא לאורייתא, יעדער טייטשט

מודעא רבא לאורייתא, ס׳איז דא א מודעא אז מ׳קען זאגן מ׳איז נישט מחויב ווייל ס׳איז געווען קבלת התורה בכפיה, ניין, פונקט פארקערט, מכאן מודעא רבא לאורייתא, ארויסצולערנען די וויכטיגסטע, מודעא רבא לאורייתא, דאס וויכטיגסטע זאך פון חינוך הבנות קען מען ארויס לערנען, די תורה האט געזאגט כה תאמר לבית יעקב, מתן תורה האט א תוקף ועוז ווייל ס׳איז דא שכר, פארוואס איז דא שכר, צוליב חינוך הבנות, איז מכאן מודעא רבא לאורייתא, צו וויסן אז חינוך הבנות דאס איז וויכטיגער וי חינוך הבנים, אויף חינוך הבנים צאלט מען נישט קיין שכר אויף דער וועלט, און אויף חינוך הבנות צאלט מען שכר אויף דער וועלט.

מ׳רעדט יעצט דא, אונז שטייען מיר באמת אין א בנין וואס דער בנין איז חינוך הבנות, ביים פעטער ז״ל איז געווען זייער חשוב און חביב דער ענין פון חינוך הבנות, ס׳איז געווען א חשיבות יתירה, ס׳איז באקאנט אין מאנטריאל האט אונזערע קהילה אין מאנטריאל געהאט אן אייגענע תלמוד תורה, א מיידל שולע האט מען נישט געהאט קיין אייגענע, נאר ס׳איז געווען מיט אנדערע, ס׳איז געווען מיט אנדערע מוסדות, ס׳איז געווען א חסידישע מיידל שולע וואו אלע האבן געלערנט. דער פעטער ז״ל האט געזאגט דעמאלטס, אויב ער האט נישט קיין אייגענע מיידל שולע דעמאלטס דארף ער נישט קיין תלמוד תורה, אזוי האט ער געזאגט, טאמער האב איך נישט קיין אייגענע מיידל שולע דארף איך נישט קיין תלמוד תורה.

וועז מ׳האט אנגעהויבן צו מאכן מוסדות אין וויליאמסבורג, היינט האלט מען שוין תשפ״ג, מ׳רעדט יעצט מיט זיבעציג יאר צוריק, בערך אין יענע יארן, ס׳איז נאך מער ווי זיבעציג יאר, מ׳האט אנגעהויבן צו מאכן מוסדות, דעמאלטס איז געבוירן געווארן דער נייער דור, וואס איז שוין געבוירן געווארן אין אמעריקא, האט מען אנגעהויבן צו מאכן א תלמוד תורה פאר יונגלעך, אני הקטן בין איך אויך געווען פון די ערשטע תלמוד תורה קינדער אין וויליאמסבורג, כ׳געדענק איך בין געגאנגען אין חדר, ס׳איז נאכנישט געווען קיין באס, מ׳איז געפארן אין חדר מיט אזא גרויסן סטעישאן וועגל, ס׳איז געווען צוויי בענק פון אונטן, דאס איז געווען דער באס, ס׳איז נאכנישט געווען קיין גרויסער באס, נאר א סטעישאן וועגל מיט צוויי בענק אונטן דארט האט מען אריין געלייגט די יונגלעך און אזוי איז מען געפארן אין חדר, ס׳איז געווען קינדער וואס זענען געזיצן אויפן באנק, די אנדערע זענען געזיצן אויף דער ערד, אזוי איז מען געפארן אין חדר. דאס איז געווען דער גאנצער באס, איין סטעישאן וועגל איז געווען, איך בין געפארן אזוי אין חדר.

וועז מ׳האט געמאכט די תלמוד תורה, דעמאלטס האט ער אנגעהויבן צו רעדן אז ער וויל מאכן א מיידל שולע, און ער האט פארציילט פאר אנשי שלומו אז ער וויל מאכן א מיידל שולע, און זיי זענען זיך צוזאם געקומען דער רבי וויל מאכן א מיידל חדר, אזוי האט מען דאס גערופן, מ׳גייט מאכן א חדר פאר מיידלעך, ס׳איז געווען א קעגנערשאפט, ס׳איז געווען אידן וואס האבן געדענקט פון דערהיים, אינדערהיים איז נישט געווען אזא מין זאך, פאר מיידלעך איז נישט געווען קיין סקול, אין אונזערע געגענטער איז עס נישט געווען, און אידן האבן אנגעהויבן צו רעדן דער רבי וויל מאכן א מיידל חדר, ס׳איז געווען אויך פרומע וואס האבן פארשטאנען בעסער אז מ׳דארף נישט צו מאכן, האט ער זיי געזאגט אזוי, אויב איך מאך נישט פאר די מיידלעך, פון וואו וועל איך נעמען כלות פאר די יונגלעך וועז זיי וועלן ווערן בחורים, מוז איך מאכן פאר די מיידלעך, אזוי איז געווען זיין בליק דעמאלטס, ער האט זיך שוין געזארגט דעמאלטס, איך דארף האבן כלות פאר די יונגלעך וועז זיי וועלן זיין בחורים.

אין בני ברק איז אויך געווען א תלמוד תורה, און ס׳איז נישט געווען קיין אייגענע מיידל שולע, דארט האט מען געשיקט אין בית יעקב, אזוי איז געווען, מ׳האט געשיקט אין בית יעקב, און ס׳איז געווען ערב יום הקדוש פארטאג׳ס האט ער גערופן קיין בני ברק, ער קען נישט צוגיין צום הייליגן טאג ביז מ׳זאגט אים נישט צו אז מ׳עפנט אויף א מיידל שולע אין בני ברק, און וועז מ׳האט אים גערופן זאגן אז מ׳גייט ארגאניזירן א מיידל שולע, האט ער געזאגט, יעצט קען איך צוגיין צום הייליגן טאג, עס איז געווען ערב יום הקדוש, יעצט וועט ער קענען צוגיין צו די עבודת הקודש דעם הייליגן טאג. דאס איז געווען ביי אים דער חינוך הבנות.

און ער איז אריין געגאנגען אין די פרטים פון חינוך הבנות, ס׳איז זייער אינטערסאנט, וויפיל איך טראכט אריין, איך קען מיך נישט ענוג אפוואונדערן, ער איז געווען א מענטש וואס ראשו מגיע השמימה, ער האט זיך אפגעגעבן

מיט די בית רחל יעדע דבר גדול וקטן, איך קען איך גארנישט זאגן, כ׳האב געהאט אן עלטערע שוועסטער ע״ה זי איז שוין נישטא אויף דעם עולם, און זי איז געווען פון די ערשטע תלמידות פון בית רחל, און זי איז געוואקסן יעדעס יאר, מ׳האט אנגעהויבן ווי מ׳האט געזאגט מיט א ערשטע קלאס, איז זי געווען די ערשטע קלאס, א יאר שפעטער איז זי געווארן די צווייטע קלאס, און אזוי די דריטע קלאס, עס איז נישט געווען א קלאס העכער, אזוי איז עס געווען, און ער האט מיטגעהאלטן יעדעס יאר ווי די בית רחל וואקסט מיט א יאר, און מ׳גייט ארויף מ׳גייט שוין די צווייטע קלאס. אונז זענען מיר געווען קינדער, אונז פלעגן מיר צו גיין אויף קידוש שבת בייטאג, א לענגערע צייט בין איך געגאנגען אויף קידוש, ער פלעגט מיר צו פארהערן ביי קידוש, מיין שוועסטער איז אויך געווען, ער האט איר אויסגעפרעגט פון בית רחל, וואס מ׳טוט, וואס מ׳לערנט, ווי אזוי ס׳גייט, ווער ס׳איז די טיטשערס, אזעלכע קליניקייטן, אזעלכע דברים קטנים, איך שטוין אז כ׳קוק צוריק ווי אזוי ס׳איז געווען, עס האט אים יעדע זאך אינטערסירט.

כ׳וועל דערציילן אן אינטערסאנטע מעשה, מיין שוועסטער איז אלט געווען דרייצן יאר בערך, צי אפשר צוועלף יאר, און כ׳בין געווען ביי קידוש, און ער גיט אזא פרעג, נו, דו ווערסט נאכנישט א כלה? זי איז געבליבן אזוי איבערראשט, מ׳קען זיך פארשטעלן, זי איז געבליבן איבערראשט, זי האט פארלוירן דעם לשון, ער האט געפרעגט, דו ווערסט נאכנישט א כלה? ער האט געזען אז זי ווערט אזוי דערשראקן... האט ער געזאגט, וואס איז אזא וואונדער?, וועז איך בין א חתן געווארן בין איך נאך יונגער געווען, אזוי האט ער געזאגט אויף זיך, ער איז געווען זיבן-אכט יאר וועז ער איז א חתן געווארן, כ׳דערמאן זיך אזוי א מעשה וואס איז געווען איינמאל שבת ביי קידוש.

ער האט זיך אויף אלעם אינטערסירט, די מיידלעך זענען גרעסער געווארן, און ס׳איז שוין געווען די זיבעטע קלאס, מ׳האט שוין אנגעהויבן צו טראכטן פון א גראדועישאן, און ער האט איר געפרעגט אזוי, וואס דאס איז א גראדועישאן, ביי די אכטע קלאס היינט ווייסט יעדער איינער אז ס׳איז דא א גראדועישאן, האט ער איר געזאגט, ס׳איז דאך געווען א בית יעקב אין ווילאמסבורג, מ׳זאל גיין צו די גראדועישאן פון בית יעקב, און אלעס אויפפאסן וואס מ׳טוט ביי די גראדועישאן, ער האט געשיקט אויף ר׳ הערץ פרענקל, ער איז שוין נישטא ר׳ הערץ פרענקל, ער האט אויך פארציילט די מעשה, אים האט ער אויך געשיקט, אז מ׳זאל קומען מ׳זאל אים אראפ לייגן וואס עס מיינט א גראדועישאן, אז ער האט אויסגעהערט יעדע זאך, אז ער האט געזאגט דאס יא אז דאס נישט, דאס זאל מען יא טוהן, דאס טאר מען נישט טוהן, ער האט זיך אפגעגעבן אפילו מיט דברים קטנים. ער האט אלעמאל געפרעגט וואס טוהען מיינע מיידלעך, אזוי האט ער נאך געפרעגט, וואס טוהען מיינע מיידלעך, וועז ער האט זיך נאכגעפרעגט אויף די בית רחל.

עס איז געווען זייער אינטערסאנט, אזא גרויסער הויכער מענטש, אבער ער האט פארשטאנען, מ׳גייט אז מ׳איז מחנך מיידלעך אין אמעריקא, מ׳קען זיי נישט איינשפארן אין שטוב, מ׳מוז מאכן א שולע, אז ס׳זאל אויסגעהאלטן, יעדער פרט האט ער שוקל געווען לכאן ולכאן, ווי אזוי ס׳דארף צו זיין פאר מיידלעך, לויטן מיידעל׳יישן שכל, אבער ס׳זאל זיין אויסגעהאלטן, געוואלדיגע כוחות וואס ער האט אראפ געלייגט אויף חינוך הבנות.

עס איז אויסגעוואקסן, דער בית חינוך לבנות איבעראל אין אלע מקומות וואו ס׳איז דא, א הערליכע מוסד, יעדע פון זיי, כ׳דארף נישט אויסצורעכענען איבעראל וואו אנשי שלומינו וואונען, איבעראל איז דא א תלמוד תורה, און איבעראל איז דא א בית רחל, אבער אז מ׳רעדט אין קרית יואל, קען מען זאגן ׳רבות בנות עשו חיל׳, אין אלע אנדערע מקומות, ׳ואת׳ דער בית רחל אין קרית יואל, ׳עלית על כולנה׳ שטייט העכער ווי אלע אנדערע בית רחל, אזוי ווי קרית יואל שטייט אין אנדערע זאכן העכער, קרית יואל איז מיט אסאך זאכן העכער ווי אין שטאט, די בית רחל אין קרית יואל שטייט העכער, ס׳איז בכמות ובאיכות.

מ׳דארף נישט צו זאגן, כ׳שטעל מיך פאר מ׳האט שוין געהערט דא פריער פון די מוסדות החינוך דא אין קרית יואל, מענטשן האבן ליב צו זאגן וועז מ׳רעדט פון א מוסד, אז מ׳זאגט א מספר זאגט מען עס מיט א גוזמא, דא רעדט מען יעצט אהן א גוזמא, דא לערנען אין די מוסדות החינוך אין קרית יואל, דאס הייסט די תלמוד תורה, ישיבה קטנה, און די בית רחל, העכער עלף טויזענט קינדער (!) כן ירבו, דאס איז נישט קיין גוזמא! העכער עלף טויזענט

קינדער!!!, און עס קומט צו יעדעס יאר קי"ה"ר זעקס-זיבן הונדערט קינדער, דער וואוקס יעדעס יאר, **דאס איז דער גרעסטער מוסד החינוך אין די גאנצע וועלט, עס איז נישטא אין ערגעץ, ס'איז נישטא אין קיין שום מקום א מוסד החינוך פאר אזויפיל קינדער, ס'איז נישטא, דער גרעסטער מוסד החינוך, דאס איז בכמות, און באיכות אויך, מ'קען זאגן אין דוגמתו אין די גאנצע וועלט, סיי אין חינוך הבנים, און סיי פאר חינוך הבנות.** מ'קומט פון אנדערע מקומות, כ'רעד יעצט פון די ערליכע מוסדות התורה, קומט מען קיין קרית יואל, מ'פרעגט, ווי אזוי באווייזט מען דאס, ווי אזוי באווייזט מען יענס, מ'קומט זיך לערנען. און אז מ'רעדט פון חינוך הבנות, די לימודים וואס ער האט מברר געווען אז מ'מעג לערנען מיט מיידלעך, די כח הצניעות, מידות טובות, איידלקייט, באשיידנהייט אויפן העכסטן און שענסטן אופן.

כ'בין אביסל מאריך וועגן די בית רחל, כאטשיג מ'קען אסאך רעדן פון די תלמוד תורה, די שבח פון די מלמדים, פון די מנהלים, און אלע עוסקים במלאכת הקודש, און די זעלבע אין די ישיבה פאר די יונגע בחורים איז באמת זייער א סדר נפלא מאוד, מ'האט צוטיילט אויף קלענערע חלקים, די ישיבות זענען צוטיילט, כ'רעד פון די ישיבות קטנות, זיי זענען צוטיילט, יעדער האט א מנהל, און יעדער האט א אייגענע ווירטשאפט, די זעלבע איז די תלמוד תורה צוטיילט אויף חלקים, די בית רחל איז צוטיילט אויף חלקים, אזוי אז מ'קען זיך מער אפגעבן פערזענליך מיט יעדן תלמיד און מיט יעדע תלמידה, מ'הייבט זיי אויף בעסער, מ'זעהט געוואלדיגע זאכן, מ'קען אסאך רעדן פון די מוסדות החינוך בכלליות.

אבער פארוואס וויל איך רעדן דייקא פון די בית רחל, געלויבט דעם הייליגן באשעפער, יעצט איז מען מחנך א נייעם בנין פאר די תלמוד תורה, יעדער ווייסט מ'האט געבויעט 'בנין קליין', ר' עקיבא הערש קליין איז דער גרויסער נדבן פונעם בנין, מ'בויעט א תלמוד תורה א בנין גדול ומפואר, עס איז שוין אביסל געענדיגט און אביסל איז נאכנישט געענדיגט, אביסל איז מען שוין אריין געגאנגען, עס שטעלט זיך יעצט ארויס מאמענטאל, די תלמוד תורה האט א דאך איבערן קאפ, אז מ'וועט ענדיגן דעם בנין איז יעצט אזוי ווי ס'איז וועט די תלמוד תורה זיין מסודר, יעדע קלאס וועט האבן א דאך איבערן קאפ וואו מ'זאל קענען לערנען. חינוך הבנות, הגם דער בנין וואו אונז שטייען מיר יעצט, וואו אלט איז דען דער בנין, דריי יאר, דעם בנין האט מען ערשט מחנך געווען מיט דריי יאר צוריק, דאס איז אוך א שיינער בנין, און מ'זעהט זיך שוין מיט א גרויסן דחקות, ס'איז יעצט שוין נישטא קיין פלאץ, מ'לערנט אין קעלער'ס, מ'לערנט אזוי אין שטובער וואו ס'איז נאר שייך.

מ'גייט בויען א נייע בנין בית רחל!, וועט איך זאג א נייער בנין, דער נייער בנין מיין איך וועט זיין דער גרעסטער בנין א בית חינוך פאר בנות, מיט פינעף און זיבעציג קלאס רום'ס, מ'פארשטייט וואס דאס מיינט פינעף און זיבעציג קלאס רום'ס!, דאס גייט זיין א בנין גדול ומפואר. עס איז נישט קיין חלום וואס וועט נעמען א לאנגע צייט, ניין, מ'מאכט שוין די הכנות, יעדער איינער ווייסט, א בנין איז נישט קיין סוכה וואס בויעט זיך אזוי, אזא בנין דויערט ביז ווילאנג מ'איז מכשיר די קרקע ס'זאל ראוי זיין פאר אזא בנין, מ'איז שוין מכשיר די קרקע, אין די קרקע ארבעט מען שוין, אזוי אז מ'וועט זיך בקרוב נעמען בויען, עס וועט זיכער אפקאסטן קרוב צו פערציג מיליאן דאללער (!) דער נייער בנין.

כ'זאג וועז ס'איז געווען דער חנוכת הבית פונעם ערשטן בנין דאהי, דער פעטער ז"ל בחיים חיותו איז דא געווען, א קורצע צייט פאר זיין הסתלקות האט מען מחנך געווען א בנין, מ'קוקט היינט צוריק וואספארא בנין ס'איז דעמאלטס געווען, אבער עכ"פ אויף דעמאלטס האט דאס גהייסן א שיינע בנין, דער פעטער ז"ל האט זיך משתתף געווען בכבודו ובעצמו, זלגו עיניו דמעות מרוב שמחה אז מ'איז שוין מחנך א בנין אין קרית יואל. כ'מיין צו זאגן זלגו עיניו דמעות, נישט נאר פאר שמחה, נאר אויך מיט א תפילה, ער האט מתפלל געווען פאר'ן בית רחל אויפן עתיד עד ימינו אלה, און די הצלחה פונעם בית רחל דאס איז מכח פון די תפילה.

אין דברי יואל פרשת שמות, זאגט ער א ווארט, ביתו זו אשתו, 'ביתו' ווי אזוי דיין הויז פירט זיך, 'זו אשתו' דאס וועגדט זיך אין זיין ווייב, ווי אזוי דאס ווייב אזוי פירט זיך זיין שטוב, מ'שטעלט אויף א בית חינוך לבנות על פי התורה, ווייל דא וועט מען מחנך זיין אידישע קינדער, און נישט נאר אידישע טעכטער, אויך חינוך הבנים, ווייל די טעכטער וועלן אי"ה זיין מאמעס, און די מאמעס וועלן מחנך זיין זייערע קינדער, סיי חינוך הבנים און סיי חינוך הבנות.

יעצט וועז מ׳רעדט פון בויען א נייעם בנין פאר חינוך הבנות, דארף מען קוקן אויפן עתיד, וואס עס וועט זיין צוואנציג יאר ארום, וואס צוואנציג יאר ארום וועלן די בנות זיין מאמעס און האבן קינדער, און דאס איז שוין חינוך הבנים וחינוך הבנות, קומט אויס, מ׳גייט יעצט מאכן א אבן הפינה, מ׳גייט בויען א בנין פאר חינוך הבנות מיט חינוך הבנים, האב איך געקלערט צו זאגן, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, וועז ס׳איז ׳כה תאמר לבית יעקב׳, זאל מען וויסן ׳ותגיד לבני ישראל׳, וועז דו רעדסט פון בית יעקב אלו הנשים, זאל מען וויסן ׳ותגיד לבני ישראל׳, דו רעדסט פון חינוך הבנים, נישט נאר פון חינוך הבנות, ווייל דאס איז מאמעס פון צוקונפטע אידישע קינדער, און זיי וועלן מחנך זיין אידישע קינדער. מ׳בויעט יעצט א בנין פאר חינוך הבנות און חינוך הבנים, דאס איז די געוואלדיגע חשיבות פונעם נייעם בנין.

וויל איך זאגן דא יעצט וועז מ׳גייט בויען דעם בנין, **איך וויל זיין א ראשון לדבר שבקדושה, מיטן אויבערשטן׳ס הילף בלי נדר, איך קויף א חדר אין דעם נייעם בנין, כ׳האב נאכנישט געפרעגט דעם פרייז וויפיל ס׳גייט קאסטן, אבער כ׳האף אז כ׳וועל עס קענען באצאלן, און כ׳וויל בעטן אנשי שלומינו צו וועלן שותפים מיט מיר און בויען דעם נייעם בנין, מ׳זאל קויפן חדרי לימוד, צי אנדערע חדרים וואס מ׳דארף צו האבן, אזוי וועט מען צוזאמען אויפבויען דעם נייעם בנין און דער אויבערשטער וועט העלפן בורא עולם בקנין השלם זה הבנין, מ׳וועט אי״ה אויפבויען דעם בנין און פון געלט פון אחינו בני ישראל, געלט וואס חסידישע אידן, היימישע אידן, וואוילע אידן, ערליכע אידן, מסירות נפש׳דיגע אידן, זיי וועלן געבן געלט פאר דעם בנין, און צוזאמען וועלן מיר אויפשטעלן דעם בנין.**

דער זכות פונעם פעטער ז״ל זאל מגין זיין אויף די אלע נותנים והמתנדבים אין עבר, און די נותנים והמתנדבים אין עתיד, זיי זאלן געבענטשט ווערן בכל מילי דמיטב שטענדיג.

*

ביז יעצט האב איך גערעדט דא פון דעם ענין פון די מוסדות, איך וויל אבער רעדן, כ׳קען מיך נישט איינהאלטן פון צו רעדן פון דעם ענין, פון דברים העומדים על הפרק, עס קאסט מיך אסאך כח, כ׳בין זייער צורודערט די לעצטע צייט, פון דעם ענין פון מזוזה. עס איז מיר אויסגעקומען פאריגע וואך צו רעדן אין בארא פארק, און כ׳מוז רעדן אין וויליאמסבורג, כ׳מוז רעדן דא אין קרית יואל, נישט יעדער איינער פארשטייט עד היכן הדברים מגיעין, וואס עס גייט פאר דא.

כ׳האב דא ביי מיר מזוזות, שיינע הערליכע מזוזות, כ׳האב דא צוויי פאהר מזוזות, איין פאהר מזוזות איז נישט געשריבן, ס׳איז א קאפי, געמאכט מיט קאפי מאשין, מ׳האט געגומען פארמעט און געמאכט קאפי׳ס און דאס איז די מזוזה, און אזוי ווערט עס פארקויפט פאר אידישע קינדער, די מזוזה איז אזוי קונצליך געמאכט, ס׳איז אויף פארמעט, מיט די שרטוטין וואס מ׳האט אריין געקריצט, מיט א גוטע מאשין, אז מ׳כאפט עס אהן זעהט עס אויס ווי געשריבן, אז מ׳ווייזט דאס פאר יעדן סופר איז עס א הערליכע שיינע מזוזה, אין פראבלעם, ס׳איז נישט געשריבן, ס׳איז א קאפי פון א שיינע מזוזה, און דאס ווערט פארקויפט פאר אידישע קינדער, דאס איז אין פאהר מזוזות.

קודם איז אינטערסאנט ווי אזוי האט מען דאס געכאפט, דער אויבערשטער האט געפירט אז די קאפי מאשין האט זיך צובראכן, און מ׳האט גערופן א טעכנישן ער זאל עס פארריכטן, און דער טעכנישן האט פאררעכטן די מאשין און ער האט געטראפן אינעווייניג די מזוזה, ער איז געווען געוג ערליך ארויסצוגנב׳ענען די שקוצעריי און ער האט דאס געברענגט, אזוי האט מען עס געכאפט, ווען נישט וואלט מען עס קיינמאל נישט געכאפט, עס וואלט נאך געקענט אנגיין און קיינער וואלט אפילו נישט געווואוסט, אזוי האט דער אויבערשטער געפירט די וועלט, ס׳האט זיך צובראכן די מאשין און א טעכנישן האט עס געטראפן, דאס איז איינס.

דא האב איך נאך א פאהר מזוזות, אז מ׳קוקט דאס אן ס׳איז א שיינע הערליכע מזוזה, די מזוזה האט מען גענומען א סטענסיל און אויסגעשניטן אותיות, און נאכדעם נעמט מען א בערשטל און מ׳טונקט דאס איין אין טינט מ׳לייגט עס ארויף אויף די פארמעט, און מ׳שמירט אזוי אפ און ס׳ווערט א מזוזה, דאס זענען די מזוזות, די מזוזה איז אנגעקומען צו א סופר אין וויליאמסבורג, ער האט געקויפט פופציג מזוזות, ער פארקויפט דאס פאר מענטשן, אידן קויפן ביי אים מזוזות, ער האט באקוקט די

מזוזה, ער איז זייער אן ערליכער סופר און ער האט בודק געווען די מזוזות.

אונז ווייסן מיר דאך בייא סטענסיל אלע אותיות קען מען אויסשניידן, א ענדע מ"ם מיט א סמ"ך האט א פראבלעם, עס מוז דאך בלייבן עפעס ס'זאל זיין אינמיטן, במילא איז ביי יעדע ענדע מ"ם געווען א שטיקל וואס האט מחבר געווען דאס אינעווייניגסטע, און נאכדעם ווען מ'האט געענדיגט צו פענטן די מזוזה - אנטשולדיגט כ'זאג אזוי איך האב נישט קיין אנדערע נאמען נאר אז מ'האט געפענט די מזוזה - האט ער מיט א פעדער צוגעשריבן דארט די ענדע מ"ם, עס איז דא אסאך ענדע מ"ם אין א מזוזה, סמ"ך אין איז אויך דא 'וסרתם', אבער ענדע מ"ם איז דא אסאך, האט ער מיט א פעדער צוגעשריבן דארט וואו די פענט האט נישט געכאפט, אזוי איז געווען.

דער סופר האט באקומען די מזוזה, און ער האט באקוקט די מזוזה, האט ער געזעהן אז אלע ענדע מ"ם אויף די רעכטע זייט אונטן איז אביסל דינער און אביסל לייכטער די טינט ווי די גאנצע, און ער זעהט אז יעדער ענדע מ"ם איז אזוי, ער נעמט איין מזוזה, נאך א מזוזה, פונקט די ענדע מ"ם איז אונטן ביי די רעכטע ווינקל דארט איז דא עפעס א שינוי, ביז ער האט געכאפט אז דאס איז געפענטע מזוזות, דאס האט מען מיט א בראש אזוי געשמירט, און דאס איז די מזוזה. דאס איז אנגעקומען קיין ווילאמסבורג צו אן ערליכן סופר וואס ער האט געקויפט מזוזות פאר אידישע קינדער, דאס איז דער מציאות פון די מזוזות.

דאס איז איינס, וואס נאך איז די פראבלעמען פון די מזוזות, צו זיין א סופר דארף מען זיין א ירא שמים, מ'דארף קענען די הלכות, עס איז דא אסאך הלכות, און מ'דארף קענען שרייבן, מ'דארף זיין א אומן יד אויך, און אז מ'איז נישט קיין אומן יד מעג מען זיין א ירא שמים אבער מ'קען נישט זיין קיין סופר, ער שרייבט נישט שיין, ער קען נישט, אבער טאמער איז מען א גוטער אומן יד, ווי איינער איז אן איגרעיווער, ער האט א גוטע האנט, דער קען באווייזן צו שרייבן מזוזות, ער דארף אבער גיין זיך לאזן פארהערן די הלכות, ווייל אויב מ'שרייבט נישט על פי הלכה - און ס'איז דא אסאך הלכות - איז די מזוזה נישט כשר, איז עס פונקט אזוי ווי געפרינט, אז מ'שרייבט נישט כסדרן, און נאך אסאך הלכות, איז עס נישט קיין כשר'ע מזוזה, דארף מען קענען די הלכות און מ'דארף זיין א ירא שמים, און אז מ'האט א גוטע האנט, איז אפילו מ'האט נישט קיין קבלה, מ'האט נישט קיין יראת שמים, שרייבט מען מזוזות.

דאס מציאות איז, ארץ ישראל איז א גרויסע פרנסה צו שרייבן, צו זיין סופרים, צי מ'איז יא ערליך צי מ'איז נישט ערליך, צי מ'קען יא די הלכות צי מ'קען נישט די הלכות, צי מ'האט יא קבלה צי מ'האט נישט קבלה, דער עיקר איז מ'דארף פאברייצירן סחורה, און ס'איז דא אפנעמער'ס, עס קומען היינט אריין קיין אמעריקא פון ארץ ישראל, און נישט נאר קיין אמעריקא נאר קיין יוראפ אויך, אבער קיין אמעריקע קומט אריין יעדן חודש טויזענטער מזוזות!, איר הערט וואס איך זאג אייך, טויזענטער מזוזות קומט אריין יעדן חודש, ווייל איר דארפט צו וויסן, אמעריקא איז א גרויסער לאנד, יעדע דירה וואס עס בויעט זיך מיינט דאס צעהן צי צוואנציג מזוזות, קיעה"ר אין אמעריקא איז אויסגעוואקסן א גרויסע מדינה, מ'בויעט אסאך הייזער יעדער איד קויפט מזוזות, צי מ'קען יא צי מ'קען נישט, צי מ'איז יא ערליך צי מ'איז נישט ערליך, דער עיקר איז מ'דארף האבן איינער וואס זאל דאס אפנעמען, מ'שיקט דאס קיין אמעריקא און מ'פארקויפט עס ביליגער ווי די אמעריקאנער סופרים, במילא פארקויפט זיך עס, און אזוי ווערט דאס פארשפרייט.

אוודאי אזי דא ערליכע סופרים אויך, אבער ס'איז דא נישט ערליכע, במילא איז דא אלע מיני פסלנות און ס'קומט אהן צו אידישע הייזער, ערליכע אידן בדחילו ורחימו ער גייט ער קויפט א מזוזה, ער וויל מקיים זיין א מצות עשה דאורייתא אויף יעדן טיהר וואס ער האט, ער צאלט געלט ער וויל מקיים זיין די מצוה, אבער דאס איז נישט קיין מזוזה, ער איז נישט מקיים קיין מצוה, ער מאכט א ברכה לבטלה, יעדן טאג דרייט ער זיך אין א הויז אהן א מזוזה.

וואס איז דער פראבלעם? ס'איז דא סופרים אין אמעריקא, אבער נישט גענוג, די סופרים אין אמעריקא קענען נישט אהער שטעלן גענוג מזוזות וויפיל אמעריקא דארף, דאס איז די מציאות, כ'רעד ס'איז דא ערליכע סופרים וואס זיי שרייבן און זיי קענען נישט אנקומען, במילא מוז מען צוקומען צום אימפארט, מ'טוט אימפארטירן סחורה פון ארץ ישראל.

ווי אזוי גייט עס? אין ארץ ישראל איז דא סוחרים, יעדער סופר ווערט א סוחר, צו שרייבן א מזוזה דויערט אים לאמיר זאגן א טאג - כ׳וויים נישט אפשר זאג איך נישט גוט - פארוואס דארף מען זיך פלאגן און שרייבן, ער פארקויפט מזוזות, ער נעמט מזוזות און ער פארקויפט עס, ער מאכט פרנסה פון פארקויפן, יעדער סופר איז געווארן א סוחר, אז ער איז געווארן א סוחר מוז ער דאך נעמען פון דארט, ער באשטעלט אויפן טעלעפאן פון דעם, און ער זאגט יא, און ער באשטעלט פון דעם, און דער פון דעם, אזוי גייט דאס, זיין פאריערגער סופר אין ארץ ישראל איז אויך שוין געווארן א סוחר, פאר יענעם לוינט זיך אויך נאר אזוי, ווי איידער צו שרייבן האנדלט ער מיט מזוזות.

עס איז נישטא קיין שום השגחה, גארנישט, ס׳איז א הפקרות, ווער ס׳וויל שרייבט, ווער ס׳וויל נעמט קבלה, אז נישט איז גוט אזוי, א שוחט איז דאך אויך אזוי הארב, אבער א שוחט האט א בית השחיטה, און ביי די בית השחיטה איז דא א רב וואס ער גיט דעם הכשר, ער וועט נישט אויפנעמען א שוחט אויב איך קען אים נישט, אויב איך וויים נישט צי ער איז א שוחט א ירא שמים, ער באקוקט אים דעם חלף, מ׳זעהט ווי אזוי ער שחט, איז דא אן השגחה אביסל, אבער ביי דעם איז גארנישט דא, עס איז גענצליך פריי, דאס הפקרות איז איום ונורא.

אודאי ס׳איז דא ערליכע סופרים דא, זייער ערליכע סופרים דאהי, וואס אויסער וואס זיי שרייבן קויפט ער ביי וועמען ער וויסט, ער איז מדקדק וואו צו קויפן, ס׳איז דא ערליכע סופרים, אבער ס׳איז דא נישט ערליכע אויך, און אז ער כאפט פאר צעהן דאלער ביליגער א מזוזה, האט ער געקויפט א מזוזה א מציאה, און ער פארקויפט עס וויטער.

כ׳וויל זאגן, ס׳איז געווען א מעשה מיט אסאך יארן צוריק ביים פעטער ז״ל, ס׳איז געווען א איד וואס האט געהאנדלט מיט עפעס אן ענין, אויך אזא ענין, און ער איז געווען אן ערליכער איד, ער האט נישט געהאט קיין השגחה, דער פעטער ז״ל האט אים פארגעהאלטן, דו האנדלסט מיט דעם אהן א השגחה, זאגט ער, איך בין אן ערליכער איד, איך וועל טוהן עפעס א זאך וואס טויג נישט? דער רבי קען מיך, יעדער קען מיך, איך בין אן ערליכער איד, וואס וויל דער רבי פון מיר, האט ער אים געענטפערט אזוי, ׳וועז איך זאל פארקויפן פלייש צו מאכן געלט, דארף איך אויך האבן אן השגחה!׳, אזוי האט ער געזאגט, ער האט דאס געזאגט אויף זיך, וועז איך זאל פארקויפן פלייש דארף איך אן השגחה, אפילו דו ביסט אן ערליכער דארפסטו אויך האבן אן השגחה.

במילא וויל איך זאגן, ס׳איז דא ערליכע סופרים, ס׳איז אבער דא נישט ערליכע, ס׳איז דא וואס זיי קויפן, עס איז זייער שווער צו זאגן, כ׳וויל נישט באליידיגן קיין שום סופר וויל מ׳טאר זיי נישט באליידיגן און מ׳דארף זיי נישט באליידיגן, ס׳איז טאקע דא ערליכע סופרים, ס׳איז אבער דא אן הפקרות, דער סופר וואס האט געטראפן די געפענטע מזוזות איז אויך אן ערליכער איד, אבער ער האט עס נישט אליינס געשריבן, ער האט עס געקויפט פון ארץ ישראל, ס׳איז אנגעקומען אזעלכע מזוזות.

דאס איז א מציאות, אז מ׳ווערט א סוחר, הייבט מען אן צו פרעגן די פרייז, כ׳קען באקומען פאר צוואנציג דאללער ביליגער, דאס איז טייערער, מ׳זוכט צו כאפן אפאר דאללער, דאס ענין איז זייער הארב, און עס שרייט עד לב השמים, און עס איז נוגע פאר טויזענטער אידן, שומרי תורה ומצוות, מדקדקים במצוות בקלה כבחמורה, רוב מזוזות קומט פון ארץ ישראל, דאס איז די מציאות. צו זאגן א לעזונג, כ׳האב נאכנישט קיין לעזונג אויף דעם פראבלעם, כ׳זאג איך דעם אמת, כ׳וויים נאכנישט ווי אזוי גיי איך דא צו, וואס טוה איך, וואס מאכט מען דא? כ׳האב נאכנישט קיין עצה, כ׳פראביר צו טראכטן אפשר אזוי מאכן, אפשר אזא אופן, כ׳האב נאכנישט קיין לעזונג, כ׳בעט דעם אויבערשטן אז מ׳זאל קענען טרעפן א לעזונג, ס׳איז א ברענעדיגע פראגע יעדן טאג, מ׳זאל עס קענען מאכן באופן היותר טוב.

כ׳האף צום אויבערשטן דער זכות פון מצות מזוזה זאל מגן זיין אויף אלע אידישע קינדער, קודם למען ירבו ימיכם זאגט די גמרא אז עס גייט ארויף אויף מזוזה, אז מזוזה ברענגט אריכות ימים ושנים, און נאכדעם מזוזה איז א שמירה מכל דבר רע, אזוי ברענגט די גמרא, זאל די מצות מזוזה זיין א שמירה פאר אלע אידישע קינדער בכל עת ובכל זמן, לנו ולכל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

בס"ד

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040. | Fax 845.783.2684

אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְּרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ

הננו בזה לבשר צדק לקהל אנשי שלומינו זקנים עם נערים,
כל קהלא קדישא הדרין נטעי נאמנים, בבית ה' חמה שתולים,
אשר בעו"ה נזכה לחסות בצל אילנא רחיי צדיק כתמר יפרח

עטרת תפארת ראשינו

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

כולם נקבצו באו לך במקהלות עם רב אצל

שולחן הטהור

לכבוד

חמשה עשר בשבט

ראש השנה לאילנות

יום א' יתרו הבעל"ט

אור ליום חמשה עשר בשבט

בשעה 8:30 בערב

בהיכל בית מדרשינו הגדול

בכבוד רב

הנהלת הקהלה

סדר המעמד והפרטים יתפרסמו בעז"ה

פֵּירוֹתֵיךְ מְתוּקִין צִלְךְ נָאֶה